

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΜΜΕ

Διπλωματική εργασία

Επιβλέπων: Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Θέμα: Προσβολή της προσωπικότητας από
τα ΜΜΕ

Φοιτήτρια: Ελένη Διγενάκη – Α.Μ 6206Μ005

Αθήνα, 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ**
- 2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ**
 - 2.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ**
 - 2.2 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ**
- 3. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ**
- 4. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ**
 - 4.1 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΣΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**
 - 4.2 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ**
 - 4.3 ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ**
- 5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ**
- 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ**
- 7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ)**
- 8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πίσω από τον τίτλο «Προσβολή της Προσωπικότητας δια του Τύπου» κρύβεται η νομοθετική παρέμβαση της Πολιτείας στην σύγκρουση δύο ισάξιων συνταγματικών δικαιωμάτων, του δικαιώματος στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και της συμμετοχής στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος) και της ελεύθερης έκφρασης μέσω του Τύπου και της ελευθεροτυπίας (άρθρα 14 και 15). Το ζητούμενο ακριβώς είναι, εάν αυτή η παρέμβαση της Πολιτείας, κατατείνει στην οριοθέτηση των δύο δικαιωμάτων και την άρση της σύγκρουσής ή δίνει την δυνατότητα εκτροπής της, σε κατασταλτικό του δικαιώματος της ελευθεροτυπίας μέτρο.

Είναι κοινός τόπος το ότι το επίπεδο της ελευθεροτυπίας ταυτίζεται με την ποιότητα της δημοκρατίας και ότι τα ΜΜΕ είναι υποκείμενα δικαιωμάτων, φορείς πολιτιστικής, αισθητικής και οικονομικής εξουσίας που λειτουργεί ως αντίβαρο της πολιτικής εξουσίας. Στην άσκηση όμως της εξουσίας αυτής αντιπαράσσεται το δικαίωμα της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου του ατόμου και η υποχρέωση σεβασμού του.

Το ποιο από τα δύο αυτά δικαιώματα προτάσσεται ή κάμπτεται προ του άλλου έχει απασχολήσει κατ' επανάληψη τη θεωρία και τη νομολογία με την αντιπαράθεση ισχυρών εκατέρωθεν επιχειρημάτων. Εκείνο όμως που πρέπει να τονιστεί ευθύς εξ αρχής και που αποτελεί κοινό τόπο και

για τις δύο προλεχθείσες απόψεις, είναι η διάκριση του υποκειμένου του δικαιώματος της προσωπικότητας μεταξύ εκείνου του απλού πολίτη και εκείνου των προσώπων της διαρκούς ή στιγμιαίας επικαιρότητας, οι λόγοι, οι πράξεις και συμπεριφορές των οποίων προκαλούν το δικαιολογημένο ενδιαφέρον του κοινού για ενημέρωση στο βαθμό που αυτές – οι πράξεις, συμπεριφορές, λόγοι – επηρεάζουν την άσκηση των καθηκόντων τους ή συνδέονται με τον δημόσια εκτιθέμενο τρόπο ζωής που έχουν επιλέξει. Στην δεύτερη περίπτωση –του δημοσίου προσώπου- το δικαίωμα στην προσωπικότητα και την ιδιωτικότητα κάμπτεται μπροστά στο δικαίωμα της ελευθεροτυπίας, το οποίο συνιστούν η άσκηση κριτικής και ελέγχου. Η όποια λοιπόν αναφορά στα πρόσωπα αυτά, η οποία δεν αναλύσκεται μόνο σε απαξιωτικούς και ενίοτε προσβλητικούς χαρακτηρισμούς αλλά ενέχει το στοιχείο της κριτικής και του ελέγχου αποτελεί το αντικείμενο της άσκησης του συνταγματικού δικαιώματος της ελευθεροτυπίας, και τον πυρήνα της λειτουργίας του Τύπου ως οργάνου υλοποίησης του επίσης συνταγματικού δικαιώματος του πολίτη στην ενημέρωση.

Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να προβληθεί μια ένσταση η οποία εν πολλοίς απηχεί και μια πραγματικότητα. Πώς είναι δυνατόν να προτάσσεται το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας, όταν δεν περιορίζεται στην άσκηση κριτικής ή ελέγχου ή στην κοινοποίηση μιας πρωτογενούς πληροφορίας, αλλά εν ονόματι αυτών, ο Τύπος εκτρέπεται σε ηδονοβλεπτικές λεπτομέρειες ή κατά

τρόπο αναντίρρητο σε κατηγορηματικούς χαρακτηρισμούς ή καταδικαστικές κρίσεις;

Πράγματι, οι έννοιες του αυτοπροσδιορισμού, του αυτοελέγχου και της αυτορύθμισης τείνουν να εξαλειφθούν από το λεξιλόγιο του Τύπου. Είναι γνωστή η επίμονη άρνηση των ιδιοκτητών των ΜΜΕ στην συνομολόγηση και αποδοχή της ρήτρας συνείδησης. Η γιγάντωση ενός μηχανισμού ενημέρωσης, πληροφορίας, ψυχαγωγίας χωρίς σαφείς όρους και προϋποθέσεις, χωρίς ανεξάρτητους από κάθε επηρεασμό θεσμούς ελέγχου, χωρίς δεσμευτικούς για τους φορείς της ενημέρωσης - ιδιοκτήτες, δημοσιογράφους - κανόνες δεοντολογίας οδηγεί στην μετατροπή της ενημέρωσης σε εμπόρευμα. Η έννοια της ενημέρωσης συμπλέκεται πλέον με το κέρδος.

Ο δε δημοσιογράφος απ' την άλλη, χαμηλόμισθος στην πλειοψηφία του, ανασφαλής ως προς την θέση εργασίας του, αναλώσιμο είδος στην επιδίωξη του κέρδους, είναι υποχρεωμένος κατά κανόνα να ακολουθήσει την «γραμμή» στο περιεχόμενο, την μορφή, την αισθητική, και την περί ηθικής αντίληψη του εργοδότη - εκδότη - ιδιοκτήτη. Γίνεται συμμετοχος αλλά και αναπαραγωγικός μιας λαϊκίστικης αισθητικής, ενός λεκτικού ευεπίφορου σε χαρακτηρισμούς, ενός καταγγελτικού και «αποκαλυπτικού» λόγου, ενός ηδονοβλεπτικού λόγου της κλειδαρότρυπας, ενός «δικαιώματος» εισβολής χωρίς ενδοιασμούς ή φραγμούς στον προσωπικό βίο, στο όνομα δήθεν της ενημέρωσης αλλά στην πραγματικότητα για ένα λόγο που πολύ απέχει από αυτήν. Γιατί αποδείχθηκε ότι όλα αυτά

εξυπηρετούν επιθυμητούς αλλότριους όμως της πληροφόρησης σκοπούς.

Ύστερα απ' όλα αυτά δημιουργείται το εύλογο ερώτημα. Πως μπορεί στις περιπτώσεις αυτές να προστατευθεί το δικαίωμα της προσωπικότητας; Πώς θα θεραπευθεί η προσβολή της τιμής του προσώπου;

Η ελληνική έννομη τάξη έχει οπλίσει τον πολίτη με ένα σύστημα διατάξεων που αποσκοπούν από την μία μεριά στην τιμωρία του δράστη ή με την στέρηση της προσωπικής του ελευθερίας (άρθρα 361-369 ΠΚ) ή χρηματικής αποζημιώσεως (άρθρα 57 και 932 ΑΚ) εφόσον όμως αποδειχθεί η αλήθεια των αποδιδόμενων καταγγελιών ή κατηγοριών, οι οποίες όμως στερούνται του χαρακτήρα των αδίκων πράξεων όταν πρόκειται για δυσμενείς κρίσεις, για επιστημονικές, καλλιτεχνικές ή επαγγελματικές εργασίες ή για εκδηλώσεις που γίνονται για την εκτέλεση νομίμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας ή για την προστασία δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον (αυτό αφορά τον Τύπο) και από την άλλη στην αποκατάσταση της τιμής, της προσωπικότητας του θιγέντος, του προσβληθέντος.

Σκοπός λοιπόν της παρούσας εργασίας, είναι να παρουσιάσουμε με ποιο τρόπο πραγματοποιείται η στάθμιση των δύο συμφερόντων, αφενός μεν αυτού της προστασίας της προσωπικότητας από τις προσβολές που υφίσταται μέσω του τύπου και αφετέρου δε το δικαίωμα της πληροφόρησης και της ελεύθερης έκφρασης των ιδεών μέσω του Τύπου. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, το υπ' αριθμόν 2, αναλύεται η έννοια του Τύπου και η

Συνταγματική κατοχύρωση της ελευθερίας που απολαμβάνει ο τελευταίος, στο κεφάλαιο 3 αναλύεται το αναφαίρετο, απόλυτο και αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα στη προσωπικότητα κάθε ανθρώπου, ενώ εντεύθεν στο κεφάλαιο που ακολουθεί αναλύεται εκτενώς η έννοια της τιμής ως ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος της προσωπικότητας καθώς και το πλέγμα των νομοθετικών διατάξεων που προστατεύουν την προσωπικότητα από πάσης φύσεως προσβολές και κατόπιν γίνεται μια αναφορά για τη στάθμιση των δύο αυτών προστατευόμενων και ταυτόχρονα αντικρουόμενων δικαιωμάτων στο χώρο των ΜΜΕ. Στο κεφάλαιο 5 που ακολουθεί παρουσιάζονται αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων που εμφανίζεται έντονα αυτή η σύγκρουση και αναλύεται με ποιο τρόπο την αντιμετωπίζουν τα Ελληνικά δικαστήρια, κάνοντας χρήση των διατάξεων που είναι εξοπλισμένο το δικαϊκό μας σύστημα για την αντιμετώπιση αυτών των συγκρουσιακών καταστάσεων. Ακριβή συμπεράσματα για τον τρόπο που επιλέγουν τα Ελληνικά δικαστήρια να επιλύσουν αυτές τις συγκρούσεις δεν μπορεί να ειπεί κανείς ότι εξήχθησαν στη παρούσα μελέτη, κι αυτό διότι κάθε περίπτωση αντιμετωπίζεται διαφορετικά από τον δικάζοντα δικαστή πάντοτε όμως με γνώμονα τη στάθμιση των δύο αντικρουόμενων συμφερόντων η οποία κρίνεται *ad hoc*, όπως θα διαπιστωθεί κατωτέρω.

2.Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

2.1 Η Έννοια του Τύπου

Το άρθρο 1 του νόμου 1092/38, ο οποίος επανήλθε σε ισχύ με το άρθρο 2 του νόμου 10/1995, ορίζει την έννοια του τύπου ως εξής: «παν ό,τι εκ τυπογραφίας ή οιουδήποτε άλλου μηχανικού ή χημικού μέσου παράγεται εις όμοια αντίτυπα και χρησιμεύει εις πολλαπλασιασμό ή διάδοση χειρογράφων, εικόνων, παραστάσεων μετά ή άνευ σημειώσεων ή μουσικών έργων μετά κειμένου ή επεξηγήσεων ή φωτογραφικών πλακών»¹.

Στο άρθρο 4 του ίδιου ως άνω νόμου ορίζεται περαιτέρω, ότι στην έννοια της εφημερίδας εμπίπτει το έντυπο που εκδίδεται καθημερινά ή τουλάχιστον μια φορά το μήνα και περιέχει ύλη πολιτικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος. Στο άρθρο 6 παρ.1 του ίδιου νόμου εξειδικεύεται η έννοια της ημερήσιας εφημερίδας, η οποία θεωρείται ως τέτοια όταν εκδίδεται καθημερινά ή επί έξι ημέρες την εβδομάδα ακόμα και αν σε ορισμένες εκδόσεις της εμφανίζεται με παραλλαγμένο τίτλο. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του ΝΔ 1263/72, ημερήσια επαρχιακή εφημερίδα είναι εκείνη που εκδίδεται εκτός των πόλεων Αθήνας και Θεσσαλονίκης σε καθημερινή βάση και συνεχώς επί ένα τουλάχιστον χρόνο. Την έννοια του περιοδικού τέλος προσδιορίζει το άρθρο 4 του νόμου 1092/38 ως το έντυπο εκείνο το οποίο εκδίδεται τουλάχιστον μια φορά το μήνα σε τακτικές

¹ Και ² βλ. ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ, ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΜΜΕ, σελ. 26-30

εκδόσεις και το περιεχόμενο του οποίου είναι διάφορο με αυτό της εφημερίδας².

Ως τηλεόραση κατά τη νομική έννοια του όρου, νοείται το μέσο εκείνο, τα οπτικοακουστικά μηνύματα του οποίου μεταδίδονται δια ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων, απ' ευθείας προς το ευρύ κοινό, με χρήση δέκτη, ανεξαρτήτως εάν είναι ερτζιανή, καλωδιακή, δορυφορική, συνδρομητική ή ψηφιακή. Ενώ κατά το διαπλασσόμενο από τη νομολογία ορισμό, ως εκπομπή νοείται η εξαποστολή ήχων και εικόνων προς το κοινό με τεχνικά μέσα και τεχνικές μεθόδους, είτε η εξαποστολή γίνεται κατά μετάδοση, είτε κατά αναμετάδοση.

Η έκδοση εφημερίδας ή περιοδικού δεν υπάγεται σε καθεστώς αδείας (διοικητικής ή άλλης) ή εγγυοδοσίας. Καθένας είναι ελεύθερος να ιδρύει και να διευθύνει επιχείρηση τύπου τηρώντας, εκτός από τις γενικές αρχές δικαίου, τις διατάξεις που αφορούν στον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων και στις σχέσεις μεταξύ εργοδότη και εργαζομένων. Η έλλειψη ειδικότερης ρυθμίσεως σημαίνει ότι καθένας είναι ελεύθερος να συστήνει και να διευθύνει μια εκδοτική επιχείρηση καθώς και να αποφασίζει για τον τόπο και το χρόνο εκδόσεως.³ Αντίθετα, η ίδρυση και λειτουργία ραδιοφωνικού και τηλεοπτικού σταθμού υπόκειται τόσο σε άδεια όσο και σε εγγυοδοσία.

Εκτός από την ελευθερία εκδόσεως, έτσι όπως περιγράφηκε ανωτέρω, κατοχυρώνεται συνταγματικά και η ελευθερία στη πληροφόρηση και στη διακίνηση πληροφοριών σε όλα τα στάδια της είδησης, από τη συλλογή και επεξεργασία των πληροφοριών μέχρι την δημοσίευση. Δημοσιογραφική πηγή μπορεί να είναι οποιαδήποτε πηγή, ακόμα και το ίδιο το κράτος οφείλει να

³ Βλ. ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ, ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΜΜΕ, σελ. 32

διοχετεύει με πληροφορίες τον τύπο σχετικά με όλα τα ζητήματα που άπτονται στην κοινωνική σφαίρα και για τα οποία ο πολίτης δικαιούται να γνωρίζει, εκτός από αυτά που εξαιρούνται ρητά από τον νόμο, όπως για ζητήματα που αφορούν την άμυνα της χώρας κτλ. Ωστόσο τα ΜΜΕ, δεν μπορούν να αξιώσουν από το κράτος την παροχή προσωπικών πληροφοριών. Το δικαίωμα αυτό το έχουν εκ του νόμου, μόνο τα πρόσωπα για τις πληροφορίες που τα αφορούν. Πάντως τα ΜΜΕ υπόκεινται συχνά σε ελαστικότερες ρυθμίσεις όσον αφορά τη συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών που αφορούν τρίτους, όπως είναι για παράδειγμα τα δημόσια πρόσωπα για τα οποία επιτρέπεται κατ' εξαίρεση η συλλογή και η δημοσίευση πληροφοριών, εφόσον αυτά συνδέονται με την άσκηση δημόσιου λειτουργήματος ή τη διαχείριση συμφερόντων τρίτων προσώπων κατά τις επιταγές του νόμου (άρθρο 7 και 4 του νόμου 2472/97 περί προστασίας προσωπικών δεδομένων).

2.2 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Το άρθρο 14 του Συντάγματος ορίζει στη μεν παρ. 1 ότι καθένας μπορεί να εκφράζει και διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, στη δε παρ. 2 ότι ο τύπος είναι ελεύθερος και ότι η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται. Ο τύπος επιτελεί κοινωνικό λειτουργήμα, ασκώντας καθήκοντα τα οποία ο ίδιος επιλέγει, βάσει της αποστολής του, που συνίσταται στην πληροφόρηση και τη σύμπραξη για τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης. Η ελευθερία του τύπου δεν αποτελεί όμως αυτοσκοπό και

συνακολούθως δεν πρέπει να συνεπάγεται χωρίς άλλο τη θυσία άλλων έννομων αγαθών, γι' αυτό και υπάγεται, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 14 του Συντάγματος, στο γενικό περιορισμό της τήρησης των νόμων του Κράτους, οι οποίοι και αποτελούν το γενικό νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται και αναπτύσσεται ελεύθερα ο τύπος. Με νόμο, επομένως, μπορεί να περιορισθεί η ελευθερία διάδοσης των στοχασμών και η αντίστοιχη ελευθερία πληροφόρησης, αρκεί οι περιορισμοί αυτοί να είναι γενικής φύσης, να αποτελούν μόνο κατασταλτικά μέτρα και να μη θίγουν τον πυρήνα του δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου⁴.

Το άρθρο 10 της Διεθνούς Συμβάσεως της Ρώμης, που κυρώθηκε με το ν. 2329/53 και το ν.δ. 53/1974, καθιερώνει με την παρ. 1 αυτού την ελευθερία της γνώμης και της μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, όμως με την παρ. 2 αυτού προβλέπει δυνατότητα περιορισμού της ελευθερίας του τύπου, ορίζοντας ότι η άσκηση του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες και μπορεί να υπαχθεί σε περιορισμούς ή κυρώσεις που προβλέπονται από το νόμο και αποτελούν αναγκαία μέτρα σε δημοκρατική κοινωνία για την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια τάξη, την προστασία της υπολήψεως και των δικαιωμάτων τρίτων, για την παρεμπόδιση της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή για την εξασφάλιση του κύρους ή της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας. Όμοιες δε κατά βάση διατάξεις θεσπίζονται και με το άρθρο 19 παρ. 2-3 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, που κυρώθηκε με το ν. 2462/ 1997. Ιδιαίτερη, επομένως, θέση μεταξύ των περιορισμών που θέτουν η Ευρωπαϊκή Σύμβαση και το Διεθνές αυτό Σύμφωνο, έχει το δικαίωμα της προσωπικότητας (άρθρο 57 ΑΚ), σημαντική έκφανση της οποίας

⁴ Βλ. Α. Βαθρακοκύλη, Διαδικασία διαφορών από προσβολές με δημοσιεύματα ή ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, σε .6

αποτελεί η τιμή και υπόληψη κάθε ανθρώπου, η οποία αντικατοπτρίζεται στην εκτίμηση και αξία που αποδίδεται σ' αυτόν από τους συνανθρώπους του⁵.

Στην ελευθερία του τύπου περιλαμβάνεται και η ελευθερία αναζητήσεως ειδήσεων και πληροφοριών, η οποία δεν συνιστά αυτοσκοπό αλλά αναγνωρίζεται χάριν της αποτελεσματικής ενημερώσεως του κοινού. Δεχόμενοι ότι τα ατομικά δικαιώματα, εκτός από την ατομική τους δράση συνιστούν βασικές αρχές οι οποίες μέσω της συνταγματικής διατάξεως του άρθρου 25 παρ.1, καθιστούν το κράτος υπεύθυνο για την εξασφάλιση των πραγματικών προϋποθέσεων ασκήσεως των ατομικών ελευθεριών, θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι η διάταξη του άρθρου 14 παρ.2 καθιερώνει και την αρχή όχι μόνο της ελεύθερης διαδόσεως ειδήσεων και απόψεων, αλλά και της ελεύθερης προσβάσεως του τύπου στις πηγές πληροφόρησης. Η ερμηνεία αυτή επιτρέπει τη διατύπωση μιας γενικής επιταγής προς το κράτος να παρέχει στον τύπο τις απαραίτητες για την ενημέρωση της κοινής γνώμης πληροφορίες και να εξασφαλίζει την ελευθερία της δημοσιογραφικής έρευνας⁶.

Εξάλλου, από το συνδυασμό του άρθρου μόνον παρ. 1 του ν. 1178/1981 προς εκείνες των άρθρων 57-59, 914, 919, 920 και 932 ΑΚ προκύπτει, ότι καθιερώνεται αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη κάθε έντυπου σε πλήρη αποζημίωση για την παράνομη περιουσιακή ζημία και σε χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπαιτίως προξενήθηκαν με δημοσίευμα, που θίγει την τιμή και υπόληψη κάθε ατόμου, έστω και αν η κατά το άρθρο 914 ΑΚ υπαιτιότητα, η κατά το άρθρο 919 ΑΚ πρόθεση και η κατά το άρθρο

⁵ Βλ.Α.Βαθρακοκόιλης, Διαδικασία διαφορών από προσβολές με δημοσιεύματα ή ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, σελ.7

⁶ Βλ. . Γιάννης Καρακώστας, Προσωπικότητα και Τύπος, σελ. 116

920 ΑΚ γνώση ή υπαίτια άγνοια συντρέχει στον συντάκτη του δημοσιεύματος ή αν αυτός είναι άγνωστος στο πρόσωπο του εκδότη ή διευθυντή σύνταξης, ενώ τα πρόσωπα αυτά (συντάκτης ή, κατά περίπτωση, εκδότης ή διευθυντής σύνταξης του εντύπου) εξακολουθούν να ευθύνονται βάσει των γενικών παραπάνω διατάξεων του ΑΚ (ΑΠ 788/2000). Περαιτέρω από τις διατάξεις του άρθρου 367 ΠΚ προκύπτει ότι αίρεται ο άδικος χαρακτήρας των πράξεων της εξύβρισης και της απλής δυσφήμισης (άρθρα 361 και 362 ΠΚ) και συνακολούθως δεν υφίσταται η παρανομία, ως συστατικό στοιχείο της αδικοπραξίας και της προσβολής της προσωπικότητας (άρθρα 914 και 57 ΑΚ), στη περίπτωση που οι σχετικές εκδηλώσεις γίνονται προς διαφύλαξη (προστασία) νόμιμου δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Τέτοιο ενδιαφέρον, που πηγάζει και από την κατά τα ανωτέρω ελευθερία και την κοινωνική αποστολή του τύπου και ειδικότερα των εφημερίδων, έχουν και τα πρόσωπα που αμέσως συνδέονται με τη λειτουργία των ως άνω μέσων ενημέρωσης για τη δημοσίευση ειδήσεων και την καταχώρηση γεγονότων σχετικών με τη συμπεριφορά προσώπων, για τα οποία ενδιαφέρεται το κοινωνικό σύνολο. Έτσι είναι επιτρεπτά δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνοδευόμενα και από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Και στην περίπτωση όμως αυτή, ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδήλωσης δεν αίρεται και συνεπώς παραμένει η ως άνω παρανομία, όταν η σχετική εκδήλωση αποτελεί συκοφαντική δυσφήμιση (εν γνώσει διάδοση ψευδών γεγονότων ως αληθώς) ή όταν από τον τρόπο και τις περιστάσεις που έγινε αυτή προκύπτει σκοπός εξύβρισης, δηλαδή σκοπός που κατευθύνεται ειδικά στην προσβολή της τιμής του

άλλου, με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου του με περιφρόνηση αυτού.

3. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Ως προσωπικότητα νοείται το πλέγμα από αστάθμητες αξίες με τις οποίες ολοκληρώνεται η υπόσταση κάθε ατόμου και προβάλλει έτσι η αξία αυτού. Μεταξύ άλλων ως περιεχόμενο της προσωπικότητας προστατεύεται α) η εξωτερική τιμή του κάθε ανθρώπου, η οποία αντικατοπτρίζεται στην αντίληψη κι εκτίμηση που έχουν οι άλλοι γι' αυτόν β) η ψυχική υγεία και ο συναισθηματικός κόσμος κάθε ανθρώπου, απ' τους οποίους ο δεύτερος προσβάλλεται κατά κανόνα δευτερογενώς συνεπεία άλλης παράνομης πράξης που στρέφεται κατά του προσβαλλόμενου και προκαλεί σ' αυτόν σωματικό ή ψυχικό πόνο, γ) η ελευθερία και ειδικότερα η ελευθερία για ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου, η οποία προστατευόμενη συνταγματικώς (άρθρο 5 παρ.1 του Συντάγματος) αναφέρεται και στις σχέσεις αυτού με τους άλλους ανθρώπους⁷.

Η κατά τα άνω παρεχόμενη προστασία του δικαιώματος της προσωπικότητας περιλαμβάνει θετικώς μεν τη δυνατότητα του ατόμου να μετέρχεται όλες τις εξουσίες που περικλείονται στο ως άνω δικαίωμα και να απολαμβάνει όλων των αγαθών που το δικαίωμα αυτό του διασφαλίζει, αρνητικώς δε τη δυνατότητα του ατόμου να αποκρούει κάθε παράνομη προσβολή του εν λόγω

⁷ και ⁸ Βλ. Α. Βαθρακοκοίλης, Διαδικασία διαφορών από προσβολές με δημοσιεύματα ή ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, σελ. 26-28

δικαιώματός του. Τα ως άνω αγαθά δεν αποτελούν αυτοτελή δικαιώματα, αλλά επί μέρους εκδηλώσεις «εκφάνσεις» ή «πλευρές» του ενιαίου δικαιώματος επί της ίδιας προσωπικότητας, κατά τρόπο ώστε η προσβολή οποιασδήποτε εκφάνσεως να σημαίνει και προσβολή της συνολικής έννοιας της «προσωπικότητας»⁸

Η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και η ελευθερία του τύπου εισχωρούν στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου μέσω «πυλών εισόδου» ή «σημείων εισβολής», όπως είναι κυρίως οι γενικές ρήτρες και οι αόριστες νομικές έννοιες του ιδιωτικού δικαίου, οι οποίες είναι επιδεκτικές ερμηνείας και έχουν ανάγκη πληρώσεως από τις αρχές που καθιερώνουν τα ατομικά δικαιώματα. Με τη πλήρωση και ερμηνεία των παραπάνω διατάξεων, τα ατομικά δικαιώματα μεταλλάσσονται σε έννομα αγαθά του ιδιωτικού δικαίου και εντάσσονται με αυξημένη τυπική ισχύ στις συγκεκριμένες διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου (έμμεση τριτενέργεια). Ειδικότερα, η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας (άρθρ.5 παρ.1 του Συντάγματος), όπως και οι Συνταγματικές αρχές των άρθρων 7 παρ.2, απαγόρευση προσβολής της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, 9 παρ. 1, προστασία του ασύλου και της ιδιωτικής ζωής, άρθρο 19 που αναφέρεται στο απαραβίαστο του απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας και άρθρο 2 παρ.1 που αναφέρεται στο σεβασμό και στη προστασία της αξίας του ανθρώπου, επενεργούν έμμεσα στις σχέσεις ιδιωτικού δικαίου μέσω του πλέγματος των διατάξεων για την προστασία της προσωπικότητας και κυρίως μέσω της ΑΚ 57, κατοχυρώνοντας με Συνταγματική ισχύ την προστασία των αγαθών της προσωπικότητας⁹.

Δεδομένου ότι η ελευθερία του τύπου δεν συνιστά αυτοσκοπό, η προστασία της δεν πρέπει να συνεπάγεται χωρίς άλλο τη θυσία

⁹ Βλ. Γιάννης Καράκωστας, Προσωπικότητα και Τύπος, σελ.21-22

άλλων έννομων αγαθών. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 1, η ελευθερία του τύπου υπάγεται στο γενικό περιορισμό της τηρήσεως των νόμων του κράτους. Οι νόμοι του κράτους αποτελούν, συνεπώς το γενικό νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται και αναπτύσσεται ελεύθερα ο τύπος. Οι γενικοί περιορισμοί που θέτουν οι νόμοι του κράτους ως όριο της ελευθεροτυπίας πρέπει στη συγκεκριμένη περίπτωση να είναι αναγκαίοι και πρόσφοροι και να μη θίγουν το πυρήνα του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου. Το άρθρο 10 της Συμβάσεως της Ρώμης παρέχει το όριο, το οποίο δεν επιτρέπεται να υπερβεί ο εσωτερικός νόμος θεσπίζοντας περιορισμούς άλλους από αυτούς που προβλέπει η Σύμβαση. Ιδιαίτερη θέση μεταξύ των περιορισμών που θέτει η ευρωπαϊκή σύμβαση καταλαμβάνει το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου που, στο χώρο του αστικού δικαίου, περικλείεται στο δικαίωμα της προσωπικότητας της 57 ΑΚ¹⁰.

Υποστηρίζεται η άποψη ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος συνυπόρξεως του δικαιώματος της προσωπικότητας με την ελευθερία του λόγου και του τύπου, συνίσταται στην αναγνώριση ενός δικαιώματος επί των ιδίων πληροφοριών και την παροχή έννομης προστασίας σε περίπτωση αυθαίρετης χρησιμοποίησεως ή διαδόσεως από τρίτους, όπως πρόσφατα καθιερώθηκε στο βρετανικό δίκαιο. Αντικείμενο έννομης προστασίας θα πρέπει να είναι μόνον οι προσωπικές πληροφορίες, αυτές δηλαδή που λόγω του απορρήτου ή του εμπιστευτικού τους χαρακτήρα, το άτομο επιθυμεί να διαφυλάξει ή τουλάχιστον να περιορίσει τη διάδοσή τους¹¹.

Καθορισμός του περιεχομένου της προσωπικότητας μέσω περιοριστικής απαριθμήσεως των περιλαμβανομένων σε αυτήν αγαθών δεν είναι δυνατός. Τυπικό αντικείμενο προστασίας

¹⁰, ¹¹, ¹² Βλ. Γιάννης Καράκωστας, Προσωπικότητα και Τύπος, σελ. 28, 39 – 40

αποτελούν οι εκφάνσεις της προσωπικότητας που δεν είναι δυνατόν να αποσπασθούν από τον φορέα τους είτε διότι αυτός γεννιέται μ' αυτές (όνομα, τιμή, ελευθερία κινήσεως) είτε διότι αποκτώνται κατά τη διάρκεια της ζωής του (θρησκευτικές πεποιθήσεις), καθώς και δικαιώματα τα οποία είναι μεν δυνατόν να αποσπασθούν από το φορέα (προϊόντα διάνοιας), θεωρούνται όμως αμέσως συνδεδεμένα με αυτόν.¹²

Από τη γερμανική επιστήμη και νομολογία διατυπώθηκε η θεωρία των σφαιρών της προσωπικότητας σύμφωνα με την οποία, αντικείμενο έννομης προστασίας συνιστούν τρεις σφαίρες της ανθρώπινης προσωπικότητας: η ατομική, η ιδιωτική και η απόρρητη ή μυστική σφαίρα. Τα όρια των τριών αυτών περιοχών της προσωπικότητας δεν είναι δυνατόν να καθοριστούν ακριβώς *a priori*, αλλά εξαρτάται από τις συγκεκριμένες περιστάσεις ποια σφαίρα και σε ποιο βαθμό έγινε αντικείμενο προσβολής. Η μυστική απόρρητη σφαίρα περιλαμβάνει κατά κανόνα, το πεδίο της ανθρώπινης προσωπικότητας που το άτομο δεν αποκαλύπτει ούτε στα πιο έμπιστά του πρόσωπα και στο οποίο επιτρέπει την πρόσβαση μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στην έννοια της ιδιωτικής σφαίρας περιλαμβάνονται το πεδίο εκείνο της ανθρώπινης δραστηριότητας, το οποίο είναι μεν προσιτό στο στενό κύκλο των προσώπων της οικογένειας και των φίλων, η πρόσβαση όμως σε αυτό τρίτων επιτρέπεται μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Η ατομική σφαίρα τέλος, σκοπό έχει την προστασία του ατόμου υπό την έννοια της διατηρήσεως της ατομικότητας του σε σχέση με τον κοινωνικό του περίγυρο. Στο πλαίσιο της ατομικής σφαίρας προστατεύεται το

¹², ¹³, Βλ. Γιάννη Καρακωστα, Το δίκαιο των ΜΜΕ, σελ. 178

σύνολο της επαγγελματικής και κοινωνικής εν γένει δραστηριότητας του ανθρώπου¹³.

Από τα έννομα αγαθά που περιλαμβάνονται στο δικαίωμα της προσωπικότητας, δεν είναι όλα αντικείμενο προσβολών από τα μέσα μαζική ενημέρωσης. Είναι εκτός της συνήθους πορείας των πραγμάτων δημοσίευμα ή δημοσιογραφική έρευνα να οδηγήσουν σε προσβολή της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας, ή σε περιορισμό της ελευθερίας κινήσεως. Πληττόμενα, κατά κανόνα, αγαθά από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας είναι η τιμή, η ιδιωτική ζωή, η εικόνα, ο γραπτός και προφορικός λόγος και η σφαίρα του απορρήτου. Ειδικότερα, στη πράξη, η τιμή είναι το κατ' εξοχήν προσβαλλόμενο αγαθό μέσω της δημοσιεύσεως, δηλαδή της χρησιμοποίησεως και διαδόσεως από τον τύπο προσβλητικών πληροφοριών και κρίσεων. Αντίθετα, το έννομο αγαθό του ιδιωτικού βίου, ο γραπτός και προφορικός λόγος, ο ψυχικός κόσμος και η εικόνα του προσώπου, θίγονται ήδη από τη διενέργεια δημοσιογραφικής έρευνας, χωρίς να απαιτείται να ακολουθήσει δημοσίευση¹⁴.

4. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ

Διακρίνουσες απόψεις έχουν σχηματιστεί από τους θεωρητικούς του ποινικού δικαίου επιστήμονες, αναφορικά με την έννοια του έννομου αγαθού της τιμής. Δικαιολογητικός πυρήνας της ύπαρξης αποκλίνουσων απόψεων για το αυτό ζήτημα, συνιστά το

¹⁴ Βλ. Γιάννης Καράκωστας, Προσωπικότητα και Τύπος, σελ. 54

αφηρημένο περιεχόμενο και ο έντονα κοινωνικός χαρακτήρας του έννομου αγαθού της τιμής¹⁵.

Σύμφωνα με την άποψη του Σπινέλλη, η αξιολογική πλευρά της τιμής, στην οποία στηρίζεται το προστατευόμενο status τιμής, αποτελείται κατά την άποψη του από δύο τμήματα, ένα σταθερό και ένα μεταβλητό. Το σταθερό είναι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, που αποτελεί τον πυρήνα της αξιολογικής πλευράς της τιμής του ανθρώπου και είναι αμείωτη και ίση για όλους, ενώ το μεταβλητό τμήμα της τιμής ως αξίας, αναφέρεται στην ατομική ικανότητα του ανθρώπου να εκπληρώνει κοινωνικοηθικά του καθήκοντα, αλλά και στη χρήση από κάθε άνθρωπο των ατομικών του καθηκόντων. Και τα δύο αυτά τμήματα της τιμής ως αξίας είναι καταρχήν ίσα για όλους, το μεταβλητό όμως τμήμα και μαζί μ' αυτό η τιμή ως αξία, μπορεί να μειωθεί, όταν το άτομο παραβαίνει τα κοινωνικοηθικά του καθήκοντα. Έτσι εξηγείται, κατά την άποψη αυτή, γιατί μένει ατιμώρητος ο δράστης, όταν ο δυσφημιστικός ισχυρισμός αποδεικνύεται αληθής¹⁶.

Σύμφωνα με την άποψη του Μανωλεδάκη, όπως και τα υπόλοιπα έννομα αγαθά έτσι και η τιμή, είναι μέγεθος ισάξιο για όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από τις εκτιμήσεις καθενός για τους άλλους ή και του ατόμου για τον ίδιο του τον εαυτό. Ως τιμή θα πρέπει να αντιληφθούμε την κοινωνική παράσταση που ο καθένας ορίζει για τον εαυτό του, κινούμενος ελεύθερα και συνυπάρχοντα ισότιμα με τα υπόλοιπα πρόσωπα του κοινωνικού χώρου. Στο πλαίσιο της σύγχρονης, φιλελεύθερης κοινωνίας η τιμή δεν εξαρτάται από την εκπλήρωση κάποιων κοινωνικοηθικών υποχρεώσεων, αλλά από το γεγονός της ισότητας του φορέα της με

¹⁵ Βλ. Κωνσταντίνος Π. Χατζηκώστας Προσβολές της τιμής από δικαιολογημένο ενδιαφέρον σελ.4

¹⁶ Βλ. Σπινέλλη, Εγκλήματα κατά της τιμής, σελ. 14-27

τους συγκοινωνούς του και της ελευθερίας αυτοπροσδιορισμού του. Προκειμένου τώρα να διασφαλιστεί η νομική ισότητα των κοινωνιών, θα πρέπει – κατά τεκμήριο – να θεωρήσουμε την κοινωνική τους παράσταση επίσης ισότιμη. Στην περίπτωση της δυσφήμισης αυτό σημαίνει ότι η προσβολή της τιμής καταφάσκει, εφόσον ο ισχυρισμός δημιουργεί για το άτομο μια υποβαθμισμένη κοινωνική εικόνα, το κατατάσσει δηλαδή σε μια υποβαθμισμένη κατηγορία, ανεξάρτητα από το αν το άτομο ανήκει πράγματι στην κατηγορία αυτή ή όχι¹⁷.

Η τελευταία αυτή άποψη για το έννομο αγαθό της τιμής φαίνεται περισσότερο ελκυστική για ένα φιλελεύθερο δικαϊκό σύστημα. Στο βαθμό άλλωστε που ο νομοθέτης προβλέπει τη δικαιολόγηση της δυσφήμισης, εφόσον το δυσφημιστικό γεγονός αποδεικνύεται αληθές (άρθρο 366 παρ.1), αφήνει ικανή διέξοδο έκφρασης και στην ελευθερία του λόγου. Από τη σχέση άλλωστε μεταξύ των νομοτυπικών υποστάσεων που προστατεύουν το έννομο αγαθό της τιμής, δε φαίνεται να επιβεβαιώνεται η άποψη ότι η τιμή προστατεύεται μόνο στο βαθμό που ο φορέας της το αξίζει. Ο Νομοθέτης κατ' εξαίρεση μόνο αφήνει ατιμώρητη τη δυσφήμιση. Η προσβολή της τιμής στη δυσφήμιση είναι δεδομένη, όταν κάποιος προβαίνει σε ένα δυσφημιστικό ισχυρισμό, ανεξάρτητα από το αν λέει αλήθεια ή ψέματα, ανεξάρτητα δηλαδή από το αν υποτιμά το φορέα της τιμής σε σχέση μ' αυτό που πραγματικά αξίζει.¹⁸

Η τιμή εξάλλου προστατεύεται και ρητά από το Σύνταγμα στο άρθρο 5 παρ.2 άλλα και έμμεσα από άλλες Συνταγματικές διατάξεις όπως αυτή του άρθρου 2 παρ.1 όπου προστατεύεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ως γενικότερη έκφανση του έννομου αγαθού της τιμής, ομοίως και στην παρ.1 του άρθρου 5 Σ που προστατεύεται η

¹⁷ Βλ. Μανωλεδάκη, Το έννομο αγαθό, σελ.297-302

¹⁸ Βλ. ΚωνσταντίνοςΠ. Χατζηκώστας Προσβολές της τιμής από δικαιολογημένο ενδιαφέρον σελ. 7

ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, η οποία περικλείει και την τιμή.

4.1 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΣΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

α) ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΣΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ (ΑΡΘΡΑ 361,362,363 ΠΚ)

Στα άρθρα 361,362 και 363 ΠΚ τυποποιούνται τα εγκλήματα της εξύβρισης, της δυσφήμισης και της συκοφαντικής δυσφήμισης αντίστοιχα τα οποία παρότι αποτελούνται σαφώς από διαφορετικές νομοτυπικές υποστάσεις ωστόσο δεν είναι απόλυτα διακριτές μεταξύ τους και δημιουργείται μια σχέση «συγκοινωνούντων δοχείων» μεταξύ τους η οποία εξειδικεύεται κατωτέρω ως ακολούθως:

Άρθρο 361.1ΠΚ. *Εξύβριση. Όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της δυσφήμισης (άρθρα 362 και 363), προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο ή με έργο ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης.*

Προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η τιμή, ήτοι η αξία της προσωπικότητας από άποψη δικαίου, ηθικής και κοινωνικής εκτίμησης και κατά συνέπεια, η αξίωση του ατόμου για σεβασμό της προσωπικότητας του από τους άλλους ως ηθικοκοινωνική οντότητα¹⁹. Τιμή νοείται, σύμφωνα με τη νομολογία του Αρείου

¹⁹ Βλ. Δημήτρης Καρανίκας, Εγχειρίδιο Ποινικού Δικαίου – Ειδικό Μέρος, σελ.241

Πάγου ²⁰, η εκτίμηση που αποδίδεται σε συγκεκριμένο άνθρωπο σύμφωνα με την ηθική και νομική συμπεριφορά του, δηλαδή από την εκπλήρωση των ηθικών και νομικών καθηκόντων του. Ενώ ως υπόληψη νοείται η εκτίμηση που του αποδίδεται σύμφωνα με την εκπλήρωση της ιδιαίτερης κοινωνικής συμπεριφοράς του.

Για την τέλεση της εξύβρισης είναι αδιάφορο αν αυτή περιήλθε ή όχι στη γνώση του υβρισθέντα. Η πράξη είναι τελειωμένη από τη στιγμή που οι ύβρεις περιήλθαν στη γνώση άλλου, είτε αυτός είναι ο υβρισθείς είτε τρίτος²¹. Το αδίκημα στοιχειοθετείται όταν ο υπαίτιος με λόγο ή με έργο προφορικώς ή εγγράφως ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, απευθύνει ή διατυπώνει σε βάρος άλλου χαρακτηρισμούς ή του αποδίδει ιδιότητες ή δραστηριότητες και γενικά ενέργειες, οι οποίες κατά την κοινή αντίληψη, περιέχουν αμφισβήτηση της ηθικής και κοινωνικής αξίας του ή με άλλη ηθελημένη καταφρόνηση και με γνώση ότι με αυτά προσβάλλεται η τιμή αυτού ως άτομο και ως μέλος της κοινωνίας ²².

Μετά την ισχύ του ν.2243/1994 η ποινική ευθύνη για τα δια του τύπου τελούμενα εγκλήματα, αντιμετωπίζεται κατά τις κοινές διατάξεις των άρθρων 45-49 ΠΚ και ως εκ τούτου για να υπάρξει ευθύνη των: εκδότη, διευθυντή σύνταξης και αρχισυντάκτη εφημερίδος πρέπει να επιβεβαιώνεται ότι αυτοί υπήρξαν είτε συντάκτες του δημοσιεύματος είτε ηθικοί αυτουργοί ή άμεσοι ή απλοί συνεργοί²³.

Έτσι κρίθηκε από τον Άρειο Πάγο²⁴, ότι τέλεσε το αδίκημα της εξύβρισης ο κατηγορούμενος ο οποίος με την ιδιότητα του εκδότη και διευθυντή εφημερίδας, ανέφερε σε δημοσίευμα της για τον

²⁰ ΑΠ.248/1986 ΠΟΙΝ.ΧΡΟΝ.ΛΣΤ'573

²¹ Αιτιολ.Έκθ. σελ.534

²² ΑΠ.1079/1987 ΠΟΙΝ.ΧΡΟΝ. ΛΖ'902, ΑΠ.1097/1981 ΠΟΙΝ.ΧΡΟΝ. ΛΒ'406

²³ Πλημ.Αθην.2004/1996 Ποιν.Χρον.ΜΣΤ'1144

²⁴ Βλ. ΑΠ.1034/2004 Ποιν. Χρον. ΝΕ'436

εγκαλούντα αναληθώς ότι «είναι τοκογλύφος» και «έχει αναπτύξει τοκογλυφική δράση», αφού α)ο χαρακτήρας της πράξης δεν αίρεται από το δικαιολογημένο του κατηγορουμένου να ενημερώσει τους εργαζόμενους στην εφημερίδα και το αναγνωστικό κοινό, β) ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι δεν είχε δικαίωμα να προβεί στον ως άνω χαρακτηρισμό λόγω της προηγούμενης αντιδικίας του με τον πολιτικώς ενάγοντα, γ) το ότι ο πολιτικώς ενάγων επιχείρησε να προβεί σε εκτέλεση σε βάρος της περιουσίας του κατηγορουμένου, για την ικανοποίηση χρηματικής απαίτησης που είχε επιδικαστεί σ' αυτόν από το πολιτικό δικαστήριο δεν συνιστά ιδιαίτερα σκληρή ή βάνανυση πράξη σε βάρος του κατηγορουμένου που να δικαιολογεί την εξύβριση και δ) η εξύβριση δεν αποτελεί ενάσκηση δικαιώματός του.

Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της εξύβρισης απαιτείται να διατυπωθούν από το δράστη, γραπτά ή προφορικά για κάποιον άλλον λέξεις ή φράσεις, οι οποίες, κατά κοινή αντίληψη, περιέχουν είτε αμφισβήτηση της ηθικής και κοινωνικής αξίας του προσώπου, είτε περιφρόνηση, γι' αυτόν, του ίδιου του δράστη που γνωρίζει ότι με μια τέτοια θελημένη ενέργεια του προσβάλλεται η τιμή του άλλου. Ο άδικος χαρακτήρας της εξύβρισης αίρεται, αν οι σχετικές εκδηλώσεις έγιναν από δικαιολογημένο ενδιαφέρον και δεν προκύπτει σκοπός εξύβρισης, δηλαδή σκοπός που κατευθύνεται ειδικά σε προσβολή τιμής. Τέτοιος ειδικός σκοπός εξύβρισης υπάρχει στον τρόπο εκδήλωσης της εξυβριστικής συμπεριφοράς, όταν δεν ήταν πραγματικά αναγκαίος για να αποδοθεί το περιεχόμενο της σκέψης του δράστη για προστασία δικαιολογημένου ενδιαφέροντος και που, ενώ το γνώριζε, το χρησιμοποίησε για να προσβάλλει την τιμή του άλλου. Έτσι τέλεσε το αδίκημα της εξύβρισης δια του Τύπου ο δράστης, ο οποίος σε επιστολή του δημοσιευθεί α σε εφημερίδα

προς απάντηση σε προηγούμενο δημοσίευμα του πολιτικώς ενάγοντος, εκδήλωσε καταφρόνηση και έλλειψη εκτίμησης στο πρόσωπο του τελευταίου, αμφισβητώντας την κοινωνική και επαγγελματική αξία του ως διευθυντή εφημερίδας, πράγμα που γνώριζε και επεδίωκε. Έτσι, από τον τρόπο εκδήλωσης της εξυβριστικής συμπεριφοράς του αναιρεσείοντος προέκυψε σκοπός εξύβρισης, που αποκλείει την άρση του άδικου χαρακτήρα του εν λόγω εγκλήματος, δεδομένου ότι η συμπεριφορά του δεν δικαιολογείται αντικειμενικώς και αναγκαίως και αυτός, μετά τις ενέργειες του πολιτικώς ενάγοντος εναντίον της μουσικής εκπομπής του στο ραδιοσταθμό του, αντί να στείλει προς δημοσίευση την ανωτέρω επιστολή του, μπορούσε, για την προστασία δικαιολογημένου ενδιαφέροντός του, να χρησιμοποιήσει ηπιότερο μέσο και δη να διαψεύσει από τον ραδιοσταθμό τα ισχυριζόμενα από τον πολιτικώς ενάγοντα²⁵.

Άρθρο 362 ΠΚ. *Δυσφήμιση. Όποιος με οποιονδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ισχυρίζεται ή διαδίδει για κάποιον άλλον γεγονός που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης.*

Η αντικειμενική υπόσταση της δυσφημήσεως περιλαμβάνει κατά το άρθρο 362 μόνο τον ισχυρισμό ή τη διάδοση σχετικά με ένα άλλο γεγονός, που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη. Η υποκειμενική υπόσταση της απλής δυσφήμισης περιλαμβάνει μόνο τη γνώση του δράστη ότι το γεγονός που ανακοινώνει είναι πρόσφορο να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη άλλου και τη θέληση

²⁵ Βλ. ΑΠ..597/2003 ΠοινΔικ 2003 σελ. 1023 και Ποιν. Λαόγος Γ'613

ή αποδοχή να το ισχυρισθεί ή να το διαδώσει σε τρίτο πρόσωπο. Στην απλή δυσφήμιση, αντίθετα με τη συκοφαντική, αρκεί και ο ενδεχόμενος δόλος. Η καλόπιστη πεποίθηση του δράστη ότι το γεγονός είναι αληθινό δεν αποκλείει το δόλο ²⁶.

Ως γεγονός, κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων νοείται κάθε συγκεκριμένο περιστατικό του εξωτερικού κόσμου που ανάγεται στο παρελθόν ή στο παρόν, υποπίπτει στις αισθήσεις και είναι δεκτικό αποδείξεως, καθώς και κάθε συγκεκριμένη σχέση ή συμπεριφορά αναφερόμενη στο παρελθόν ή παρόν που υποπίπτει στις αισθήσεις και αντίκειται στην ηθική και στην ευπρέπεια²⁷.

Στην έννοια του γεγονότος υπάγεται και η έκφραση γνώμης ή συγκεκριμένης αξιολογικής κρίσης ή και χαρακτηρισμός, οσάκις διαπιστώνεται άμεση σύνδεση και εμφανής σχέση με το γεγονός, το οποίο συνιστά αυτό κρίσιμο στοιχείο του εγκλήματος²⁸.

Η διαφορά μεταξύ δυσφήμισης και εξύβρισης συνίσταται στο ότι: Στην εξύβριση εκδηλώνεται από το δράστη έλλειψη εκτίμησης του προσβαλλομένου, ενώ στη δυσφήμιση η εκδηλούμενη συμπεριφορά του δράστη, μπορεί να βλάψει την από τους άλλους εκτίμηση του προσβαλλομένου, αφού ο δράστης παρέχει στους τρίτους τα στηρίγματα, με την αναφορά γεγονότων, επί των οποίων αυτοί θα στηρίξουν τη δική τους αρνητική κρίση για τον προσβαλλόμενο²⁹.

Άρθρο 363 ΠΚ. *Συκοφαντική δυσφήμιση. Αν στην περίπτωση του άρθρου 362, το γεγονός είναι ψευδές και ο υπαίτιος γνώριζε ότι αυτό είναι ψευδές τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μαζί με τη φυλάκιση μπορεί να επιβληθεί και χρηματική ποινή.*

²⁶ Βλ. Δ.Σπινέλλη, Ποινικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος, σελ. 56

²⁷ Βλ. ΑΠ. 1350/2002 ΠοινΛογ

²⁸ Βλ. ΑΠ. 2002/2002 ΝοΒ 51 σελ. 896

²⁹ Βλ. ΑΠ.952/1979 Ποιν. Χρον. Α' 115

Μπορεί επίσης να επιβληθεί και στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 63.

Η συκοφαντική δυσφήμιση είναι έγκλημα βλάβης του έννομου αγαθού της τιμής. Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος απαιτείται ένα αντικειμενικό στοιχείο «το ψευδές του γεγονότος» και ένα υποκειμενικό «η γνώση της αλήθειας από το δράστη».³⁰ Είναι επίσης έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης και δεν απαιτείται να επήλθε πράγματι βλάβη στην τιμή ή την υπόληψη του προσώπου, αρκεί μόνο να ήταν δυνατόν να επιφέρει τη βλάβη³¹.

Εξάλλου στοιχείο της υποκειμενικής υποστάσεως της συκοφαντικής δυσφήμισης, είναι η «εν γνώσει της αναλήθειας» τέλεση της πράξης. Επομένως σύμφωνα με τη γενική διάταξη του άρθρου 27 παρ.2 εδ.1 ΠΚ απαιτείται δόλος και μάλιστα άμεσος (όχι ενδεχόμενος). Περιεχόμενο του δόλου πρέπει να είναι η γνώση ότι το γεγονός που ισχυρίζεται ή διαδίδει ο δράστης δύναται να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη του φορέα της τιμής αλλά και ότι το γεγονός αυτό δεν είναι αληθινό. Επίσης πρέπει να περιέχεται η βούληση να ισχυριστεί ή να διαδώσει το γεγονός αυτό.³²

Γεγονός είναι κάθε πράξη και γενικότερα κάθε συγκεκριμένο συμβάν του εξωτερικού κόσμου, παρελθόν ή παρόν, που υποπίπτει στις αισθήσεις και μπορεί να αποδειχθεί, αλλά και κάθε συγκεκριμένη σχέση ή συμπεριφορά που υποπίπτει στις αισθήσεις, αντίκειται στην ηθική και την ευπρέπεια και είναι ικανή, με την ανακδίνωση της σε τρίτους να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη κάποιου άλλου.³³

³⁰ Βλ. Δ.Σπινέλλης, Εγκλήματα κατά της τιμής, σελ.54

³¹ Βλ. Η.Γάφος, Εγκλήματα κατά της τιμής, σελ. 163

³² Βλ. Δ.Σπινέλλη, Ποινικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος Εγκλήματα κατά της τιμής, σελ. 54

³³ Βλ. ΑΠ. 1724/1999 Ποιν.Χρον. Ν'795

Τιμή νοείται η εκτίμηση που αποδίδεται σε συγκεκριμένο άτομο, σύμφωνα με την ηθική και νομική συμπεριφορά του, δηλαδή από την εκπλήρωση των νομικών και ηθικών καθηκόντων του, και υπόληψη η εκτίμηση που του αποδίδεται σύμφωνα με την εκπλήρωση της ιδιαίτερης κοινωνικής συμπεριφοράς του.³⁴

Έτσι έχει κριθεί ότι τέλεσε το αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης δια του τύπου ο κατηγορούμενος, ο οποίος ως αρχισυντάκτης ημερήσιας εφημερίδας, διέδωσε στο αναγνωστικό κοινό της εφημερίδας του, μέσω περισσότερων δημοσιευμάτων ρεπορτάζ για τον εγκαλούντα ότι «αφού διέρρηξε κοσμηματοπωλείο ανήκον σε οφειλέτη του, παρουσία δικαστικού επιμελητή προέβη σε πρωτοφανή λεηλάτηση όλων των πραγμάτων που βρέθηκαν μέσα στο κατάστημα (κοσμήματα, χρυσά ρολόγια, έπιπλα κτλ. Και άρπαξε 300.000 δραχμές σε κοσμήματα...), ενώ γνώριζε ότι ο εγκαλών είχε παρουσία του δικαστικού επιμελητή προβεί σε αναγκαστική κατάσχεση της κινητής περιουσίας του οφειλέτη του κοσμηματοπώλη, σε εκτέλεση εκδοθείσας εις βάρος του Διαταγής Πληρωμής³⁵.

Με το ν. 2243/1994 καταργήθηκαν όλες οι ουσιαστικές και δικονομικές διατάξεις των ειδικών περί Τύπου νόμων. Οι ορισμοί του Τύπου, του εντύπου και της δημοσίευσης που περιέχονται στα άρθρα 1 παρ.1 και 2 παρ. 1 και 2 του α.ν 1092/1938, εξακολουθούν να ισχύουν. Για τη στοιχειοθέτηση των δια του Τύπου τελουμένων εγκλημάτων δεν αρκεί να συντρέχει το στοιχείο του εντύπου, όπως εννοιολογικώς προσδιορίζεται από το άρθρο 1 του α.ν 1092/1938, αλλά προσαπαιτείται η δημοσίευση του³⁶.

³⁴ Βλ. ΑΠ.248/1986 Ποιν.Χρον.ΛΣΤ' 572

³⁵ ΑΠ.169/1997 ΠοινΔικ 1999 σελ.426

³⁶ ΑΠ.345/2002 Ποιν.Χρον.ΝΒ'981

Είναι θεμιτή η δια του τύπου ευρεία γνωστοποίηση γεγονότος που αποσκοπεί στην ενημέρωση και την προφύλαξη των πολιτών³⁷. Η απόδειξη της αλήθειας των γεγονότων αποκλείει το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφήμισης αποκλείει την τιμωρία για απλή δυσφήμιση και για εξύβριση, εκτός εάν από τον τρόπο της εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις προκύπτει σκοπός εξύβρισης³⁸. Όταν υπάρχει κατηγορία για συκοφαντική δυσφήμιση το συμβούλιο υποχρεούται, σε περίπτωση που κρίνει ότι δεν υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις για το έγκλημα αυτό, να ερευνήσει περαιτέρω αν στοιχειοθετείται το έγκλημα της απλής δυσφήμισης ή της εξύβρισης, αλλιώς υποπίπτει σε αρνητική υπέρβαση εξουσίας. Αν ο δράστης δε γνώριζε το ψευδές του γεγονότος, που ισχυρίστηκε ή διέδωσε ή είχε γι' αυτό αμφιβολίες, δεν στοιχειοθετείται το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφήμισης, παραμένει όμως η απλή δυσφήμιση³⁹. Η καταδικαστική απόφαση για συκοφαντική δυσφήμιση δια του Τύπου δεν έχει την επιβαλλόμενη αιτιολογία, εφόσον δεν αναφέρει συγκεκριμένα περιστατικά από τα οποία το δικαστήριο συνήγαγε τη γνώση της αναλήθειας από τον κατηγορούμενο των δυσφημιστικών γεγονότων, αφού περί αυτών δεν φαίνεται να έχει ίδια αντίληψη ο κατηγορούμενος⁴⁰.

Τέλεσε το αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης δια του Τύπου σε βάρος ηθοποιού, για τον οποίο διέλαβε σε τεύχος περιοδικού πανελλήνιας κυκλοφορίας, του οποίου ήταν ο εκδότης και ο γενικός διευθυντής, ότι είναι ομοφυλόφιλος, γεγονός που έβλαψε την τιμή και υπόληψη του προσώπου που αφορούσε, επειδή σύμφωνα με τις κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις η ιδιότητα αυτή

³⁷ Διατ. ΕισΕφ. Αιγ.4/2000 ΠοινΔικ.2003 σελ.795

³⁸ Συμ.ΑΠ. 1919/2001 ΝοΒ 50 σελ.746

³⁹ Συμ.ΑΠ. 1468/2001 Ποιν.Λόγος Α'2261

⁴⁰ ΑΠ. 1265/2003 ΝοΒ 52 458

αντίκειται στην έννοια της ευπρέπειας και προσδίδει κοινωνική απαξία⁴¹.

Αιτιολογημένη επίσης καταδίκη για συκοφαντική δυσφήμιση δια του Τύπου των κατηγορουμένων, εκδότη και διευθυντή σύνταξης περιοδικού, οι οποίοι δημοσίευσαν σε αυτό άρθρο σχετικά με εξώγαμο τέκνο που δήθεν η εγκαλούσα είχε αποκτήσει με άλλο τραγουδιστή, δεδομένου ότι προηγουμένως είχαν επικοινωνήσει μαζί της, επιχειρώντας να της πάρουν συνέντευξη, αυτή όμως αρνήθηκε, διαψεύδοντας και τα περί εξωγάμου τέκνου⁴²

β) ΛΟΓΟΙ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΑΔΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ ΚΑΤ' ΑΡΘΡΑ 366 ΚΑΙ 367 ΠΚ

Άρθρο 366 - 1. *Αν το γεγονός του άρθρου 362 είναι αληθινό, η πράξη παραμένει ατιμώρητη. Η απόδειξη όμως της αλήθειας του γεγονότος απαγορεύεται όταν αυτό αφορά αποκλειστικά σχέσεις του οικογενειακού ή του ιδιωτικού βίου που δεν θίγουν το δημόσιο συμφέρον και ο ισχυρισμός ή η διάδοση έγιναν κακόβουλα.*

2. *Αν στις περιπτώσεις των άρθρων 362,363,364 και 365 το γεγονός που ισχυρίστηκε ή διέδωσε ο υπαίτιος είναι πράξη αξιόποινη για την οποία ασκήθηκε δικαστική δίωξη αναστέλλεται η δίκη για τη δυσφήμιση έως το τέλος της ποινικής δίωξης θεωρείται αποδεδειγμένο ότι το γεγονός που αφορά η δυσφήμιση είναι αληθινό αν η απόφαση είναι καταδικαστική και ψευδές αν η απόφαση είναι αθωωτική και στηρίζεται στο ότι δεν αποδείχτηκε ότι το πρόσωπο που είχε δυσφημιστεί τέλεσε την αξιόποινη πράξη.*

⁴¹ Α.Π.169/2004 ΠοινΔικ 2004 σελ.615

⁴² Α.Π. 1672/2003 ΠοινΔικ 2004 σελ.229

3. Η απόδειξη της αλήθειας του γεγονότος που αφορά η δυσφήμιση δεν αποκλείει την τιμωρία για εξύβριση, αν από τον τρόπο που εκδηλώθηκε ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η δυσφήμιση προκύπτει σκοπός εξύβρισης.

Σύμφωνα με το 366 παρ.1 ΠΚ, η πράξη της δυσφήμισης παραμένει ατιμώρητη, εφόσον το γεγονός του άρθρου 362ΠΚ είναι αληθινό. Η άρση του αξιόποινου χαρακτήρα της πράξης είναι δεδομένη εφόσον δεν συντρέχουν οι αρνητικές προϋποθέσεις που προβλέπονται στην ίδια παράγραφο και συγκεκριμένα: Η απόδειξη της αλήθειας απαγορεύεται, όταν το γεγονός αφορά αποκλειστικά σχέσεις του οικογενειακού ή του ιδιωτικού βίου που δε θίγουν το δημόσιο συμφέρον και ο ισχυρισμός ή η διάδοσή έγιναν κακόβουλα, άρθρο 366 παρ.1 εδ. β . ΠΚ. Ακόμη, η απόδειξη της αλήθειας του γεγονότος που αφορά η δυσφήμιση, δεν αποκλείει την τιμώρηση για εξύβριση, εφόσον από τον τρόπο που εκδηλώθηκε ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η δυσφήμιση προκύπτει σκοπός εξύβρισης, άρθρο 366 παρ.3 ΠΚ. Συνεπώς η απόδειξη της αλήθειας του δυσφημιστικού γεγονότος, κατά την κρατούσα στη θεωρία και τη νομολογία άποψη, οδηγεί στην άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης. Η άρση του αδίκου προκύπτει εδώ εξαιτίας της υπεροχής του συμφέροντος του δράστη για την ανάπτυξη της προσωπικής του ελευθερίας με την ειδικότερη μορφή της στηριζόμενης στην αλήθεια παρρησίας, στη στάθμιση του με το συμφέρον του θύματος για την προστασία της τιμής του.⁴³ Έκτός φυσικά από την προσωπική ελευθερία του δράστη ιδιαίτερη αξία έχει

⁴³ Όπου «παρρησία» σημαίνει ελευθερία του λόγου. Βλ. Μαργαρίτη, Οι εξωτερικοί όροι του αξιόποινου, σελ.230

και το συμφέρον των πολιτών για ενημέρωση και γνώση της αλήθειας⁴⁴.

Με τη διάταξη του άρθρου 366 παρ.2 εδ.β' ΠΚ εισάγεται νόμιμο τεκμήριο αμάχητο για την αλήθεια ή αναλήθεια του γεγονότος, που αποτελεί περιεχόμενο της δυσφήμισης και δεν δημιουργείται δεδικασμένο⁴⁵.

Το άρθρο 367 ΠΚ θεσπίζει το ατιμώρητο της εξύβρισης και της απλής δυσφήμισης. Η διάταξη του ως άνω άρθρου, εισάγει περισσότερους λόγους άρσης του αδικού. Ειδικότερα:

Άρθρο 367.-1 *Δεν αποτελούν τελικά άδικη πράξη: α) οι δυσμενείς κρίσεις για επιστημονικές, καλλιτεχνικές ή επαγγελματικές εργασίες β) οι δυσμενείς εκφράσεις που περιέχονται σε έγγραφο δημόσιας αρχής για αντικείμενα που ανάγονται στον κύκλο της υπηρεσίας της, καθώς και γ) οι εκδηλώσεις που γίνονται για την εκτέλεση νόμιμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας ή για την διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον ή δ) σε ανάλογες περιπτώσεις.*

2. *Η προηγούμενη διάταξη δεν εφαρμόζεται: α) όταν οι παραπάνω κρίσεις και εκδηλώσεις περιέχουν τα συστατικά στοιχεία της πράξης του άρθρου 363 καθώς και β) όταν από τον τρόπο της εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει σκοπός εξύβρισης.*

Αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της κατ' άρθρο 361 εξυβριστικής ή της κατ' άρθρο 362 ΠΚ δυσφημιστικής εκδήλωσης και όταν αυτές, εκτός των άλλων, γίνονται για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον ή σε ανάλογες

⁴⁴ Βλ. Κωσταντίνος Π. Χατζηκώστας, Προσβολές της τιμής από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, σελ. 11-13

⁴⁵ Συμ. ΑΠ. 154/1992 ΝοΒ 40 σελ. 750

περιπτώσεις, υπό την προϋπόθεση ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση αποτελούν το επιβαλλόμενο και αντικειμενικώς αναγκαίο μέσο για τη διαφύλαξη του δικαιώματος ή την ικανοποίηση του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος και ο σκοπός του δράστη δεν κατευθύνεται στην προσβολή της τιμής του άλλου. Τέτοια περίπτωση εκδήλωσης δικαιολογημένου ενδιαφέροντος συντρέχει όταν η εκδήλωση αυτή, αποτελώντας περιεχόμενο οφειλόμενης ή επιθυμητής φροντίδας του δράστη για την εξυπηρέτηση του σκοπού του, δεν είναι αντίθετη με το δίκαιο και τα χρηστά ήθη και ισοσταθμίζεται, ή δεν είναι φανερά δυσανάλογη, με τη εξυπηρέτηση του συγκεκριμένου σκοπού, ο οποίος δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλο τρόπο⁴⁶.

Τέτοιο ενδιαφέρον, που πηγάζει από την ελευθερία και την κοινωνική αποστολή του Τύπου και ειδικότερα των εφημερίδων, τις οποίες προστατεύουν το Σύνταγμα και οι νόμοι, έχουν και τα πρόσωπα που αμέσως συνδέονται με τη λειτουργία των άνω μέσων ενημερώσεως για τη δημοσίευση ειδήσεων και την καταχώριση γεγονότων, σχολίων, σχετικών με τη συμπεριφορά προσώπων για τα οποία ενδιαφέρεται το κοινωνικό σύνολο. Έτσι, είναι επιτρεπτά δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνοδευόμενα από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Και στην περίπτωση όμως αυτή ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδηλώσεως δεν αίρεται και συνεπώς παραμένει η παρανομία ως συστατικό στοιχείο της αδικοπραξίας όταν η άνω εκδήλωση αποτελεί συκοφαντική δυσφήμιση ή όταν από τον τρόπο και τις περιστάσεις που έγινε αυτή προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός που κατευθύνεται ειδικώς σε προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου

⁴⁶ Βλ. ΑΠ 73/02 ΕΛΔ 43/857

του ή με περιφρόνηση αυτού. Ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, που ως νομική έννοια ελέγχεται από τον Άρειο Πάγο, υπάρχει στον τρόπο εκδηλώσεως της προσβλητικής της τιμής του άλλου συμπεριφοράς όταν αυτός δεν ήταν αντικειμενικά αναγκαίος για τη δέουσα απόδοση του περιεχομένου της σκέψεως εκείνου που φέρεται ότι ενεργεί από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο οποίος, μολονότι γνώριζε τούτο, χρησιμοποίησε τρόπο αυτό για να προσβάλλει την τιμή του άλλου⁴⁷.

Έτσι, ορθή και αιτιολογημένη η καταδίκη για συκοφαντική δυσφήμιση δια του Τύπου της αναιρεσίουσας, η οποία ως εκδότρια τοπικής εφημερίδας δημοσίευσε άρθρο, του οποίου το περιεχόμενο ήταν ψευδές, είχε δε σχέση με την ιδιωτική ζωή Νομάρχη μη απόμνη της άσκησης των δημοσίων καθηκόντων του. Οι περιστάσεις δε της εκδήλωσης δεν της προσδίδουν τον χαρακτήρα αναγκαίου μέτρου της δια του Τύπου άσκησης δημόσιας κριτικής. Συγκεκριμένα η εν λόγω εκδότρια έγραψε στην εφημερίδα της «συνελήφθη από εντεταλμένα όργανα, ο Νομάρχης Π. να κατευθύνεται με υπηρεσιακό αυτοκίνητο προς παραλία της Αττικής, έχοντας αναπτύξει ιλιγγιώδη ταχύτητα, ενώ από το παράθυρο του υπηρεσιακού αυτοκινήτου ανέμιζαν τα πόδια κυρίας που συνόδευε»⁴⁸.

⁴⁷ ΑΠ 825/02 – Πολ – ΕΛΔ 44/987

⁴⁸ ΑΠ. 1724/1999 ΠοινΔικ 2000 σελ.243

4.2 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ

ΔΙΚΑΙΟ

(άρθρα 57 και 59 του Αστικού Κώδικα)

Το δικαίωμα στην προσωπικότητα προστατεύεται και με τις διατάξεις των άρθρων 57 και 59 του αστικού κώδικα περί προσβολής της προσωπικότητας. Το ιδιωτικού δικαίου δικαίωμα της προσωπικότητας διατυπώνεται στη γενική ρήτρα της ΑΚ 57, μέσω της οποίας αναγνωρίζεται ένα γενικό, απόλυτο δικαίωμα του καθενός με το οποίο εξασφαλίζεται η προστασία της προσωπικότητας και γενικότερα η προάσπιση της αξίας του ανθρώπου. Η ΑΚ 57 αποτελεί συγκερασμό των συνταγματικών διατάξεων των άρθρων 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1, κατά τρόπο ώστε στο ιδιωτικού δικαίου δικαίωμα της προσωπικότητας περιλαμβάνεται τόσο ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου που αποτελεί απαραβίαστο πυρήνα του δικαιώματος όσο και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Προσβολή της προσωπικότητας κατά τις ΑΚ 57 και 59 δεν σημαίνει άλλο παρά σύγκρουση δύο ομοειδών δικαιωμάτων: του θύματος αφενός, ο οποίος υπέστη προσβολή, κατά κανόνα, στη στατική πλευρά της προσωπικότητας του, και του δράστη αφετέρου, του οποίου τίθεται υπό κρίση η ελευθερία ανάπτυξεως της προσωπικότητας, που εκδηλώνεται μέσω της επιδίκου συμπεριφοράς του. Ως εκ τούτου, η ΑΚ 57 δεν λειτουργεί μόνο υπέρ του προσβληθέντος από τον τύπο ή άλλο μέσο μαζικής επικοινωνίας, αλλά προστατεύει και το συντάκτη του δημοσιεύματος, εφ' όσον ενήργησε ως εκπρόσωπος του τύπου και τήρησε τις συναλλακτικές υποχρεώσεις του τύπου⁴⁹.

Από τη διατύπωση της ΑΚ 57 διαφαίνεται ότι ενσυνείδητα ο νομοθέτης απέφυγε να οριοθετήσει το δικαίωμα της

⁴⁹ Βλ. Γιάννη Καράκωστα, Προσωπικότητα και Τύπος, σελ. 39

προσωπικότητας, επιτρέποντας με αυτόν τον τρόπο τη συνεχή διερεύνηση του περιεχομένου του δικαιώματος. Υπό την έννοια αυτή, η γενική ρήτρα της ΑΚ 57 είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί ως κατευθυντήρια για τον ερμηνευτή του δικαίου, διότι η έννοια της προσωπικότητας αποτελεί αντικείμενο αναζητήσεως και όχι προκαθορισμένη διάσταση. Υποστηρίζεται η άποψη ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος συνυπόρξεως του δικαιώματος της προσωπικότητας με την ελευθερία του λόγου και του τύπου, συνίσταται στην αναγνώριση ενός δικαιώματος επί των ιδίων πληροφοριών και την παροχή έννομης προστασίας σε περίπτωση αυθαίρετης χρησιμοποίησεως ή διαδόσεως από τρίτους, όπως πρόσφατα καθιερώθηκε από το βρετανικό δίκαιο. Αντικείμενο έννομης προστασίας θα πρέπει να είναι μόνο οι προσωπικές πληροφορίες, αυτές δηλαδή που λόγω του απόρρητου ή εμπιστευτικού τους χαρακτήρα, το άτομο επιθυμεί να διαφυλάξει ή τουλάχιστον να περιορίσει τη διάδοσή τους⁵⁰.

4.3 ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Η εφαρμογή ή όχι των διατάξεων περί προστασίας της προσωπικότητας από επεμβάσεις των ΜΜΕ κρίνεται βάσει του αποτελέσματος της σταθμίσεως των δύο αντιτιθέμενων έννομων αγαθών ή συμφερόντων: της προστασίας της προσωπικότητας και της ελευθερίας του Τύπου και των ΜΜΕ. Το θέμα όμως είναι με ποιο τρόπο θα πραγματοποιηθεί η στάθμιση. Αφετηρία της σταθμίσεως μπορούν να αποτελέσουν οι συγκρουόμενες ατομικές ελευθερίες, η ελευθερία αναπτύξεως της προσωπικότητας και η ελευθερία

⁵⁰ Βλ. Γιάννη Καράκωστα, Προσωπικότητα και Τύπος, σελ. 40

εκφράσεως, οι οποίες ανήκουν αδιάσπαστα στην αξία του ανθρώπου. Οι ελευθερίες αυτές τριτενεργούν έμμεσα στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου μέσω κυρίως της ΑΚ 57 και αποτελούν συγχρόνως έννομα αγαθά του ιδιωτικού δικαίου τα οποία θεμελιώνουν αξίωση αποχής από ορισμένη συμπεριφορά και αξίωση για ενεργητική συμπεριφορά. Η στάθμιση όμως, μπορεί να ξεκινήσει και από το απόλυτο, αποκλείον κάθε επέμβαση τρίτου, δικαίωμα της προσωπικότητας του προσβληθέντος. Η επέμβαση στο έννομο αυτό πεδίο μπορεί να είναι κατ' αρχήν παράνομη, εφ' όσον διαπιστωθεί ότι το προσβληθέν αγαθό αποτελεί στοιχείο της προσωπικότητας. Αφού διευκρινιστεί ότι το αγαθό που προσεβλήθη περιλαμβάνεται στο πεδίο αυτό, σε ένα δεύτερο βήμα εξετάζεται κατά πόσον ο προσβάλλον είναι δυνατόν να επικαλεσθεί ένα «δικαίωμα» επεμβάσεως, έναν από το νόμο οριζόμενο λόγο άρσεως του παράνομου χαρακτήρα της πράξεως (άμυνα, κατάσταση ανάγκης κτλ) ή την ύπαρξη συμφέροντος μέσω του οποίου εκφράζεται η συνταγματική αρχή της ελευθεροτυπίας στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου⁵¹.

⁵¹ Γιαννης Καρακψστας Το Δίκαιο των ΜΜΕ σελ.196

5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ 825/2002 (Α' Πολιτικό Τμήμα)

«Ο άδικος χαρακτήρας των πράξεων της εξυβρίσεως και της απλής δυσφημήσεως αίρεται στην περίπτωση που οι εκδηλώσεις γίνονται για διαφύλαξη δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Τέτοιο ενδιαφέρον έχουν και τα πρόσωπα που αμέσως συνδέονται με τη λειτουργία των μέσων ενημερώσεως για τη δημοσίευση ειδήσεων και καταχώριση γεγονότων, ως και σχολίων, σχετικών με τη συμπεριφορά προσώπων για τα οποία ενδιαφέρεται το κοινωνικό σύνολο. Είναι επιτρεπτά δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνοδευόμενα και από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδηλώσεως δεν αίρεται όταν πρόκειται για συκοφαντική δυσφήμιση ή όταν από τον τρόπο και από τις περιστάσεις που έγινε αυτή προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως, ήτοι σκοπός που κατευθύνεται ειδικώς σε προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου του ή με περιφρόνηση αυτού. Σκοπός εξυβρίσεως υπάρχει στον τρόπο εκδηλώσεως της προσβλητικής της τιμής του άλλου συμπεριφοράς όταν αυτός δεν ήταν αντικειμενικά αναγκαίος για τη δέουσα απόδοση του περιεχομένου της σκέψεως εκείνου που φέρεται ότι ενεργεί από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο οποίος, μολονότι γνώριζε τούτο, χρησιμοποίησε τρόπο αυτό για να προσβάλει την τιμή του άλλου.»

Η απόφαση αρχικώς ορίζει ότι θα σταθμίσει την προσβολή της προσωπικότητας με την ελευθερία της έκφρασης, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο ελληνικό Σύνταγμα, στο άρθρο 14 παρ. 1, όπου τίθεται ο περιορισμός των ειδικότερων νόμων. Δηλαδή η συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία της έκφρασης περιορίζεται από τους ειδικότερους νόμους, οι οποίοι στη συγκεκριμένη περίπτωση διαφυλάσσουν την προσωπικότητα (άρθρο 57 ΑΚ). Παράλληλα αναφέρεται και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση της Ρώμης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, όπου στο άρθρο 10 παρ. 1 εδ. α' και β' αναφέρεται η ελευθερία της γνώμης και του τύπου. Από την άλλη μεριά αντιπροβάλλεται το άρθρο 367 του ΠΚ, παρ. 1 και 2, όπου ορίζεται πότε δεν είναι άδικη πράξη οι δυσμενείς κρίσεις και τονίζεται ότι παραμένουν άδικες αυτές όταν προκύπτει σαφώς από τον τρόπο την εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη σκοπός εξύβρισης. Ως εκ τούτου γίνεται αντιληπτό ότι μια δυσμενής κρίση, η οποία έγινε από δικαιολογημένο συμφέρον, προφανώς δημόσιο, όταν πρόκειται για πράξη τελεσθείσα δια του τύπου δεν είναι άδικη, ή μάλλον ακριβέστερα αίρεται το άδικο αυτής, εφ' όσον όμως δεν υπήρχε σκοπός εξύβρισης και δεν τελέστηκε με τρόπο που να δείχνει σκοπό εξύβρισης. Δηλαδή, ενδιαφέροντα στον ποινικό χαρακτηρισμό μιας τέτοιας πράξης είναι τόσο ο σκοπός, η βούληση του γράφοντος, του διευθυντή και του εκδότη, όσο και ο τρόπος, η μορφή υπό την οποία παρουσιάζεται το άρθρο αυτό, από τη μια μεριά, ενώ από την

άλλη «ζυγίζεται» το δημόσιο συμφέρον το οποίο εξυπηρετεί ένα τέτοιο δημοσίευμα και το κατά πόσον αυτό κρίνεται σημαντικότερο από την προστασία της ανθρώπινης προσωπικότητας *sui generis*.

Το Α' Πολιτικό Τμήμα του Αρείου Πάγου αμέσως παίρνει μια θέση η οποία μας προϋδεάζει για τη στάση που θα τηρηθεί εν συνεχεία, ξεχωρίζει δηλαδή γρήγορα τους εκπροσώπους του τύπου από τον οποιοδήποτε δίνοντας τους το δικαίωμα, ελέω λειτουργήματος και μόνο, να ασκούν κριτική και χρησιμοποιούν δυσμενείς χαρακτηρισμούς, χωρίς αυτοί να θεωρούνται αυτομάτως υβριστικοί, όσο κι αν ομοιάζουν, αρκεί ο σκοπός της δημοσίευσης ενός τέτοιου άρθρου να είναι αποκλειστικά και μόνο η ενημέρωση του κοινού, χωρίς να υποκρύπτεται διάθεση εξυβρίσεως και προσβολής της τιμής ή της αξιοπρέπειας του θιγομένου εκ του εν λόγω άρθρου. (*«...Έτσι, είναι επιτρεπτά δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνοδευόμενα και από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Και στην περίπτωση όμως αυτή ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδηλώσεως δεν αίρεται και συνεπώς παραμένει η παρανομία ως συστατικό στοιχείο της αδιοπραξίας όταν η άνω εκδήλωση αποτελεί συκοφαντική δυσφήμιση ή όταν από τον τρόπο και από τις περιστάσεις που έγινε αυτή προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός που κατευθύνεται ειδικώς σε προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου του ή με περιφρόνηση αυτού...»*). Σημειωτέον ότι ο σκοπός αυτός, η βούληση εξυβρίσεως θεωρείται νομική έννοια και άρα υπόκειται σε

έλεγχο από τον Άρειο Πάγο, με το να εξετάζεται το απολύτως αναγκαίο του συγκεκριμένου τρόπου με τον οποίο εξεφράσθη η άποψη του γράφοντος για κάποιο άτομο, το να μην υπήρχε δηλαδή άλλος τρόπος να ενημερωθεί το κοινό για ένα γεγονός ή το να σταθμίσθηκε από τον γράφοντα η αναγκαιότητα χαρακτηρισμών ή κρίσεων σε κάθε μεμονωμένη περίπτωση.

Στην υπό εξέταση περίπτωση, οι αναιρεσείοντες-συντάκτες, διευθυντής και εκδότης ημερήσιας εφημερίδας της Αθήνας δημοσίευσαν άρθρο σε αυτήν αναφορικά με μια ληστεία (ριφιφι) που είχε γίνει σε Τράπεζα, το οποίο συνέδεσαν με κύκλωμα ναρκωτικών και λαθρεμπορίου και στο οποίο αναφέρθηκαν συγκεκριμένα ονόματα, μεταξύ των οποίων και το όνομα του αναιρεσιβλήτου-επιχειρηματία. Σύμφωνα πάντα με το εν λόγω άρθρο, οι πληροφορίες για τα ονόματα αυτά προήλθαν από κάποιον κρατούμενο, ο οποίος αναφέρεται επίσης επωνύμως και φέρεται να κατέθεσε αυτές τις πληροφορίες ενόρκως στην αντεισαγγελέα Πρωτοδικών Αικατερίνη Στουραϊτή.

Τα αποσπάσματα του άρθρου που βρίσκουμε στην υπ' αριθμ. 825/2002 απόφαση του Άρειου Πάγου πράγματι είναι απλή αναφορά γεγονότων, πράγμα το οποίο υποδηλώνει ότι δεν υπήρχε κατ' αρχάς σκοπός εξύβρισης, αλλά μόνο καταγραφή γεγονότων, ενώ αναφέρεται και η πηγή από την οποία αυτά αντλήθηκαν και παράλληλα ο τρόπος γραφής είναι απλή αναφορά της μαρτυρίας, χωρίς αξιολογικές κρίσεις παρά μόνο αυστηρή καταγραφή γεγονότων, ήτοι αναφέρεται μαρτυρική κατάθεση συγκεκριμένης πηγής, υπηρετώντας με αυτόν τον τρόπο την ελευθερία έκφρασης και καταδεικνύοντας ότι σκοπός τους κατά τη δημοσίευση ήταν η

παράθεση γεγονότων και η ανεύρεση των αληθών περιστατικών που αφορούν ένα συγκεκριμένο γεγονός, το οποίο μάλιστα τη συγκεκριμένη περίοδο ενδιέφερε ιδιαίτερα το κοινό (*«...Ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, που ως νομική έννοια ελέγχεται από τον Άρειο Πάγο, υπάρχει στον τρόπο εκδηλώσεως της προσβλητικής της τιμής του άλλου συμπεριφοράς όταν αυτός δεν ήταν αντικειμενικά αναγκαίος για τη δέουσα απόδοση του περιεχομένου της σκέψεως εκείνου που φέρεται ότι ενεργεί από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο οποίος, μολονότι γνώριζε τούτο, χρησιμοποίησε τρόπο αυτό για να προσβάλει την τιμή του άλλου...»*).

Παράλληλα έχει δοθεί και στον αναιρεσίβλητο η δυνατότητα να εκφράσει την άποψή του εγγράφως επί του θέματος στην ίδια εφημερίδα, παρέχοντας έτσι σε αυτόν το δικαίωμα απάντησης, ήτοι τη δυνατότητα να προστατεύσει την προσωπικότητά του έναντι της προσβολής που ενδεχομένως υπέστη από το συγκεκριμένο δημοσίευμα χωρίς να απαιτείται να επανορθωθεί το συγκεκριμένο δημοσίευμα διαφορετικά, αφού πλέον αυτό δεν ορίζεται συγκεκριμένα από το νόμο.

Πέρα από το γεγονός ότι οι αναιρεσείοντες τήρησαν όλες τις απαραίτητες και νόμιμες διαδικασίες προκειμένου για την δημοσίευση του επίμαχου άρθρου, καταδεικνύεται πρόδηλα η έλλειψη υβριστικού σκοπού και δυσφημιστικής διαθέσεως. Ως εκ τούτου, το Εφετείο έκρινε πως δεν τελέσθηκε μεν το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφήμισης, αλλά οι αναιρεσείοντες ετέλεσαν απλή δυσφήμιση καθώς χαρακτήρισαν τον αναιρεσίβλητο-επιχειρηματία εμπλεκόμενο σε κυκλώματα διακίνησης ναρκωτικών και σε ληστεία Τράπεζας, και μάλιστα με ιδιαίτερα επιβαρυντικές συνθήκες

(ριφιφί), κατηγορούμενο κατά του οποίου επίκειτο η έκδοση εντάλματος συλλήψεως, γεγονότα τα οποία μπορούν να βλάψουν την τιμή και την υπόληψη του αναιρεσιβλήτου, ιδίως από τη στιγμή που το άρθρο θα μπορούσε να έχει γραφτεί χωρίς την αναφορά του ονόματος αυτού και η ενημέρωση του κοινού θα επιτυγχάνετο κατά τον ίδιο ακριβώς βαθμό, δε θα υπήρχε δηλαδή θέμα περιορισμού της ελευθερίας γνώμης ή έκφρασης, καθώς ενδιαφέρον για το κοινό είναι πρωτίστως το γεγονός της διερεύνησης του εν λόγω κυκλώματος ναρκωτικών, και μάλιστα από τη στιγμή που η δικαστική έρευνα είναι εν εξελίξει. Σημειωτέον ότι μετά το πέρας της ανακρίσεως εντέλει δεν απαγγέλησαν κατηγορίες στον αναιρεσιβλήτο, και ως εκ τούτου οι πληροφορίες ότι αυτός επρόκειτο να κατηγορηθεί και να εκδοθεί εις βάρος του ένταλμα συλλήψεως δεν ήταν αληθείς, πράγμα το οποίο είναι φυσικά ενδιαφέρον για το αληθές του δημοσιεύματος και για το απαραίτητο ή μη του να τον κατονομάσουν και να τον υποδείξουν ως ένοχο εγκλήματος, ιδίως από τη στιγμή που η δικαστική έρευνα δεν είχε ακόμα ολοκληρωθεί και άρα οι αναιρεσείοντες δεν είχαν πρόσβαση στα τυχόν πορίσματα των ερευνών, τα οποία καλύπτονται από μυστικότητα και δεν είχε ακόμα συνταχθεί κατηγορητήριο για την εν λόγω υπόθεση.

Από τα προλεχθέντα το Εφετείο συμπέρανε ότι ο σκοπός των συντακτών του εν λόγω άρθρου με την αναφορά του ονόματος του αναιρεσιβλήτου ήταν η προβολή της τιμής και της αξιοπρέπειάς του, και ως εκ τούτου έχει πράγματι τελεσθεί το έγκλημα της απλής δυσφήμισης δια του τύπου. Το Εφετείο δηλαδή βασίστηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση κυρίως στο γεγονός ότι οι γράφοντες -αναιρεσείοντες δεν μπορούσαν να

έχουν πρόσβαση στη δικογραφία, η οποία τη στιγμή της δημοσίευσης δεν είχε ολοκληρωθεί και άρα όφειλαν να μην κατονομάσουν τον αναιρεσίβλητο. Αυτό το εντάσσει στο σκοπό εξυβρίσεως, παρ' ότι το άρθρο τους δεν είχε αξιολογικές ή άλλες κρίσεις και δεν κρίνεται αν ήταν ή όχι αναληθές ως προς τη μαρτυρία που επικαλούνται αυτές στο εν λόγω δημοσίευμα, βασιζόμενο στο α.ν. 1092/1938 άρθρο 39 παρ. 1 εδ. α', το οποίο αναφέρει *«...εκκρεμούσης ποινικής υποθέσεως και μέχρις εκδόσεως τελεσιδίκου αποφάσεως επ' αυτής, απαγορεύεται η δημοσίευσις οιασδήποτε κρίσεων ή χαρακτηρισμών αφορώντων είτε εις τους διαδίκους είτε εις την κατηγορουμένην πράξιν και ιδία πάσα κριτική ως προς την ενοχήν του κατηγορουμένου»*. Όμως η διάταξη αυτή είχε ήδη καταργηθεί με το άρθρο μόνο του ν. 2243/1994 (*«...Καταργούνται οι ποινικές διατάξεις, ουσιαστικές και δικονομικές, του ν. 5060/1931 "Περί τύπου, προσβολών της τιμής εν γένει και άλλων σχετικών αδικημάτων" και α.ν. 1092/1938 "Περί Τύπου" καθώς και κάθε άλλη ουσιαστική και δικονομική ποινική διάταξη ειδικού νόμου σχετικά με τον Τύπο, εκτός των άρθρων 29 και 30 του ν. 5060/1931, όπως αυτά ισχύουν σήμερα, του άρθρου 47 του α.ν. 1092/1938 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 παρ. 2 του ν. 1738/1987 και της παρ. 3 του άρθρου μόνου του ν. 1178/1981...»*), το οποίο άρχισε να ισχύει από την 3.10.1994, ήτοι προγενέστερα της δημοσιεύσεως της πρωτόδικης αποφάσεως την 31.5.1995. Ο Άρειος Πάγος έκρινε λοιπόν ότι η υπό κρίση απόφαση ήταν αναιρετέα, καθώς το Εφετείο *«...υπέπεσε στις πλημμέλειες του άρθρου 559 αριθ. 19 και 1 Κ. Πολ. Δ.... »*, για δικονομικούς δηλαδή λόγους και δη

εφαρμογής μη ισχυόντων κανόνων δικαίου με βάση το χρόνο εκδόσεως αποφάσεως.

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ 1260/1993

«...Επί συκοφαντικής δυσφήμισης τελούμενης με εφημερίδα ευθύνονται ποινικώς ως αυτουργοί ο διευθυντής και ο εκδότης της εφημερίδας, εφόσον δεν αποδείξουν ότι η καταχώριση σε αυτήν έγινε με άγνοιά τους. Αυτό συμβαίνει με τους όρους υπό τους οποίους ευθύνεται και ο συντάκτης του δημοσιεύματος, ήτοι εφόσον τα αναφερόμενα στο δημοσίευμα γεγονότα είναι όχι μόνο δυσφημιστικά για άλλον, αλλά και αναληθή, η αναλήθεια δε αυτών ήταν γνωστή σε αυτούς κατά το χρόνο της καταχώρισης του δημοσιεύματος στην εφημερίδα. Στερείται την επιβαλλόμενη αιτιολογία η απόφαση, εφόσον δεν αιτιολογεί ειδικώς τη συνδρομή της απαιτούμενης δολίας προαίρεσης των αναιρεσειόντων κατά το χρόνο της καταχώρισης του δημοσιεύματος στην εφημερίδα, αν και αυτοί ισχυρίστηκαν ότι είχαν άγνοια του δημοσιεύματος αυτού...»

Η υπ' αριθμ. 1260/1993 απόφαση του Αρείου Πάγου ασχολείται βασικά με καθαρά δικονομικά θέματα και δη θέματα αποδείξεως. Κατ' αρχάς πρέπει να διευκρινιστεί πως στις περιπτώσεις της συκοφαντικής δυσφήμισης οι αυτουργοί του εγκλήματος είναι τουλάχιστον δυο: ο διευθυντής κι εκδότης του εντύπου όπου δημοσιεύτηκε το κείμενο που αποτελεί την άδικη πράξη. Ο συγγραφέας από την άλλη δεν

κατηγορείται πάντοτε, παρ' ότι είναι επίσης αυτουργός, διότι το δημοσίευμα ενδέχεται να είναι ανώνυμο, οπότε υφίσταται μεν η άδικη πράξη, είναι όμως αγνώστου δράστη. Η μόνη προϋπόθεση προκειμένου για την θέση του εκδότη και του διευθυντή στη θέση του κατηγορουμένου είναι η γνώση από μέρους τους του δημοσιεύματος, με το βάρος αποδείξεως της άγνοιας σε αυτούς.

Ο εκδότης ευθύνεται για την επιλογή, τον έλεγχο και την καθοδήγηση των γραφόντων, καθώς θεωρείται από τη θεωρία ότι βρίσκεται με αυτούς σε σχέση «εξαρτήσεως», χωρίς αυτό να προϋποθέτει απαραίτητα κάποια σύμβαση εργασίας. Από την άλλη μεριά, ο διευθυντής ενός εντύπου είναι υπεύθυνος για την επιλογή, κατεύθυνση και έλεγχο του περιεχόμενου αυτού και διαθέτει παράλληλα ευρεία εξουσία λήψεως αποφάσεων και ελέγχου των προς δημοσίευση κειμένων, χωρίς βέβαια να μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος για τον έλεγχο του αληθούς ή μη των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε ένα κείμενο, ή που αποτελούν τη βάση του. Το τελευταίο ισχύει εφ' όσον είναι γνωστός ο συντάκτης του κειμένου, διαφορετικά υποστηρίζεται ότι ο διευθυντής οφείλει να ελέγξει και την ακρίβεια των περιεχόμενων στο εκάστοτε κείμενο πληροφοριών, όταν δηλαδή πρόκειται για κείμενο ανωνύμου και άρα αγνώστου συντάκτη. Σε τελική ανάλυση ο εκδότης και ο διευθυντής αποφασίζουν για την δημοσίευση ή όχι ενός άρθρου και άρα είναι λογικό και συνεπές με το νομικό μας πλαίσιο να θεωρούνται αυτουργοί της συκοφαντικής ή της απλής δυσφήμισης, και να φέρουν επίσης και τις ευθύνες των επιλογών τους στο αστικό δίκαιο, ευρισκόμενοι στη θέση των εναγομένων.

Απαιτείται προκειμένου για την τέλεση της συκοφαντικής δυσφήμισης άμεσος δόλος. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο αυτουργός πρέπει να παρέχει τους λόγους επί των οποίων οι τρίτοι θα στηρίξουν την περιφρόνησή τους προς τον θιγόμενο ηθελημένα ή τουλάχιστον να γνωρίζει την πιθανότητα πρόκλησης του αποτελέσματος αυτού και να το επιδιώκει και να γνωρίζει παράλληλα ότι αυτό είναι ψευδές. Υπάρχει λοιπόν άμεσος δόλος όταν είναι γνωστό στον αυτουργό ότι το διαδιδόμενο γεγονός ή ο ισχυρισμός είναι κατάλληλο να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη αυτού στον οποίο αφορά. Στη συκοφαντική δυσφήμιση δια του τύπου υπάρχει η ιδιαιτερότητα ότι ο εκδότης και ο διευθυντής θεωρούνται αυτουργοί του εγκλήματος που τέλεσε ο συντάκτης του κειμένου. Δηλαδή, αν ο συντάκτης είχε άμεσο δόλο, γνώριζε δηλαδή την αναλήθεια των όσων έγραψε και επεδίωκε να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη του θιγόμενου, ή αν δεν έγραφε αναληθή γεγονότα ή ισχυρισμούς, αλλά πάντως τα έθετε με τρόπο ιδιαίτερα προσβλητικό και υπέρμετρα απαξιωτικό έχει τελέσει προφανώς ο συντάκτης συκοφαντική δυσφήμιση και μαζί του είναι συναυτουργοί ο διευθυντής κι ο εκδότης, χωρίς να εξετάζεται αν η υποκειμενική υπόσταση είναι ίδια. Αν ελλείπει πάλι ο άμεσος δόλος πρόκειται για απλή δυσφήμιση, και το αυτό ισχύει για τους προαναφερθέντες.

Οι εκδότης και διευθυντής, όπως προείπαμε, θεωρούνται αυτουργοί κατά πλάσμα δικαίου (*«...επί συκοφαντικής δυσφήμισης τελούμενης δια της εφημερίδας, ο διευθυντής και ο εκδότης αυτής, εφόσον δεν αποδείξουν ότι η καταχώρηση σε αυτή του συκοφαντικού δημοσιεύματος έγινε με άγνοιά τους, ευθύνονται ποινικώς για την πράξη αυτή ως αυτουργοί,*

μόνον υπό τους όρους υπό τους οποίους ευθύνεται και ο συντάκτης του δημοσιεύματος αυτού, ήτοι εφόσον τα αναφερόμενα στο δημοσίευμα γεγονότα είναι όχι μόνον δυσφημιστικά για άλλον, αλλά και αναληθή, η αναλήθεια δε αυτών ήταν γνωστή σε αυτούς κατά το χρόνο της καταχώρησης του δημοσιεύματος στην εφημερίδα τους....»). Η μόνη περίπτωση κατά την οποία κρίνεται ότι δεν υπήρξαν αυτουργοί είναι να αποδείξουν ότι εν αγνοία τους έλαβε χώρα η καταχώρηση που συνιστά συκοφαντική ή απλή δυσφήμιση.

Στην υπό εξέταση περίπτωση σε μια ημερήσια εφημερίδα της Αθήνας δημοσιεύτηκε μια ανώνυμη επιστολή, η οποία μιλούσε για εύνοια ποδοσφαιρικών ομάδων από συγκεκριμένους, κατονομαζόμενους διαιτητές. Ο διευθυντής και ο εκδότης δεν εξέτασαν ουδόλως την αλήθεια ή την αναλήθεια των όσων αναφέρονταν στην εν λόγω επιστολή και περαιτέρω δε σεβάστηκαν το δικαίωμα των θιγόμενων προς απάντηση, το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 14 παρ. 5 του Συντάγματος και στο α.ν. 1098/1938 άρθρα 37 και 38, καθώς παρ' ότι οι θιγόμενοι έστειλαν σχετική εξώδικη επιστολή όχι μόνο δεν ανασκεύασαν ώστε να αποκαταστήσουν την τιμή τους, αλλά δεν δημοσίευσαν καν ως όφειλαν την παραπάνω εξώδικη επιστολή, παρά μόνο αποσπασματικά.

Η υπ' αριθμ. 1260/1993 απόφαση του Αρείου Πάγου έκανε δεκτή την ασκηθείσα αίτηση αναιρέσεως, καθώς έκρινε πως με βάση το αιτιολογικό της δεν στοιχειοθετείται η γνώση των αναιρεσιόντων για το αναληθές των ισχυρισμών και των αναφερομένων στην ανώνυμη επιστολή γεγονότων, δεν αποδεικνύεται δηλαδή άμεσος δόλος εκ μέρους τους, ούτε και

εκ μέρους του συντάκτη της ανώνυμου αυτής επιστολής. Στο σκεπτικό της αποφάσεως αναφέρεται η γνώση του διευθυντή και του εκδότη όσον αφορά στη δημοσίευση της επιστολής, όμως αυτή η γνώση τους καθιστά αυτουργούς του εγκλήματος που έχει τελέσει ο υλικός αυτουργός, ο συντάκτης δηλαδή του κειμένου, και πουθενά στην απόφαση δεν αναφέρεται γιατί ο ανώνυμος συντάκτης έχει τελέσει συκοφαντική και όχι απλή δυσφήμιση («...Με το περιεχόμενο όμως αυτό η απόφαση στερείται της επιβαλλόμενης αιτιολογίας, εφόσον δεν αιτιολογεί ειδικώς τη συνδρομή της απαιτούμενης δολίας προαίρεσης των αναιρεσιόντων κατά τον χρόνο της καταχώρησης του δημοσιεύματος στην εφημερίδα, αν και αυτοί (αναιρεσιόντες) ισχυρίστηκαν ότι είχαν άγνοια του δημοσιεύματος αυτού, ενώ εξάλλου το δικαστήριο κατά την έκθεση των πραγματικών περιστατικών από τα οποία συνήγαγε το υποκειμενικό στοιχείο του εγκλήματος της συκοφαντικής δυσφήμισης περιέπεσε σε ασάφειες και αντιφάσεις, γιατί ενώ στηρίζει την καταδικαστική του κρίση σε άμεσο δόλο, παραθέτει μόνον τούτο και περιστατικά που συνιστούν αμέλεια των αναιρεσιόντων, στους οποίους αποδίδεται ότι παρέλειψαν να προβούν σε επαλήθευση του περιεχομένου της ανώνυμης επιστολής και να ανασκευάσουν το επιλήψιμο δημοσίευμα....»).

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ 1256/2003 (Α' Πολιτικό Τμήμα)

«Με τον δεύτερο λόγο της αναίρεσης, προβάλλεται η αιτίαση ότι το Εφετείο δεν έλαβε υπόψη τον καταλυτικό

ισχυρισμό των αναιρεσιδόντων που προβλήθηκε ενώπιον αυτού με τις προτάσεις τους, κατά τον οποίο ο δεύτερος από αυτούς ενήργησε για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος και από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, για την ικανοποίηση της αντίστοιχης αξίωσης των πολιτών για ενημέρωση στα φλέγοντα ζητήματα της τοπικής κοινότητας και εκκλησίας και ότι για τον λόγο αυτό αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της συκοφαντικής δυσφήμισης μέσω δημοσιεύματος. Ο λόγος αυτός είναι αβάσιμος, διότι, ενόψει των παραδοχών ότι το δημοσίευμα ήταν συκοφαντικό και προέκυπτε σκοπός εξύβρισης δεν συνέτρεχε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 367 ΠΚ και ως εκ τούτου το Δικαστήριο δεν είχε λόγο να ασχοληθεί με τον μη έχοντα ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης ανωτέρω ισχυρισμό των αναιρεσιδόντων, ότι δηλαδή το επίμαχο δημοσίευμα έγινε για την προστασία δικαιώματος ή από δικαιολογημένο ενδιαφέρον.»

Η υπ' αριθ. 1256/2003 απόφαση του Αρείου Πάγου είναι απορριπτική της αιτήσεως αναιρέσεως, με την οποία προσβάλλεται εφετειακή απόφαση επιδικάζουσα χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης από την προσβολή της προσωπικότητας του αναιρεσιβλήτου με ένα συκοφαντικό και υβριστικό δημοσίευμα. Τα πραγματικά περιστατικά έχουν να κάνουν με ένα άρθρο σε τοπική εφημερίδα το οποίο αναφερόταν σε μια Μονή. Στο δημοσίευμα αυτό εκφράζεται η άποψη ενός οδηγού ταξί, η οποία φυσικά καταγράφεται από το συντάκτη του άρθρου. Κατ' αρχάς αξίζει να σημειωθεί ότι η πηγή των πληροφοριών τις οποίες αναφέρει το δημοσίευμα,

δηλαδή ο προαναφερθείς οδηγός ταξί, παραμένει ανώνυμος και άρα η εν λόγω απόφαση διαφέρει μακράν από την υπ' αριθμ. 825/2002 απόφαση του Αρείου Πάγου. Ολόκληρο το δημοσίευμα, όπως ακριβώς αναφέρεται στο σκεπτικό της υπό ανάλυση απόφασης, βρίθει απαξιωτικών κρίσεων, ύβρεων και ο εν γένει τόνος του είναι προσβλητικός για τον αναιρεσίβλητο, δηλαδή χρησιμοποιούνται ευρέως τα αποσιωπητικά, τα οποία επιδιώκουν και πράγματι καταφέρνουν να δώσουν μια αρνητική χροιά ακόμα και στα μη σχόλια (*«...πρασινοκόκκινα φωτάκια, όμοια με εκείνα που τονίζουν αλλού την παρουσία κάποιας ψησταριάς, ή την ύπαρξη κάποιου καλόφημου ...ή κακόφημου κέντρου ... Δεν ήταν πολύς ο καιρός που είχα φύγει και προς στιγμήν μου φάνηκε να χάνω τον προσανατολισμό μου ... κάποιο καινούργιο μαγαζί στη μαγαζομανία του καιρού μας, σκέφθηκα, ξεφύτρωσε, και έψαχνα με το νου μου τον ιδιοκτήτη του ... Πριν προλάβω να ρωτήσω πετάχθηκε ο μισοκοιμισμένος ταξιτζής, που βέβαια με γνώριζε, και πήρε το λόγο. - Βλέπεις φίλε μου τα χάλια. Ποια τον ρώτησα μισοαπορώντας ... Καλά δεν ξέρεις τίποτα για αυτό το χώρο. Δεν ξέρεις πως τον μετατρέψανε σε ... Που βρίσκεσαι καϋμένε ; Ποιον το ξαναρώτησα ... Τον "Ιερό χώρο φίλε μου. Αυτόν που όλοι σεβόμαστε και συντηρούμε. Εκείνον που κρατά την τοπική μας παράδοση τον μετατρέψανε σε τόπο οργίων ... Κοίταξε φώτα ... η φάρα τούτων των μεγαλοϋποκριτών, των δούλων του ιερού που καθημερινά μας εμπαίζουν ... Με ενοχλεί που όλοι αυτοί, οι φουστανάτοι, υποβαθμίζουν με κάθε τρόπο τη νοημοσύνη μας και δεν δέχονται καμιά αντίδρασή μας, Οι πρωτεργάτες της κοσμικής ζωής της*

κραιπάλης μιλούν για δοκιμασίες και κηρύσσουν αφοσιώσεις και στερήσεις... ψάχνουν και μαζεύουν τα παιδιά μας για να τα μάθουν και γω δεν ξέρω τι και πως δήθεν εκτελώντας "ιερό χρέος". Τις προάλλες εντάξανε κάποιο στη δύναμή τους εκβιαστικά, δίχως προσχήματα, αγνοώντας τις κοινωνικές αντιδράσεις, τις οικογενειακές ικεσίες και τις όποιες απειλές. Δεν τους ενδιαφέρει τι γράφουνοι φυλλάδες, λαϊκίζουν και μοστράρονται και σαν πολιτικοί αγωνιστές ακόμη ... Αυτή φίλε μου είναι "η συμμορία του ιερού" και δεν μπορεί κανείς να την ενοχλήσει, γιατί δεν έχει αποδείξεις για όσα γίνονται εκεί μέσα...»).

Περαιτέρω, γίνεται αναφορά για την ακούσια ένταξη ενός νέου στη δύναμη της μονής, γεγονός το οποίο απεδείχθη πρωτοδίκως ξεκάθαρα ψευδές. Ολόκληρο το κείμενο δεν έχει στοιχεία και γεγονότα παρά μόνο κρίσεις και ύβρεις, οι οποίες έχουν σκοπό να βλάψουν την τιμή και την υπόληψη του νομικού προσώπου της μονής και του αναιρεσιβλήτου-ηγουμένου, πράγμα το οποίο και δύνανται να πράξουν.

Ο πρώτος λόγος της αίτησης είναι πως το Εφετείο «Παραβίασε τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις του άρθρου 363 ΠΚ, με το να δεχθεί ότι ο δεύτερος αναιρεσείων - εναγόμενος διέδωσε ενώπιον τρίτων ψευδή γεγονότα για τον αναιρεσίβλητο, ενώ ουδέν ψευδές γεγονός ισχυρίστηκε ή διέδωσε ενώπιον τρίτων, αφενός διότι το δημοσίευμα περιείχε έκφραση συναισθημάτων, χαρακτηρισμούς, αξιολογικές κρίσεις που δεν συνιστούν γεγονότα κατά την έννοια του νόμου και αφετέρου διότι τίποτα το ψευδές δεν υπήρχε στο δημοσίευμα». Το άρθρο 363 ΠΚ δεν μιλά μόνο για γεγονότα, αλλά και για ισχυρισμούς, ανακοινώσεις δηλαδή για κάποιο θέμα ως προσωπική πεποίθηση αυτού που ανακοινώνει,

αδιάφορο πως σχηματίστηκε η πεποίθηση αυτή, επί των οποίων δομείται μια ευρύτερη αρνητική κρίση των τρίτων. Ισχυρισμός είναι και η μετάδοση της γνώμης τρίτου, όπως εδώ αναφέρεται ότι οι ισχυρισμοί ήταν η άποψη του οδηγού του ταξί, σχηματισθείσα από πληροφορίες και εικόνες που αυτός είχε. Εξάλλου συκοφαντική δυσφήμιση μπορεί να τελεσθεί και με δημοσίευση φωτογραφίας, ή – στην εν λόγω περίπτωση – με την περιγραφή μιας εικόνας «... *πρασινοκόκκινα φωτάκια, όμοια με εκείνα που τονίζουν αλλού την παρουσία κάποιας ψησταριάς, ή την ύπαρξη κάποιου καλόφημου...ή κακόφημου κέντρου...*». Εξάλλου, τα αποσιωπητικά και οι υπαινιγμοί του κειμένου εμπίπτουν σαφώς στην έννοια της συκοφαντικής δυσφήμισης, η οποία δύναται να γίνει και σιωπηρά υπό τη μορφή υποψίας ή παραλείψεως, ακόμα και με εκφράσεις αμφιβολίας. Τέλος, υπάρχει και ένα γεγονός στο δημοσίευμα, το γεγονός πως εντάχθηκε κάποιος νέος στη δύναμη της Μονής παρά τη θέλησή του («...*Τις προάλλες εντάξανε κάποιο στη δύναμή τους εκβιαστικά, δίχως προσχήματα, αγνοώντας τις κοινωνικές αντιδράσεις, τις οικογενειακές ικεσίες και τις όποιες απειλές. ...*»), αδιάφορο αν αυτός κατονομάζεται, καθόσον η δύναμη της μονής είναι συγκεκριμένη και ειδική, δεν πρόκειται για έναν γενικό κι αόριστο χαρακτηρισμό.

Περαιτέρω, ως δεύτερος λόγος προβάλλεται στην αίτηση αναίρεσης η έλλειψη υπαιτιότητας του συντάκτη του άρθρου, δηλαδή άρνηση του άμεσου δόλου («...*Παραβίασε τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 57, 59 και 914 ΑΚ, με το να δεχθεί ότι ο δεύτερος αναιρεσείων - συντάκτης του δημοσιεύματος σκόπευε να επιφέρει βαριά προσβολή στην τιμή και την υπόληψη του αναιρεσιβλήτου και ότι προσέβαλε*

υπαίτια την τιμή και την υπόληψη και την εν γένει προσωπικότητά του, ενώ ουδεμία υπαιτιότητα συνέτρεχε στο πρόσωπο εκείνου, στοιχείο απαραίτητα για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης...»). Ο άμεσος δόλος υφίσταται οσάκις ο συντάκτης του κειμένου γνωρίζει ότι οι ισχυρισμοί ή τα γεγονότα που παραθέτει στο κείμενό του μπορούν να προσβάλουν την τιμή και την υπόληψη του θιγόμενου, πράγμα το οποίο εδώ συμβαίνει. Πράγματι, το δημοσίευμα είναι άκρως προσβλητικό και υβριστικό και συνειρμικά οδηγεί τον αποδέκτη-αναγνώστη σε ακόμα πιο αρνητικούς χαρακτηρισμούς για το πρόσωπο του αναιρεσιβλήτου-ηγούμενου. Η πρόθεση, ο σκοπός του συντάκτη εξάλλου είναι προφανής και από την όλη μορφή του κειμένου, το οποίο ακόμα και με τη στίξη του επιδιώκει τη δημιουργία αρνητικής χροιάς προκειμένου να επιτείνει τους προσβλητικούς ισχυρισμούς. Εξάλλου, οι υβριστικές εκφράσεις που χρησιμοποιούνται στο κείμενο (*«...φάρα μεγαλοϋποκριτών, δούλων του ιερού... φουστανάτοι... πρωτεργάτες της κοσμικής ζωής της κραιπάλης...η συμμορία του ιερού»*) καταφανώς αποσκοπούν στο να προσβάλουν την τιμή και την υπόληψη του αναιρεσιβλήτου και της μονής εν γένει, χωρίς να χρειάζονται άλλες αποδείξεις για τη βούληση του συντάκτη.

Τέλος, όσον αφορά στον τρίτο λόγο, προβάλλεται η ελευθερία του τύπου και η στάθμιση αγαθών – *«...Παραβίασε τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις του άρθρου 367 παρ.1 ΠΚ, με το να δεχθεί ότι τα αναφερόμενα στο εν λόγω δημοσίευμα αποτελούν άδικη πράξη, ενώ τούτο θεμελιωνόταν στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία του τύπου και*

αναγόταν στην ανάγκη για πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, έγινε δε από δικαιολογημένο ενδιαφέρον που αίρει τον πιθανώς άδικο χαρακτήρα των πράξεων της εξύβρισης και της απλής δυσφήμισης...». Η έννοια του δικαιολογημένου συμφέροντος, του συμφέροντος δηλαδή του κοινού για πληροφόρηση, εκφράζει τη συνταγματική αρχή της ελευθερίας του τύπου στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου. Αυτό υφίσταται όταν το όφελος που θα έχει το κοινωνικό σύνολο ή μια ευρύτερη ομάδα προσώπων κρίνεται αξιότερο προστασίας από το θύμα, του οποίου θα προσβληθεί η τιμή, η υπόληψη και η αξιοπρέπεια. Το δικαιολογημένο συμφέρον όμως προϋποθέτει κατ' αρχάς παράθεση αληθών γεγονότων, έστω και προσβλητικών. Οι αξιολογικές κρίσεις βασίζονται σε εκτίμηση γεγονότων, εικόνων ή απόψεων που έλαβε υπόψη του ο συντάκτης, τα οποία μπορεί να αναφέρονται ρητά, να υποκρύπτονται ή να αποσιωπούνται. Ακόμα οι συγκεκριμένοι ισχυρισμοί και αξιολογήσεις δημιουργούν ψευδείς εντυπώσεις στο αναγνωστικό κοινό. Σε αυτές όμως τις περιπτώσεις, όπως γίνεται ευρύτερα δεκτό από τη νομολογία και τη θεωρία, η αξιολογική κρίση είναι παράνομη, καθώς επ' ουδενί δεν ανταποκρίνεται στην αρχή του δικαιολογημένου συμφέροντος ούτε φυσικά εξυπηρετεί κάποιο ευρύτερο κοινωνικό σκοπό.

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ 1317/2007 (Α1 ' Πολιτικό Τμήμα)

«Επιτρεπτά τα δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνοδευόμενα και από

οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται, εκτός αν η εκδήλωση αποτελεί **συκοφαντική δυσφήμιση** ή όταν από τον τρόπο και από τις περιστάσεις της προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως. Αναιρείται απόφαση που δεν εξηγεί γιατί πολύ βαριές εκφράσεις που δεν συνιστούν απλώς αξιολογικές κρίσεις, ήταν οι απαραίτητες και αποτελούσαν το επιβαλλόμενο και αναγκαίο μέσο για την υπεράσπιση των τυχόν νόμιμων συμφερόντων του δημοσιογράφου στη συγκεκριμένη περίπτωση άνευ των οποίων η υπεράσπιση αυτή να μην ήταν δυνατή και εντεύθεν ελλείπει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως.»

Είναι ήδη γνωστό ότι ο άδικος χαρακτήρας της δυσφήμισης δια του τύπου μπορεί να αρθεί για λόγους δημοσίου συμφέροντος, ήτοι το άρθρο 14 παρ. 1 Σ και το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ υπερισχύουν των άρθρων 367 ΠΚ και 57, 914 και 920 ΑΚ. Η ύπαρξη των λόγων αυτών θα κριθεί με βάση της αρχές της αναλογικότητας και της αντικειμενικότητας, δηλαδή πρέπει το δημόσιο συμφέρον να ικανοποιείται με το συγκεκριμένο τρόπο και η προσβολή που τελέσθηκε να αποτελούσε το μοναδικό πρόσφορο τρόπο ή τον πλέον προσφορότερο για την ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος. Επίσης, απαιτείται να πρόκειται για προσβολή της τιμής κάποιου, όχι προσβολή του ιδιωτικού βίου, διότι εκεί εφαρμόζεται ακόμα δυσκολότερα το Σύνταγμα και η ΕΣΔΑ αναφορικά με την ελευθερία του τύπου και το δικαίωμα του κοινού στην πληροφόρηση, καθόσον η ιδιωτική ζωή του καθενός κρίνεται ως υπέρτατο αγαθό. Σημειωτέον ότι, όπως αναφέρεται και στην υπ' αριθμ.

1317/2007 απόφαση του Αρείου Πάγου, η στάθμιση της προσβολής και του δικαιώματος στην ελευθερία του τύπου είναι νομική έννοια και ελέγχεται αναιρετικώς από τον Άρειο Πάγο («...Ο παράνομος χαρακτήρας της, κατά τις διατάξεις των άρθρων 57, 914 και 920 Α.Κ., αδικοπραξίας κατά της προσωπικότητας που τελείται με την προσβολή της τιμής και υπολήψεως άλλου με εξύβριση ή δυσφήμιση δια του τύπου, αίρεται, κατά το εφαρμοστέο, όσον αφορά την παρανομία ως συστατικό στοιχείο και της κατά τις ανωτέρω διατάξεις αδικοπραξίας, άρθρο 367 Π.Κ., αν πρόκειται περί κρίσεων ή εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα σε εκτέλεση νομίμων καθηκόντων ή άσκηση νόμιμης εξουσίας ή άλλου δικαιολογημένου ενδιαφέροντος, όπως είναι και εκείνο της συνταγματικής ελευθερίας και κοινωνικής αποστολής του τύπου (άρθρ.14 παρ.1 Σ/τος και 10 της ΕΣΔΑ), εκτός αν πρόκειται περί συκοφαντικής δυσφημήσεως ή αν εκ του συνόλου των περιστάσεων προκύπτει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός κατευθυνόμενος ειδικώς στην προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής ή επαγγελματικής αξίας του προσώπου του ή με την περιφρόνηση αυτού. Τέτοιος ειδικός σκοπός, που ως νομική έννοια ελέγχεται αναιρετικώς, υπάρχει όταν η εκδηλωθείσα συμπεριφορά δεν ήταν αντικειμενικώς αναγκαία για την προστασία του επικαλούμενου ως προστατευτέου συμφέροντος...»).

Στην προκειμένη περίπτωση η προσβολή συνίσταται σε ένα άρθρο εφημερίδας όπου σχολιάζεται ο θιγόμενος ως κατηγορούμενος απάτης πολλών εκατομμυρίων «...Είπαμε ότι ο πρωθυπουργός θα του δώσει μια ανάποδη του Χ1 που τολμά

να είναι μπροστά του, ενώ είναι κατηγορούμενος και θα του πει: "άει χάσου από δω κατηγορούμενε και πήγαινε πρώτα να. πλύνεις τις κατηγορίες και μετά βλέπουμε... "όμως τον χαιρέτησε, αγκαλιάστηκαν και μπήκαν στο νοσοκομείο... Οι κατηγορούμενοι έφτιαξαν ιδιωτική κλινική για μεγάλο πλουτισμό και πολλά οφέλη. Μάλιστα τιμητικά μετέχουν στα και μερικά στελέχη της υψηλόβαθμης δικαιοσύνης, αυτοί που φαίνονται άτεγκτοι, αν καταλογίσει κανείς δημοσιογράφος φιλία μεπροέδρους δικηγορικών συλλόγων κ.λ.π.. την ιδιωτική κλινική πήγε χθες ο Πρωθυπουργός και μάλιστα, με πρόσχημα που ξεπερνά τα όρια της γελοιότητας...», το οποίο άρθρο δημοσιεύτηκε με αφορμή επίσκεψη του πρωθυπουργού στο νοσοκομείο όπου τελούσε διευθυντής ο αναιρεσείων. Το συγκεκριμένο δημοσίευμα αναφέρει τα εξής γεγονότα και ισχυρισμούς που έθιξαν τον αναιρεσείοντα ως προσβολές της τιμής και της προσωπικότητάς του: ότι αυτός κατηγορείται για απάτες δισεκατομμυρίων και «έφαγε χρήματα» του δημοσίου και του λαού με την ιδιότητα του ως ιατρός και διευθυντής κλινικής. Πράγματι, κατά του αναιρεσείοντος εκκρεμούσε ποινική δίωξη για κακουργηματική απάτη και απιστία σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου, η οποία κατά το χρόνο του δημοσιεύματος βρισκόταν στο στάδιο της ανάκρισης. Ως εκ τούτου, τα γεγονότα που ανέφερε ο δημοσιογράφος στο κείμενό του ήταν κατ' αρχάς αληθή και ως εκ τούτου δεν πρόκειται για συκοφαντική δυσφήμιση εκ μέρους του αναιρεσιβλήτου. Σαφώς ο δημοσιογράφος δεν χαρακτήρισε τον αναιρεσείοντα με τους νομικούς όρους που βρίσκουμε μετά στο κατηγορητήριο, όμως ένα άρθρο δεν οφείλει να γράφεται με νομική ορολογία και δε συνιστά προσβολή της

προσωπικότητας η χρήση καθημερινών όρων όπως «...Ο διπλανός σου είναι κατηγορούμενος για κάτι δισεκατομμύρια και ας του σφίξω το χέρι το βουτηγμένο στην κατηγορία για χρυσάφι ...» ή «...Ο Εισαγγελέας Εφετών μάλιστα έχει ασκήσει κακουργηματικές διώξεις κατά των υπευθύνων του, όπου η ρεμούλα, είναι απίστευτη και τα ισόβια είναι πολύ μικρή ποινή για το μεγάλο κακό στην περιουσία, του ευαγούς ιδρύματος, που προορίζεται για τον ιερό σκοπό της βοήθειας των εχόντων ανάγκη. Οι κατηγορούμενοι έφτιαξαν ιδιωτική κλινική για μεγάλο πλουτισμό και πολλά οφέλη...». Αντιθέτως το όλο ύφος του δημοσιεύματος κρίνεται ως αρμόζον για την περιγραφή των γεγονότων χωρίς να εμπεριέχει απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς και υβριστικά σχόλια για τον αναιρεσείοντα, ενώ αντιθέτως το Δικαστήριο κρίνει πως η διάθεση του γράφοντος ουδόλως προσβλητική ήταν και το στηρίζει αυτό σε δημοσίευμα του ιδίου της επομένης ημέρας όπου γράφει τα εξής «...Γιατί δεν παραιτείται από τη θέση του να τον επιδοκιμάσουμε όλοι κατ' αρχήν για την ευαισθησία του και να ψάξουν οι Εισαγγελείς χωρίς να τον βλέπουν αγκαλιά με τον πρωθυπουργό;...», δηλαδή ο αναιρεσίβλητος-δημοσιογράφος επικρίνει τον αναιρεσείοντα για τη συγκεκριμένη θέση που διατηρεί ενόσω λαμβάνει χώρα ανάκριση για την εμπλοκή του σε εγκλήματα τελεσθέντα σε αυτήν ακριβώς τη θέση.

Εξάλλου, το συγκεκριμένο έγκλημα για το οποίο κατηγορήθηκε τελικά ο αναιρεσείων ενδιαφέρει πρωτίστως το κοινό, καθώς πρόκειται για απάτη και απιστία σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου. Τα κρατικά κονδύλια και ο τρόπος χρήσεως τους, πολλώ δε μάλλον η κατάχρηση αυτών και η απάτη από μέρους ιθυνόντων, είναι ένα θέμα στο οποίο

κατεξοχήν έχουν δικαίωμα να ασκούν έλεγχο οι δημοσιογράφοι και να κοινοποιούν τις πληροφορίες που έχουν σχετικά στο ευρύ κοινό. Η αποδοχή της θέσης του διευθυντή μιας κλινικής και η διαχείριση δημοσίου χρήματος δίνει αυτομάτως στον τύπο το δικαίωμα να γράφει για το άτομο που κατέχει αυτή τη θέση, ιδίως τέτοια κείμενα, που γίνεται απλώς αναφορά πράξεων και γεγονότων, ακόμα κι αν περιέχουν σε κάποιο βαθμό χαρακτηρισμούς, καθώς αυτοί δικαιολογούνται από το δημόσιο συμφέρον. Κατά την άποψη λοιπόν του Αρείου Πάγου, και δεδομένου ότι η ποινική δίωξη που τελικά ασκήθηκε εις βάρος του αναιρεσειόντος παύθηκε οριστικώς, αλλά λόγω παραγραφής, ορθώς το Εφετείο έκρινε πως δεν αποτελούσε το δημοσίευμα προσβολή της προσωπικότητας, διότι υφίστατο υπέρτερο δημόσιο συμφέρον, οπότε *«...είναι μεν προσβλητικές για την προσωπικότητα του ενάγοντα, πλην όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπου πράγματι σύμφωνα με την ασκηθείσα κατηγορία, αλλά και με την άποψη της πλειοψηφίας των δικαστών του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών (για τα πλημ/τα) και την άποψη της μειοψηφίας των δικαστών του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών (ήτοι των ποινικών αποφάσεων που προαναφέρθηκαν) η ζημία σε βάρος του από τη διαχείριση της περιουσίας του εκ μέρους του ενάγοντα και των λοιπών μελών του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου ανέρχεται σε μεγάλα ποσά, δεν υπερβαίνουν το επιβαλλόμενο και αντικειμενικώς αναγκαίο μέτρο της πληροφόρησης του κοινού για τις αποδιδόμενες στον ενάγοντα εγκληματικές πράξεις. Οι πράξεις αυτές ενδιαφέρουν το κοινωνικό σύνολο και ο τύπος έχει καθήκον να τις δημοσιεύει και να προβαίνει στην κριτική τους, ακόμη και με δριμύ ύφος και να τις ελέγχει*

στα, πλαίσια της αποστολής του για τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, αλλά και της συμπεριφοράς...». Συνεπώς κρίνει ο Άρειος Πάγος πως υφίσταται μεν προσβολή της τιμής και της αξιοπρέπειας του αναιρεσείοντος, αλλά αυτή αίρεται όταν σταθμιστεί το δικαίωμα του κοινού προς πληροφόρηση και το δικαίωμα του αναιρεσιβλήτου προς παροχή των απαραίτητων προς αυτό πληροφοριών με το εν λόγω δημοσίευμα.

Όμως, όπως στη συνέχεια αναφέρει η υπ' αριθμ. 1317/2007 απόφαση του Αρείου Πάγου, το Εφετείο υπέπεσε στο σφάλμα να μη σχολιάσει καθόλου κάποιες απαξιωτικές εκφράσεις που ευρίσκοντο εντός τους δημοσιεύματος, ώστε να κρίνει αν ήταν πρόσφορες και απαραίτητες προς το σκοπό της ενημέρωσης του κοινού και συνεπώς αν μπορεί να αρθεί ο άδικος χαρακτήρας τους προκειμένου για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Όφειλε δηλαδή το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο να εξετάσει κατά πόσον αυτές οι εκφράσεις (και συγκεκριμένα : *«...το Νοσοκομείο χτίστηκε με προϊόντα εγκλήματος, δηλαδή με χρήματα που έχουν αρπάξει από τον πολύπαθο εκείνοι που μπορούσαν να τα αρπάξουν», "η ρεμούλα είναι απίστευτη και τα ισόβια είναι πολύ μικρή ποινή για το μεγάλο κακό στην περιουσία του ευαγούς ιδρύματος ...", "οι κατηγορούμενοι έφτιαξαν ιδιωτική κλινική για μεγάλο πλουτισμό και πολλά οφέλη...", "...ο δεινώς κατηγορούμενος ...είπαμε ότι ο πρωθυπουργός θα του δώσει μια ανάποδη του Χ1 που τολμά να είναι μπροστά του, ενώ είναι κατηγορούμενος και θα του πει άει χάσου από δω κατηγορούμενε και πήγαινε πρώτα να πλύνεις τις κατηγορίες και μετά βλέπουμε..." και "οι αμαρτάνοντες δεν επιθυμούν δημόσιο έλεγχο και επιθυμούν να γίνονται όλα πίσω από*

υπηρεσιακές κουρτίνες μεταξύ ημών και ημών...») ήταν απαραίτητες στο συγκεκριμένο κείμενο προκειμένου να πληροφορηθεί το αναγνωστικό κοινό για τα οικονομικά εγκλήματα που είχαν τελεσθεί από τον αναιρεσεύοντα, αν ήταν πρόσφορες και δη οι προσφορότερες προς το σκοπό αυτό και αν γενικά μπορεί να θεωρηθεί ότι εξυπηρέτησαν το δικαίωμα στην ελευθερία της γνώμης και στην πληροφόρηση του κοινού μάλλον παρά προσέβαλαν την τιμή και την υπόληψη του αναιρεσεύοντος. Ως εκ τούτου το δικαστήριο του Αρείου Πάγου δέχθηκε την αίτηση αναιρέσεως και παρέπεμψε την υπόθεση στο Εφετείο για περαιτέρω επιδίκαση.

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ 1393/2004 (Α' Πολιτικό Τμήμα)

«...Ο παράνομος χαρακτήρας της αδικοπραξίας κατά της προσωπικότητας που τελείται με την προσβολή της τιμής και υπολήψεως άλλου δια εξυβρίσεως ή δυσφημήσεως δια του τύπου, αίρεται όσον αφορά την παρανομία αν πρόκειται περί κρίσεων ή εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα σε εκτέλεση νομίμων καθηκόντων ή άσκηση νομιμης εξουσίας ή άλλου δικαιολογημένου ενδιαφέροντος, όπως είναι και εκείνο της συνταγματικής ελευθερίας και κοινωνικής αποστολής του τύπου, εκτός αν πρόκειται περί συκοφαντικής δυσφημήσεως. Επίσης, δεν αίρεται αν εκ του συνόλου των περιστάσεων προκύπτει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός κατευθυνόμενος ειδικώς στην προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής ή επαγγελματικής αξίας

του προσώπου του ή με την περιφρόνηση αυτού. Ειδικός σκοπός υπάρχει όταν η εκδηλωθείσα συμπεριφορά δεν ήταν αντικειμενικώς αναγκαία για την προστασία του επικαλούμενου ως προστατευτέου συμφέροντος. ...»

Η κοινωνική αποστολή του τύπου (άρθρο 10 παρ. 1 Σ και άρθρο 10 ΕΣΔΑ) αναφορικά με το δημόσιο συμφέρον συνίσταται στο καθήκον που έχει ο τύπος να φέρνει στη δημοσιότητα και να σχολιάζει τα κακώς κείμενα, τα άτοπα, τα γεγονότα που είναι φορτισμένα με χροιά ενδιαφέρουσα για το κοινωνικό σύνολο ή για ένα κομμάτι έστω του κοινωνικού συνόλου. Το ενδιαφέρον του κοινού βεβαίως δεν μπορεί να συνίσταται στην εκάστοτε διάθεση του κοινού για «κουτσομπολιό», για σχολιασμό δηλαδή γεγονότων ιδιωτικού βίου δημοσίων προσώπων παρά μόνο αν αυτά αφορούν στο δημόσιο βίο ή έχουν αντίκτυπο σε κάποιο ζήτημα δημόσιου ενδιαφέροντος (για παράδειγμα η ιδιωτική ζωή ενός υπουργού δεν εξυπηρετεί λόγους δημοσίου συμφέροντος ώστε να μη συνιστά προσβολή της προσωπικότητάς του παρά μόνο αν παρακωλύει για κάποιο λόγο την άσκηση των καθηκόντων του). Βασική προϋπόθεση προκειμένου να σταθμιστεί κατ' αρχάς η προσβολή που υφίσταται κάποιος με το δημόσιο συμφέρον και το καθήκον του τύπου προς πληροφόρηση του κοινού είναι το δημοσίευμα, η εικόνα ή το τηλεοπτικό ρεπορτάζ να μην δημοσιεύεται με σκοπό εξύβρισης ή συκοφαντικής δυσφήμισης και σαφώς να μην πρόκειται για γεγονός ή ισχυρισμό αναληθή. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν γίνεται στάθμιση διότι δε θεωρείται πως εξυπηρετείται καν δημόσιο συμφέρον.

Στην συγκεκριμένη υπ' αριθμ. 1393/2004 απόφαση του Αρείου Πάγου εξετάζεται ένα ειδικότερο ζήτημα αναφορικά με την έννοια του δημόσιου συμφέροντος, το κατά πόσον μια προσβολή μη αναγκαία αντικειμενικά για το προστατευόμενο απ' το άρθρο 14 παρ. 1 Σ και το άρθρο 10 ΕΣΔΑ δικαίωμα συνιστά σκοπό εξύβρισης ή προσβολής (*«...εκτός αν πρόκειται περί συκοφαντικής δυσφημήσεως ή αν εκ του συνόλου των περιστάσεων προκύπτει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός κατευθυνόμενος ειδικώς στην προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής ή επαγγελματικής αξίας του προσώπου του ή με την περιφρόνηση αυτού. Τέτοιος ειδικός σκοπός, που ως νομική έννοια ελέγχεται αναιρετικώς, υπάρχει όταν η εκδηλωθείσα συμπεριφορά δεν ήταν αντικειμενικώς αναγκαία για την προστασία του επικαλούμενου ως προστατευτέου συμφέροντος...»*). Σε γενικές γραμμές το δημόσιο συμφέρον κρίνεται με μέτρο τις συναλλακτικές υποχρεώσεις του τύπου, δηλαδή το αντικειμενικώς αναγκαίο ή μη ενός χαρακτηρισμού δεν μπορεί να οριοθετηθεί εκ των προτέρων. Υπάρχει γενικά το όριο της εξύβρισης και των ψευδών ισχυρισμών, όμως η προσβολή της προσωπικότητας κάποιου μπορεί να τελεσθεί και σιωπηρώς, με υπονοούμενα ενδεχομένως τα οποία δημιουργούν στο κοινό ψευδείς εντυπώσεις. Πέρα από αυτό, κάθε περίπτωση θα κριθεί από το δικαστήριο *in concreto*, με βάση τις συγκεκριμένες συνθήκες, οι οποίες ποτέ δεν μπορεί να είναι σταθερές.

Χαρακτηρισμοί όμως όπως *«...Ο μοιραίος άνθρωπος για τη δουλειά μας δεν είναι άλλος από τον αλαζόνα και υπεροπτικό πρόεδρο του ΟΑΣΘ ΧΠ..... και το καθεστώς του Χ.Π καταρρέει*

υπό το βάρος των ανομημάτων του ...» αποτελούν εξύβριση και δεν δικαιολογούνται από κανένα δημόσιο συμφέρον, αφού δεν εξυπηρετούν σε τίποτα το αναγνωστικό κοινό, ούτε του παρέχουν κάποια πληροφορία χρήσιμη και απαραίτητη για το δημόσιο βίο. Αντίθετα, θίγουν την τιμή, την αξιοπρέπεια και την υπόληψη του υβριζομένου και ταυτόχρονα δημιουργούν ψευδείς εντυπώσεις για το άτομό του καθώς τον «χρωματίζουν» με χαρακτηρισμούς έναντι των οποίων δεν μπορεί μάλιστα να αμυνθεί, διότι δεν πρόκειται για γεγονότα την αλήθεια ή την αναλήθεια των οποίων μπορεί να επικαλεσθεί και να αποδείξει. Ως εκ τούτου δημιουργείται μια εντύπωση γι' αυτόν, χωρίς την παράθεση κάποιου γεγονότος, παρά μόνο με εκφράσεις οι οποίες δε γνωστοποιούν κάτι συγκεκριμένο και δεν σκοπεύουν σε τίποτα άλλο παρά στο να προσβάλλουν και να εξυβρίσουν τον αναιρεσείοντα, θίγοντας την προσωπικότητά του, *«...Ειδικότερα δεν προσδιορίζει το Εφετείο αν οι αποδιδόμενοι στο πρόσωπο του αναιρεσείοντος χαρακτηρισμοί « μοιραίος άνθρωπος, αλαζόνας, υπεροπτικός πρόεδρος, καθεστώς του Χ. Π που καταρρέει υπό το βάρος των ανομημάτων του », οι οποίοι αφ' εαυτών είναι ύβρεις όταν κατευθύνονται προς συγκεκριμένο πρόσωπο και όχι απλώς αξιολογικές κρίσεις, ήταν οι απαραίτητοι για την υπεράσπιση των τυχόν νόμιμων συμφερόντων των αναιρεσιβλήτων στη συγκεκριμένη περίπτωση και εντεύθεν ελλείπει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως. ...»*. Συνεπεία τούτων το δικαστήριο του Αρείου Πάγου έκρινε πως η δευτεροβάθμια απόφαση ήταν αναιρετέα και την παρέπεμψε προς περαιτέρω εκδίκαση.

ΕΦΕΤΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ 249/2005

*«Ηθική βλάβη για δυσφημιστική διάδοση γεγονότος που προσβάλλει την προσωπικότητα. **Συκοφαντική δυσφήμιση** και εξύβριση. Σχολιασμός σε τηλεοπτικό σταθμό για συμπεριφορά του ενάγοντος. Αίρεται ο άδικος χαρακτήρας αν οι δηλώσεις έγιναν από δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Περιστατικά.»*

Η εφετειακή αυτή απόφαση θίγει αρκετά επιμέρους θέματα, χωρίς όμως να τα αναλύει κατά το δοκούν. Κατ' αρχάς τονίζει ότι το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαιολογημένο συμφέρον (άρθρο 14 παρ. 1 Σ και άρθρο 10 ΕΣΔΑ) αίρει την ποινική αλλά όχι απαραίτητα και την αστική ευθύνη για αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης. Πράγματι μια πράξη που τιμωρείται με βάση τον ποινικό κώδικα, μπορεί να μείνει ατιμώρητη για πολλούς λόγους, χωρίς να αίρεται ο παράνομος χαρακτήρας της. Ως εκ τούτου οι αστικές αξιώσεις που απαιτούν κατ' αρχάς πράξεις παράνομες και υπαίτιες δε θίγονται με βάση το αν μια πράξη έμεινε εντέλει ατιμώρητη ποινικά («.... Και στην περίπτωση όμως αυτή ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδηλώσεως δεν αίρεται και συνεπώς παραμένει η παρανομία, ως συστατικό στοιχείο της αδικοπραξίας, όταν η ανωτέρω εκδήλωση συνιστά συκοφαντική δυσφήμιση, ή από τον τρόπο και από τις περιστάσεις υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε η εκδήλωση αυτή προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός που

κατευθύνεται ειδικά σε προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου του ...»). Στη συγκεκριμένη περίπτωση υπήρξε δυσφήμιση, η οποία κρίθηκε ατιμώρητη ποινικά καθώς θεωρήθηκε ότι ο εναγόμενος-διαπράττων την προσβολή της προσωπικότητας του ενάγοντος έπραξε αυτό για λόγους υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος, μολονότι η πράξη του παρέμενε προσβολή της προσωπικότητας όπως προαναφέρθηκε («...η απόδοση σε κάποιον πράξεων που η κοινωνία αποδοκιμάζει, γιατί ενέχουν απαξία, εμπίπτει στο πλαίσιο της προστασίας της κοινωνικής ατομικότητας και της προσωπικότητας των άρθρων 57-59 του ΑΚ, τέτοιες δε πράξεις διαταρακτικές της κοινωνικής προσωπικότητας του ανθρώπου είναι και όσες περιέχουν ονειδισμό ή αμφισβήτηση της προσωπικής ή επαγγελματικής εντιμότητας του προσώπου, ακόμα και όταν αυτές απλώς τον καθιστούν ύποπτο ότι μετέρχεται ανέντιμες μεθόδους, κατά την ενάσκηση των επαγγελματικών καθηκόντων, ή άλλων εκφάνσεων της προσωπικότητάς του. Ειδικότερα επί δυσφημήσεως τιμή είναι το αγαθό όνομα, η εκτίμηση που απολαμβάνει το άτομο στην κοινωνία με βάση την ηθική αξία που έχει συνέπεια την εκπλήρωση των ηθικών και νομικών κανόνων, ενώ υπόληψη είναι το αγαθό όνομα, η εκτίμηση που απολαμβάνει το άτομο στην κοινωνία με βάση την κοινωνική του αξία, συνεπεία των ιδιοτήτων και ικανοτήτων που έχει για την εκπλήρωση των ιδιαιτέρων κοινωνικών του έργων ή του επαγγέλματος του ...»).

Ένα δεύτερο θέμα που βρίσκουμε στην υπ' αριθμ. 249/2005 απόφαση του Εφετείου Πατρών είναι η δυνατότητα του εναγόμενου να αποδείξει τους ισχυρισμούς του ακόμα κι

όταν αυτοί δεν συνίστανται σε ευθεία γεγονότα, αλλά κυρίως σε αξιολογικές κρίσεις. Στα πραγματικά περιστατικά βλέπουμε ότι ο εναγόμενος Μητροπολίτης Ηλείας σε δηλώσεις του σε τοπικό τηλεοπτικό κανάλι χαρακτήρισε τον ενάγοντα-κληρικό (Παλαιοημερολογίτη) ως άτομο διαπράττοντα παρανομίες, ως ψευτοπαπά και είπε πως στο Ησυχαστήριο όπου βρισκόταν ο ενάγων πάνε εκεί νεαροί και νεαρές για να ικανοποιούν τις σεξουαλικές τους ορέξεις. Στη συνέχεια εξήγησε αυτά, θεμελιώνοντας τους χαρακτηρισμούς του σε συγκεκριμένα γεγονότα και πράγματι οι εξηγήσεις που έδωσε βασιζόμενες σε πραγματικά γεγονότα αποδεικνύουν την αλήθεια των λόγων του («...1) Την επέκταση του Ησυχαστηρίου καθ' υπέρβαση της οικοδομικής άδειας θεώρησε ως παράνομη και ανήθικη πράξη με βάση τα γενικώς αποδεκτά στην κοινωνική ζωή κριτήρια και όχι με τη νομική της έννοια της απάτης, συνδέοντας αυτή με την προηγούμενη συμπεριφορά του Ι.Π., ο οποίος παρεχώρησε τον Ιερό Ναό στην κοινότητα των Παλαιοημερολογιτών. 2) Ο χαρακτηρισμός του ενάγοντος ως ψευτόπαπα έγινε, επειδή πίστευε ότι η χειροτονία του από τον επίσκοπο Κ. Κ. ήταν ανυπόστατη, αφού εκείνος είχε καθαιρεθεί. 3) Οι φράσεις « για να ικανοποιούν τα σεξουαλικά τους γεγονότα και πράγματα» δεν αναφέρονται στον ενάγοντα, αλλά σε ψυχικώς πάσχοντα πρόσωπα που επισκέπτονταν προσχηματικά το Ησυχαστήριο για να προσκυνήσουν, ενώ στην πραγματικότητα επεδίωκαν τη σεξουαλική τους συνεύρεση όχι στο χώρο αυτό, ούτε εν γνώσει του ενάγοντος, όπως είχε πληροφορηθεί από τις αναφορές των ιερέων της Μητροπόλεως του ...»).

Τέλος, το ενδιαφέρον είναι ότι κρίθηκαν από το εν λόγω Δικαστήριο οι ως άνω κρίσεις και χαρακτηρισμοί ως αντικειμενικά δικαιολογημένες, πέρα από αιτιολογημένες και βασιζόμενες σε πραγματικά γεγονότα, λόγω της ιδιότητας του εναγομένου. Θεωρήθηκε δηλαδή η ιδιότητά του ως Μητροπολίτη ικανή να δικαιολογήσει δικαιολογημένο συμφέρον χωρίς όμως να εξετασθεί το γεγονός ότι ο ενάγων δεν ανήκε στην ίδια Εκκλησία, ή ότι δεν υπάγεται στον διαπράττοντα την προσβολή, παρ' ότι ένας Μητροπολίτης έχει δικαίωμα να εκφράζει κρίσεις για τους ιερείς της επικράτειάς του και όχι για κάθε θρησκευτικό λειτουργό οποιουδήποτε δόγματος ή θρησκεύματος («...Από τα αποδεικτικά αυτά μέσα και τους ισχυρισμούς του εναγομένου, κατά την κρίση του δικαστηρίου, οι επίμαχες φράσεις των δηλώσεών του έγιναν από δικαιολογημένο ενδιαφέρον και στη συγκεκριμένη περίπτωση αίρεται ο άδικος χαρακτήρας των εξυβριστικών και δυσφημιστικών του δηλώσεων. Ειδικότερα, ως Μητροπολίτης είχε το δικαίωμα. ...»).

ΕΦΕΤΕΙΟ ΛΑΡΙΣΗΣ 123/2008

«-. Η έφεση κατ' απόφασης που εκδόθηκε κατά τη διαδικασία των διαφορών που αφορούν σε προσβολές από δημοσιεύματα ή ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές ασκείται σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε ημερών, εάν ο δικαιούμενος διαμένει στην Ελλάδα. Αν ασκήθηκαν αντίθετες εφέσεις και η μια από αυτές είναι εμπρόθεσμη και παραδεκτή, ενώ η άλλη εκπρόθεσμη, η τελευταία ισχύει ως αντέφεση.

Αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη κάθε έντυπου σε πλήρη αποζημίωση για την παράνομη περιουσιακή ζημία και σε χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπαίτιως προξενήθηκαν με δημοσίευμα, που θίγει την τιμή και υπόληψη κάθε ατόμου, έστω και αν η υπαιτιότητα, η πρόθεση και η γνώση ή υπαίτια άγνοια συντρέχει στον συντάκτη του δημοσιεύματος ή, αν αυτός είναι άγνωστος, στο πρόσωπο του εκδότη ή διευθυντή σύνταξης. Αρση άδικου χαρακτήρα της εξύβρισης και της απλής δυσφήμισης εάν οι εκδηλώσεις γίνονται προς διαφύλαξη (προστασία) νόμιμου δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον, όχι όμως όταν αποτελούν **συκοφαντική δυσφήμιση** ή όταν από τον τρόπο και τις περιστάσεις προκύπτει σκοπός εξύβρισης, με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου που αναφέρονται. Είναι επιτρεπτά δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, έστω κι αν συνοδεύονται από οξεία κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται.»

Το πρώτο ενδιαφέρον θέμα που εξετάζει η εν λόγω υπ' αριθμ. 123/2008 απόφαση του Εφετείου Λαρίσης είναι το ζήτημα της σύντομης προθεσμίας ασκήσεως ενδίκων μέσων, και συγκεκριμένα η προθεσμία της έφεσης η οποία όπως λέει η εν λόγω απόφαση «...από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 495 (παρ. 1), 518 (παρ.1) και 681Δ (παρ. 5) του ΚΠολΔ προκύπτει ότι το ένδικο μέσο της έφεσης που στρέφεται κατ' αποφάσεως που εκδόθηκε κατά την ειδική διαδικασία των διαφορών που αφορούν σε αποζημίωση

οποιασδήποτε μορφής, περιουσιακής ζημίας ή ηθικής βλάβης, που προκλήθηκε δια του τύπου ή με ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές εκπομπές, ως και οι συναφείς προς αυτές αξιώσεις προστασίας της προσωπικότητας των προσβληθέντων, ασκείται δια δικογράφου που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου που έχει εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών, εάν ο δικαιούμενος στην άσκηση της διαμένει στην Ελλάδα...». Προφανώς ο σκοπός της εν λόγω σύντμησης των προθεσμιών είναι η ασφάλεια και το να μην διαιωνίζεται μια δικαστική διαμάχη για ένα θέμα επικαιρότητας, το οποίο εκ προοιμίου είναι βραχύχρονο. Δηλαδή ένα άρθρο ή ένα τηλεοπτικό ρεπορτάζ είναι κάτι το οποίο απασχολεί το κοινό για μικρό χρονικό διάστημα και μετά περνά στη λήθη. Ως εκ τούτου, είναι άστοχη η αποκατάσταση του ονόματος του θιγέντος ή του υπογράφοντος συντάκτη μετά από μακρύ χρονικό διάστημα και πρέπει οι προθεσμίες για την άσκηση ενδίκων μέσων και για την οριστική λύση της διαφοράς να είναι σύντομες.

Στην ως άνω υπ' αριθμ. 123/2008 απόφαση του Εφετείου Λάρισας βρίσκουμε την ευθύνη του ιδιοκτήτη του εντύπου, η οποία είναι αστική και είναι πλήρης και εις ολόκληρον, δηλαδή ο ιδιοκτήτης του φέρει την οικονομική ευθύνη να αποζημιώσει τον προσβαλλόμενο από το αρνητικό και προσβλητικό της προσωπικότητας και της τιμής δημοσιεύματος (...Από το συνδυασμό των ειδικών διατάξεων του άρθρου μόνον παρ. 1 του ν. 1178/1981 προς εκείνες των άρθρων 57-59, 914, 919, 920 και 932 Α.Κ. προκύπτει, ότι καθιερώνεται αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη κάθε έντυπου σε πλήρη αποζημίωση για

την παράνομη περιουσιακή ζημία και σε χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπαιτίως προξενήθηκαν με δημοσίευμα, που θίγει την τιμή και υπόληψη κάθε ατόμου, έστω και αν η κατά το άρθρο 914 Α.Κ. υπαιτιότητα, η κατά το άρθρο 919 Α.Κ. πρόθεση και η κατά το άρθρο 920 Α.Κ. γνώση ή υπαίτια άγνοια συντρέχει στον συντάκτη του δημοσιεύματος ή αν αυτός είναι άγνωστος στο πρόσωπο του εκδότη ή διευθυντή σύνταξης, ενώ τα πρόσωπα αυτά (συντάκτης ή, κατά περίπτωση, εκδότης ή διευθυντής σύνταξης του εντύπου) εξακολουθούν να ευθύνονται βάσει των γενικών παραπάνω διατάξεων του Α.Κ. (Α.Π. 788/2000 ΕΛΛΔ/νη 2001, 164)...). Πράγματι, ο νόμος 1178/1981 προβλέπει ρητά την ευθύνη του ιδιοκτήτη, μόνο με αυτή του την ιδιότητα, με το σκεπτικό ότι είναι οικονομικά ισχυρότερος και άρα σε θέση να καταβάλει την επιβληθείσα αποζημίωση. Απαιτείται μόνο να υφίσταται η ευθύνη του διευθυντή ή του εκδότη, δηλαδή εν γνώσει τους ή εν υπαίτια αγνοία τους να δημοσιεύτηκε το προσβλητικό κείμενο και επίσης απαιτείται ο συντάκτης του κειμένου να βρίσκεται σε κάποια σχέση «εξάρτησης» με τον ιδιοκτήτη, το οποίο δε σημαίνει εργασιακή σύμβαση, αλλά μάλλον κυρίως ιδεολογική προσέγγιση και έλεγχο, να υπάρχει δηλαδή κάποια «γραμμή» ή κατεύθυνση στα κείμενα της εφημερίδας και να ελέγχονται αυτά πριν τη δημοσίευσή τους. Η ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου νόμου έγκειται στο ότι αν δεν υφίσταται σχέση «εξάρτησης» με το συντάκτη, πρόκειται για κείμενο ανυπόγραφο ή με ανύπαρκτο ψευδώνυμο π.χ., αρκεί να υπάρχει η σχέση αυτή μεταξύ του ιδιοκτήτη και του διευθυντή ή του συντάκτη. Είναι εξαιρετικά λογικό να ευθύνεται ο ιδιοκτήτης ενός εντύπου για τις χρηματικές

αποζημιώσεις που προκύπτουν από τα εκάστοτε εν αυτώ δημοσιευμένα κείμενα, διότι η ευθύνη αυτή συνάδει με την επιχειρηματική ευθύνη του και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μεγάλη οικονομική μονάδα, ιδίως από τη στιγμή που οι σημερινές εφημερίδες ανήκουν σε μεγάλο βαθμό σε δημοσιογραφικούς οργανισμούς μεγάλου βεληνεκούς⁵².

Στη συνέχεια εξετάζεται εκ νέου το κατά πόσον υπάρχει ή αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της συκοφαντικής και της απλής δυσφήμισης στην περίπτωση που το δημοσίευμα έλαβε χώρα λόγω δικαιολογημένου συμφέροντος, αν πρόκειται δηλαδή για γεγονότα για τα οποία ενδιαφέρεται άμεσα το κοινό και έχουν επεκτάσεις στη δημόσια και ευρύτερη ζωή του κοινωνικού συνόλου. Κρίνεται λοιπόν ότι εφόσον ένα δημοσίευμα ασχολείται με ένα θέμα που ενδιαφέρει το κοινωνικό σύνολο, τα Μ.Μ.Ε. έχουν το δικαίωμα να δημοσιεύσουν οποιοδήποτε πραγματικό ή εν ανυπαίτια αγνοία του συντάκτη γεγονός, ακόμα και να προβούν σε οξεία κριτική ή δριμείς χαρακτηρισμούς των εμπλεκόμενων προσώπων χωρίς να τελούν δυσφήμιση, συκοφαντική ή απλή, καθώς το δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου (άρθρο 14 παρ. 2 Σ και άρθρο 10 ΕΣΔΑ) προκρίνεται έναντι του δικαιώματος στην προσωπικότητα. Όμως κριτήρια για να αποφασισθεί αν θα αρθεί ο κατ' αρχήν άδικος χαρακτήρας της πράξης είναι η αντικειμενικότητα, το εύλογο και η αναλογικότητα του δημοσιεύματος. Αν λοιπόν αντικειμενικά το δημοσίευμα υπερβαίνει το σκοπό της πληροφόρησης του κοινού, το σκοπό δηλαδή για τον οποίο ετέθη η στάθμιση ευθύς εξαρχής, ή αν

⁵²βλ. Γ. Καράκωστα, *Το δίκαιο των Μ.Μ.Ε.*, Μ. Σταθόπουλου, *Γενικό Ενοχικό Δίκαιο Ι*

γινόταν να δοθούν οι ίδιες απαραίτητες πληροφορίες με πιο ήπιο τρόπο, ή αν κριθεί ότι υπάρχει σκοπός εξύβρισης και προσβολής παρά το αληθές των παρατιθέμενων γεγονότων, τότε ο άδικος χαρακτήρας της δυσφήμισης δεν αίρεται, μόνο και μόνο επειδή υπήρχε κάποιο δημόσιο συμφέρον ή δικαίωμα του τύπου να παράσχει συγκεκριμένες πληροφορίες.

Στη συγκεκριμένη απόφαση εξετάζεται η αγωγή του εκκαλούντος, Διευθυντή της Δ.Ε.Υ.Α.Σ., ο οποίος ισχυρίζεται ότι σε άρθρο μηνιαίας εφημερίδας εξυβρίστηκε και προσβλήθηκε με ψευδή γεγονότα και βαρύτατους χαρακτηρισμούς (...καταχωρήθηκε δημοσίευμα που συνέταξε η πρώτη εφεσίβλητη-αντεκκαλούσα-εναγομένη Δ. Ρ., με το οποίο ο εκκαλών, ο οποίος είναι Διευθυντής της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης και Αποχέτευσης Σ. (Δ.Ε.Υ.Α.Σ.), εξυβρίστηκε (με τις φράσεις «αναιδής και θρασύς δημοτικός υπάλληλος» και «αυτό το παιδί»), αλλά και προσβλήθηκε και θίχθηκε στην τιμή και στην υπόληψη του καθώς και στην επαγγελματική του φήμη (με το υπόλοιπο, λεπτομερώς αναφερόμενο στο δικόγραφο της αγωγής, περιεχόμενο του άρθρου). Και τούτο διότι, όσα περιλαμβάνονται στο εν λόγω δημοσίευμα και αφορούν το πρόσωπο του, ήταν εντελώς ψευδή, γεγονός που γνώριζαν οι εφεσίβλητοι-εναγόμενοι, γράφηκαν δε με σκοπό τη διάδοση τους στο αναγνωστικό κοινό της εφημερίδας, η οποία εκδίδεται στην Α. και κυκλοφορεί στους απανταχού Σ...) και ζήτησε χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη, να υποχρεωθούν να καταχωρήσουν στην εφημερίδα περίληψη της δικαστικής απόφασης, να υποχρεωθούν να παραλείψουν την ίδια

προσβολή στο μέλλον και ζήτησε τέλος την προσωπική κράτηση της συντάκτριας ως μέσο εκτέλεσης.

Η αγωγή αυτή έγινε δεκτή εν μέρει και ασκήθηκε κατ' αυτής έφεση του ενάγοντος και αντέφεση της εναγομένης. Η αντεκκαλούσα δέχθηκε πως στο άρθρο γινόταν αναφορά στον εκκαλών, περιγραφική και όχι ονομαστική, όμως ισχυρίστηκε πως δεν αναφερόταν σε αυτόν με τον χαρακτηρισμό «αυτό το παιδί», αλλά στον τότε Δήμαρχο, το οποίο και αποδεικνύει με τους ισχυρισμούς της και ως εκ τούτου δεν έχει δικαίωμα ο εκκαλών να την εναγάγει ως προς αυτούς τους χαρακτηρισμούς διότι αφορούν άλλο άτομο. Σημαντικό είναι ότι ο χαρακτηρισμός «αναιδής και θρασύς δημοτικός υπάλληλος» κρίνεται με βάση τα αντικειμενικά προσόντα, το βιογραφικό θα λέγαμε, του εκκαλούντος και κρίνεται ότι βάση αυτών αποτελούν προσβολή της προσωπικότητάς του (*«...Περαιτέρω, αποδείχθηκε ότι ο ενάγων-εκκαλών είναι ηλικίας περίπου πενήντα ετών και πτυχιούχος του Τμήματος Χημείας του Πανεπιστημίου Α. με πτυχίο master του Πανεπιστημίου του Λ., προσλήφθηκε δε από τις 27-12-1995 ως διευθυντής της νεοσύστατης τότε Δ.Ε.Υ.Α.Σ., η οποία απασχολεί ήδη 24 άτομα και έχει 4.500 συνδρομητές σε όλο το νησί της Σ., το οποίο ανήκει στη χωρική της αρμοδιότητα. Από την πρόσληψη του και εφεξής εργάσθηκε εντατικά για την οργάνωση της ως άνω δημοτικής επιχείρησης. Λαμβανομένων, λοιπόν, υπόψη των ανωτέρω πραγματικών περιστατικών (ιδιότητα, ηλικία, εντατική απασχόληση του εκκαλούντος στην Δ.Ε.Υ.Α.Σ.), προκύπτει σαφώς ότι οι καταχωρηθέντες στο επίμαχο δημοσίευμα χαρακτηρισμοί («αναιδής και θρασύς δημοτικός υπάλληλος») προσέβαλαν*

την τιμή και την επαγγελματική υπόληψη του...»). Είναι μια ξεκάθαρη περίπτωση στάθμισης συγκρουόμενων δικαιωμάτων και μάλιστα με αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία εξειδικεύονται για την συγκεκριμένη περίπτωση, ιδίως αν εξετασθεί και η συνέχεια του σκεπτικού του Δικαστηρίου.

Συνεχίζοντας, λοιπόν, εξετάζεται το δικαιολογημένο ενδιαφέρον της αντεκκαλούσας για πληροφόρηση του κοινού, το οποίο όμως δεν απεδείχθη, δηλαδή ενώ μπορεί να υφίσταται γενικά, δεν απέδειξε η αντεκκαλούσα με ποιο τρόπο εξυπηρετείται το δημόσιο συμφέρον στη συγκεκριμένη περίπτωση και με τους δεδομένους προσβλητικούς χαρακτηρισμούς για το πρόσωπο του εκκαλούντος. Άλλωστε, έκρινε το Δικαστήριο πως το γενικότερο ύφος που χρησιμοποιήθηκε στο κείμενο, το γεγονός δηλαδή πως σε ένα κείμενο προσβλητικό για τον Δήμαρχο τότε παρενεβλήθησαν αρνητικοί χαρακτηρισμοί για τον εκκαλούντα οι οποίοι δεν ήταν απαραίτητοι για το συγκεκριμένο άρθρο που σε τελική ανάλυση δεν αφορούσε σε αυτόν, είναι ενδεικτικό σκοπού εξύβρισης καθώς πέραν του ότι οι προσβλητικές για τον εκκαλούντα εκφράσεις κρίθηκαν ως μη αναγκαίες ταυτόχρονα δεν συνίσταντο σε πληροφορίες απαραίτητες για την ενημέρωση του κοινού. Ως εκ τούτου δεν αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της πράξης για λόγους δημοσίου συμφέροντος, αφού αυτοί δεν απεδείχθησαν στην υπό εξέταση περίπτωση.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι, από τις άνω αποφάσεις του Αρείου Πάγου και των Εφετείων Πατρών και Λάρισας φαίνεται μια γενικότερη τάση της νομολογίας να συμβαδίζει με τη θεωρία, θεσπίζοντας όμως αυστηρά κριτήρια για το δημόσιο συμφέρον και καταδεικνύοντας την τάση για ισχυρή προστασία της προσωπικότητας και της τιμής του θιγόμενου από τα κείμενα και τις τηλεοπτικές ή ραδιοφωνικές εκπομπές. Ακριβέστερα, ενώ ως επί το πλείστον γίνεται δεκτό ότι τα Μ.Μ.Ε. απολαμβάνουν εν γένει του δικαιώματος της ελευθερίας όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 14 παρ. 2 του Ελληνικού Συντάγματος και στο άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.) διαπιστώνουμε ότι τα Δικαστήρια απαιτούν συγκεκριμένες αποδείξεις προκειμένου να δεχτούν τα γεγονότα που παρουσιάζονται στο εκάστοτε δημοσίευμα και απορρίπτουν τους χαρακτηρισμούς ως αποτελούντες εξύβριση για τον χαρακτηριζόμενο, εκτός εάν κριθεί ότι οι χαρακτηρισμοί αυτοί ήταν βασικοί προκειμένου για την πληροφόρηση του κοινού, δηλαδή βοηθούν το αναγνωστικό, τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό κοινό να κατανοήσει τα περιστατικά και τα γεγονότα που αναφέρονται στο άρθρο.

Επίσης μια γενική διαπίστωση είναι ότι σε σύγκριση με άλλες χώρες (π.χ. Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Η.Π.Α., κλπ), όπου το να είναι κανείς δημόσιο πρόσωπο ενίοτε θεωρείται αρκετό προκειμένου να δημοσιευτούν πληροφορίες για την προσωπική του ζωή και χαρακτηρισμοί για το πρόσωπό του, στη χώρα μας υπάρχει μια γενική τάση να προστατεύεται η προσωπικότητα των ανθρώπων και να απαιτείται ακόμα και για

τα δημόσια πρόσωπα να υπάρχουν στο άρθρο ή το ρεπορτάζ γεγονότα σχετιζόμενα με τους εκάστοτε χαρακτηρισμούς, ώστε να μη λαμβάνουν αυτοί χώρα στο πλαίσιο μιας ευρύτερης κριτικής. Αυτή η τάση συνάδει απόλυτα με τις αρχές της προστασίας της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και της προσωπικότητας του καθενός, που σε τελική ανάλυση είναι ο σκοπός για τον οποίο θεσπίστηκε η προστασία του δικαιώματος της προσωπικότητας ευθύς εξαρχής.

Από τις αποφάσεις που παρατέθηκαν ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι τα Ελληνικά δικαστήρια προβαίνουν κατ'εξοχήν σε μια στάθμιση των προσβαλλόμενων έννομων αγαθών, της προσωπικότητας των ατόμων απ' τη μια και του δημόσιου συμφέροντος απ' την άλλη. Σε περιπτώσεις όπου το δημόσιο συμφέρον υπερτερεί, όπως στην περίπτωση της υπεξαίρεσης δημόσιου χρήματος, το δικαστήριο έκρινε ότι υπάρχει αδιαμφισβήτητο έννομο συμφέρον των πολιτών να λάβουν γνώση του γεγονότος. Ταυτόχρονα όμως το δικαστήριο σταθμίζει την ελευθερία του δημοσιογραφικού λόγου και της έκφρασης από τα ΜΜΕ, ως οφείλει, ούτως ώστε να μην υπερβαίνουν τα θεμιτά και κοινωνικά ανεκτά όρια τα οποία δύνανται να θίξουν την τιμή και την υπόληψη των πολιτών από δυσμενείς χαρακτηρισμούς και κρίσεις, επιτάσσοντας με αυτόν τον τρόπο τα ΜΜΕ να περιορίζονται στην απλή αναφορά των γεγονότων για την πληροφόρηση του κοινού και μόνο. Πράγματι, ο τρόπος γραφής μιας είδησης εκ μέρους των δημοσιογράφων ή ο τρόπος προβολής της από την ραδιοτηλεόραση, είναι καθοριστικός για την υπαγωγή μιας είδησης σε αξιόποινη πράξη, αφού το δικαιολογημένο ενδιαφέρον του κοινού προς πληροφόρηση δεν δικαιολογεί

ταυτόχρονα και τους δυσμενείς και υβριστικούς χαρακτηρισμούς που χρησιμοποιούν οι εντεταλμένοι διαμεσολαβητές, με μοναδικό σκοπό τους την εμπορευματοποίηση της είδησης και της αύξησης της κυκλοφορίας των εντύπων ή των ποσοστών τηλεθέασης όταν πρόκειται για ηλεκτρονικά μέσα.

Περαιτέρω ελέγχεται από τα δικαστήρια της ουσίας η αλήθεια του γεγονότος προκειμένου να γίνει η ακριβής υπαγωγή, του εκάστοτε επίδικου δημοσιεύματος, στον κανόνα δικαίου και να διαπιστωθεί εάν συντρέχει περίπτωση άρσης του αξιόποινου χαρακτήρα της πράξης. Σε γενικά πλαίσια πάντως δεν μπορεί να υποστηριχθεί ευπρεπώς ότι υπάρχει μια γενικευμένη τάση του δικάζοντα δικαστή να ευνοεί περισσότερο το ένα έννομο αγαθό σε σχέση με το άλλο ούτε ότι ο τύπος, όπως συχνά υποστηρίζεται από τα ΜΜΕ, φιμώνεται αδικαιολόγητα στις αίθουσες των δικαστηρίων, αφού, όπως υποστηρίζουν οι ίδιοι πάλι, με τις αποφάσεις των δικαστών περιορίζεται η ελευθερία του λόγου. Τουναντίον θα μπορούσε κανείς να ειπεί ότι τα ΜΜΕ είναι ελεύθερα να παρουσιάζουν και να αποκαλύπτουν αληθινά γεγονότα που ενδιαφέρουν την κοινή γνώμη, εκπληρώνοντας με αυτό τον τρόπο τη δημόσια λειτουργία τους, περιορίζονται όμως, από το νόμο και από τα δικαστήρια, στον τρόπο έκφρασης και στην οξεία κριτική που ασκούν και που προσβάλει δίχως άλλο την τιμή και την υπόληψη των πολιτών.

7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

1^η

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

Κείμενο

Απόφασης

Αριθμός 825/2002

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Α' Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Στέφανο Ματθία, Πρόεδρο Αρείου Πάγου, Πέτρο Κακκαλή, Σπυρίδωνα Γκιάφη, Παναγιώτη Φιλιππόπουλο και Δημήτριο Λινό, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του στις 1 Απριλίου 2002, με την παρουσία και της Γραμματέως Κωνσταντίνας Ξηροτύρη, για να δικάσει μεταξύ: Των αναιρεσειόντων: 1) Τ.Κ., 2) Μ.Η., 3) Κ.Χ., 4) Σ.Δ., 5) Λ.Β.Κ., 6) Χ.Δ.Λ., κατοίκων Αθηνών και 7) ανώνυμης εταιρίας με την επωνυμία "Δ.** Ο.** Λ. Α.Ε.", που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα. Εκπροσωπήθηκαν όλοι από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους Χριστόφορο Αργυρόπουλο.

Του αναιρεσιβλήτου: Σ.Γ.Σ., κατοίκου Δήμου Νέας Σμύρνης Αττικής, ο οποίο; εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Ιωάννη

Βακαλόπουλο. Η ένδικη διαφορά έχει εισαχθεί με την από 4-8-1994 αγωγή του ήδη αναιρεσιβλήτου που κατατέθηκε στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών. Εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 6192/1995 του ίδιου δικαστηρίου και 7097/1996 του Εφετείου Αθηνών. Την αναίρεση της τελευταίας αποφάσεως ζητούν οι αναιρεσεύοντες με την από 1 Ιουλίου 1999 αίτησή τους.

Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω. Ο Εισηγητής Αρεοπαγίτης Δημήτριος Λινός ανέγνωσε την από 11-3-2002 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την αναίρεση της προσβαλλόμενης αποφάσεως κατά παραδοχή των δεύτερου και τρίτου από τους λόγους της κρινόμενης αιτήσεως αναιρέσεως και την απόρριψη του πρώτου λόγου της. Ο πληρεξούσιος των αναιρεσειόντων ζήτησε την παραδοχή της αιτήσεως και ο πληρεξούσιος του αναιρεσιβλήτου την απόρριψή της και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Κατά το άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος, καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρώντας τους νόμους του Κράτους. Κατά δε το άρθρο 10 παρ. 1 εδ. α' και β' της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως της Ρώμης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (κυρ. νδ. 53/1974) «παν πρόσωπων έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως των δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων». Εξάλλου το άρθρο 367 του ΠΚ, που ανήκει στο κεφ. ΚΑ αυτού με τον τίτλο «εγκλήματα κατά

της τιμής», ορίζει στην 1η παρ. ότι «δεν αποτελούν άδικη πράξη α) οι δυσμενείς κρίσεις.. καθώς και γ) οι εκδηλώσεις που γίνονται για την εκτέλεση νόμιμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας ή για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον...» και στη 2η παρ. ότι «η προηγούμενη διάταξη δεν εφαρμόζεται α) όταν οι παραπάνω κρίσεις και εκδηλώσεις περιέχουν τα συστατικά στοιχεία της πράξης του άρθρου 363 καθώς και β) όταν από τον τρόπο της εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει σκοπός εξύβρισης». Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι ο άδικος χαρακτήρας των πράξεων της εξυβρίσεως και της απλής δυσφημίσσεως (άρθρα 361 και 362 ΠΚ) αίρεται και στην περίπτωση που οι σχετικές εκδηλώσεις γίνονται για διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Τέτοιο ενδιαφέρον, που πηγάζει από την ελευθερία και την κοινωνική αποστολή του τύπου και ειδικότερα των εφημερίδων, τις οποίες προστατεύουν το Σύνταγμα και οι νόμοι, έχουν και τα πρόσωπα που αμέσως συνδέονται με τη λειτουργία των άνω μέσων ενημερώσεως για τη δημοσίευση ειδήσεων και καταχώριση γεγονότων, ως και σχολίων, σχετικών με τη συμπεριφορά προσώπων για τα οποία ενδιαφέρεται το κοινωνικό σύνολο. Έτσι, είναι επιτρεπτά δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνοδευόμενα και από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Και στην περίπτωση όμως αυτή ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδηλώσεως δεν αίρεται και συνεπώς παραμένει η παρανομία ως συστατικό στοιχείο της αδικοπραξίας όταν η άνω εκδήλωση αποτελεί συκοφαντική δυσφήμιση ή όταν από τον τρόπο και από τις περιστάσεις που έγινε αυτή προκύπτει σ οπός

εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός που κατευθύνεται ειδικώς σε προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου του ή με περιφρόνηση αυτού. Ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, που ως νομική έννοια ελέγχεται από τον Άρειο Πάγο, υπάρχει στον τρόπο εκδηλώσεως της προσβλητικής της τιμής του άλλου συμπεριφοράς όταν αυτός δεν ήταν αντικειμενικά αναγκαίος για τη δέουσα απόδοση του περιεχομένου της σκέψεως εκείνου που φέρεται ότι ενεργεί από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο οποίος, μολονότι γνώριζε τούτο, χρησιμοποίησε τρόπο αυτό για να προσβάλει την τιμή του άλλου (Α.Π. 167/2000, 1047/1988). Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφασή του, δέχθηκε τα ακόλουθα: Στην ημερήσια εφημερίδα της Αθήνας "Τ.** Ν.**", της οποίας ιδιοκτήτρια είναι η έβδομη αναιρεσείουσα ανώνυμη εταιρία, εκδότης ο έκτος και διευθυντής ο πέμπτος από τους αναιρεσείοντες, καταχωρίσθηκαν τα εξής δημοσιεύματα: α) Στο φύλλο με αριθμό 14972 της 1-7-1994 και στην πρώτη σελίδα καταχωρίσθηκε κείμενο με υπέρτιτλο «ΣΤΟ ΡΙΦΙΦΙ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ» και τίτλο, με έντονα μεγάλα γράμματα, «ΟΝΟΜΑΤΑ Μαφίας υπεράνω υποψίας» και με υπότιτλο «Κατηγορούνται επιχειρηματίες διευθυντές της Τράπεζας και αξιωματικοί της Αστυνομίας», παραπέμποντας στη σελίδα 15, όπου δημοσιεύεται ρεπορτάζ με συντάκτριες τις δύο πρώτες αναιρεσείουσες (Τ.Κ. και Μ.Η.), που έχει υπέρτιτλο «ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΡΙΦΙΦΙ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ» και τίτλο με έντονα μεγάλα γράμματα «Ονόματα υπεράνω υποψίας» και στο οποίο μεταξύ άλλων αναφέρονται τα εξής: «Τα πλοκάμια της ελληνικής μαφίας εντοπίζει βήμα-βήμα η εισαγγελική έρευνα για τα κυκλώματα στις φυλακές, καθώς αποκαλύπτει ότι... μεγαλοεπιχειρηματίες με δραστηριότητες στις

επιχειρήσεις της νύχτας σε συνεργασία με εγκληματίες του κοινού ποινικού δικαίου, οργάνωσαν το μεγάλο κόλπο. Τέσσερα με πέντε άτομα-υπεράνω πάσης υποψίας οι

περισσότεροι-εμφανίζονται εμπλεκόμενα όχι μόνο στο ριφιφί της Τράπεζας Εργασίας, αλλά και στη διακίνηση ναρκωτικών. Οι συγκλονιστικές αυτές αποκαλύψεις προέκυψαν από καταθέσεις υποδίκων και καταδίκων - κρατουμένων στις φυλακές Κορυδαλλού, που δόθηκαν στους εισαγγελείς Α.Σ. και Γ.Α. στα πλαίσια της έρευνας για τα κυκλώματα στις φυλακές. Από τις καταθέσεις αυτές προκύπτει εμπλοκή διευθυντικών στελεχών της Τράπεζας Εργασίας του απότακτου αστυνόμου Π.Μ. - γνωστός και από την ανάμειξή του στην υπόθεση Κ. - των επιχειρηματιών νυχτερινών κέντρων Ν.Β. και Β.Κ., ενώ αναφέρονται τα ονόματα του τραγουδιστή και επιχειρηματία Σ.Σ., του μεγαλεμπόρου ναρκωτικών Α.Ζ., ενός επιχειρηματία με εργοστάσιο κοτσαδόρων και τρέϊλερ από τη Θεσσαλονίκη και δύο ακόμη νονών του υποκόσμου». Στο ίδιο ρεπορτάζ και κάτω από τον υπότιτλο «Οι πρωταγωνιστές του κόλπου», αφού αναγράφεται η εισαγωγή: «Νύχτα και ό,τι αυτή σημαίνει. Έλεγχος της διασκέδασης, ναρκωτικά, ξέπλυμα μαύρου χρήματος, ξεκαθάρισμα λογαριασμών. Πίσω από όλα αυτά, άλλος στο ένα άλλος στο άλλο, εκινούνται οι πρωταγωνιστές του μεγαλύτερου ριφιφί στα ελληνικά χρονικά», στη συνέχεια ακολουθούν πληροφορίες για τους Π.Μ., Ν.Β., Α.Ζ., Β.Κ. και τελευταίο τον αναιρεσίβλητο: «Σ.Σ., λαϊκός τραγουδιστής έως τα μέσα της δεκαετίας του 1980, εξελίχθηκε σε επιχειρηματία και σήμερα είναι ιδιοκτήτης του «Τ.**» επί της Λεωφόρου Συγγρού». Και β) στο φύλλο με αριθμό 14973 της επομένης 2-7-1994 και στη σελίδα 13 δημοσιεύθηκε ρεπορτάζ με συντάκτες τους τρίτο και τέταρτο αναιρεσεύοντες (Κ.Χ. και Σ.Δ.) και κάτω από τον υπότιτλο

«Οι πρωταγωνιστές έχουν σχέση μεταξύ τους;» αναγράφεται η περίοδος: «Αλυσίδα επαφών προκύπτει ότι υπάρχει μεταξύ των φερομένων ως πρωταγωνιστών στο μεγάλο ριφιφί της Τράπεζα Εργασίας -τουλάχιστον για λόγους επαγγελματικούς ή κοινής καταγωγής, όπως παραδέχονται οι ίδιοι», παραθέτονται δε οι φωτογραφίες των Σ.Σ., Α.Κ. και Β.Κ. με τη λεζάντα: «Τρεις κατηγορούμενοι Σ.Σ., Α.Κ., Β.Κ.. Ο πρώτος αναφέρει: Η μόνη σχέση μου με το τούνελ της ληστείας είναι το όνομα του κέντρου που διαθέτω», ενώ στη συνέχεια του κειμένου διευκρινίζεται: «Στο μεταξύ αρνούνται την ανάμειξη τους στην υπόθεση του ριφιφί οι Π.Μ., Β.Κ. και Σ.Σ., ενώ υποστήριξαν ότι αυτοί που συνέδεσαν τα ονόματά τους με την υπόθεση έχουν σαν σκοπό τη σπίλωσή τους και την απόκρυψη των πραγματικών ενόχων». Και παρακάτω : «Την κατηγορηματική άρνησή του για τις πληροφορίες που τον συνδέουν με τη ληστεία εξέφρασε και ο Σ.Σ., ιδιοκτήτης του νυχτερινού κέντρου διασκέδασης «Τ.**» και πρώην τραγουδιστής. «Η μόνη σχέση που έχω με το τούνελ της ληστείας είναι το όνομα του κέντρου που διαθέτω», είπε χαρακτηριστικά. «Θα κάνω μηνύσεις προκειμένου να δικαιωθώ ηθικά και να αποκαταστήσω το όνομά μου στην κοινωνία. Είναι ντροπή να σπιλώνονται οικογένειες και ονόματα. Από αυτούς που ακούγεται ότι εμπλέκονται στη ληστεία γνωρίζω επαγγελματικά τον Ν.Β. και τον Β.Κ.». Και στην ίδια σελίδα κάτω, από τον υπότιτλο «Ετοιμα τα εντάλματα σύλληψης των εμπλεκομένων» αναφέρεται: «Εντάλματα συλλήψεως εμπλεκομένων στο μεγάλο ριφιφί αναμένεται να εκδοθούν μετά τις συμπληρωματικές καταθέσεις από κρατούμενους των φυλακών Κορυδαλλού». Από το περιεχόμενο των παραπάνω δημοσιευμάτων προκύπτει ότι αυτά αναφέρονται στην υπόθεση διαρρήξεως των θυρίδων ασφαλείας του υποκαταστήματος της Τράπεζας Εργασίας

στην οδό Κ. και κλοπής του περιεχομένου τους, που έγινε τον Δεκέμβριο του 1992 από άγνωστους δράστες και απασχόλησε έντονα την κοινή γνώμη. Στηρίζουν δε το περιεχόμενό τους τα ως άνω δημοσιεύματα σε στοιχεία που προέκυψαν από δικαστική έρευνα στις φυλακές Κορυδαλλού μεταξύ των κρατουμένων σ' αυτές που κατέθεσαν πληροφορίες για διάφορα αδικήματα, μεταξύ των οποίων και για την παραπάνω διάρρηξη. Ειδικότερα ο προσωρινά κρατούμενος στις ανωτέρω φυλακές Π.Ζ., στην από 14-6-1994 ένορκη εξέτασή του στην αντεισαγγελέα Πρωτοδικών Αικατερίνη Στουραίτου, μεταξύ άλλων αναφέρει: ?Η διακίνηση κοκαΐνης στο μεγαλύτερο μέρος της που γίνεται στην Ελλάδα, έρχεται δια μέσου του Αεροδρομίου και σε ποσότητες των 50-100 κιλών ή και περισσότερο. Με μηχανήματα κομπρεσέρ βαφής από Βενεζουέλα, με αποστολέα των μηχανημάτων τον Α.Τ. και παραλήπτη μερικές φορές κάποιον Δ.Τ., και άλλες από κάποιον Μ., έμπιστο άνθρωπο του Β.. Τα μηχανήματα αυτά τα εκτελώνιζε κάποιος Γ.Π. (της δίωξης λαθρεμπορίου) ή κάποιοι άλλοι άνθρωποι της δίωξης λαθρεμπορίου, που υπάκουαν σε Μ. και Σ., όπως Φ., Μ.. Οι άνθρωποι αυτοί, δηλαδή οι παραπάνω της Δίωξης Λαθρεμπορίου, είχαν τη δυνατότητα να παραλαμβάνουν από το Τελωνείο ό,τι ήθελαν, χωρίς να τους γίνεται έλεγχος. Μετά την παραλαβή των εμπορευμάτων, αυτά μεταφέρονταν στο υπόγειο του κέντρου «Α.**» και από εκεί παρέλάμβαναν την ποσότητα της κοκαΐνης που περιείχαν τα μηχανήματα. Κατά τα έτη 1990-1992, με κύριο μεταφορέα τον Τ.Γ., καπετάνιο στο επάγγελμα, τροφοδοτείται με ναρκωτικά και όπλα ομάδα της Αστυνομίας που αποτελείται από τους εξής: Ν., Λ., Α., Α., Ρ., Π., Ρ.. Η ομάδα αυτή συνεργαζόταν άμεσα και κατ' εντολήν του Μ.Π., στη διακίνηση των παραπάνω εμπορευμάτων. Σε κάποια χρονική στιγμή η παραπάνω ομάδα διασπάσθηκε, επειδή

συνεργάστηκαν Μ. και Ν. σε θέματα αρχαίων και έφαγαν από άλλους τα χρήματα. Ο Μ. όμως, στα θέματα διακίνησης ναρκωτικών συνέχισε να συνεργάζεται και με τους άλλους. Με εντολή των Μ., Σ., Β. έγινε η ληστεία, στην οποία σκοτώθηκε ο αστυνομικός Κώνστας και είχαν λάβει μέρος ο Δ., ο Ν. ο μικρός και ο Α., που τους έδωσε πληροφορίες χωρίς να πάρει μέρος στη ληστεία. Κατ' εντολή των ιδίων έγινε και η ληστεία στην Τράπεζα Εργασίας στις θυρίδες (υπόγειος σήραγγα). Εκτός των προσώπων που ανέφερα παραπάνω, συνεργαζόντουσαν μαζί τους και οι εξής: Ο Κ., ιδιοκτήτης του νυχτερινού κέντρου «Π.**» και ο τραγουδιστής Σ.. Επίσης ο Β.Σ., ο Α.Ζ. και κάποιος ονόματι μάλλον Τ. που έχει στη Θεσσαλονίκη εργοστάσιο κοτσαδόρων και τρέιλερς». Ακολουθώς, την παραμονή της καταχώρισεως του πρώτου δημοσιεύματος, η Εισαγγελία εφετών Πειραιώς ανακοίνωσε, ότι στα πλαίσια ερευνών που άρχισαν το Φεβρουάριο του 1994, ανέκυσαν αποδεικτικά στοιχεία, από τα οποία προκύπτουν ευθύνες προσώπων, που φέρονται ότι έχουν αναμιχθεί στην κλοπή της Τράπεζας Εργασίας, ενώ ο τότε Υπουργός Δικαιοσύνης είχε δηλώσει ότι η ληστεία του αιώνα εξιχνιάστηκε, ύστερα από στοιχεία που συγκεντρώθηκαν κατά τη διάρκεια ερευνών τις φυλακές. Με βάση τα δεδομένα αυτά οι παραπάνω τέσσερες πρώτοι αναιρεσιόντες δημοσιογράφοι, θεωρώντας έγκυρες τις πληροφορίες τους, συνέταξαν και δημοσίευσαν τα προαναφερόμενα κείμενα, από τα οποία προκύπτουν οι παραπάνω πηγές των πληροφοριών τους και αναφέρεται η άποψη του αναιρεσιβλήτου ως προς το θέμα εμπλοκής του στην προαναφερθείσα υπόθεση. Και βεβαίως προκύπτει ότι, με την προαναφερομένη μαρτυρική κατάθεση του κρατουμένου Π.Ζ., εμπλέκεται και ο αναιρεσίβλητος σε σοβαρά αδικήματα, σύμφωνα με το πνέυμα των κρίσιμων δημοσιευμάτων. Αν όμως τα

καταγγελλόμενα από τον παραπάνω κρατούμενο ήσαν αληθή ή όχι δεν αποδεικνύεται ότι εγνώριζαν, ούτε μπορούσαν να γνωρίζουν οι τέσσερες πρώτοι αναιρεσεύοντες, συντάκτες των δημοσιευμάτων, καθώς και οι πέμπτος και έκτος από αυτούς, διευθυντής και εκδότης της εφημερίδας αντιστοίχως, καθόσον μάλιστα η βασιμότητα των καταγγελλομένων βρισκόταν υπό δικαστικό έλεγχο. Συνεπώς δεν αποδεικνύεται ότι αυτοί δημοσίευσαν αυτά με γνώση της αναλήθειάς τους κι έτσι αποκλείεται η συγκρότηση της συκοφαντικής δυσφημήσεως, γι' αυτό και αθώωθηκαν με την 17321/1995 απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών. Επραγμάτωσαν όμως το αδίκημα της απλής δυσφημήσεως, εφόσον με το περιεχόμενο των δημοσιευμάτων αυτών φέρεται ο αναιρεσιβλήτος εμπλεκόμενος σε κυκλώματα διακινήσεως ναρκωτικών και στη ληστεία της Τράπεζας Εργασίας, χαρακτηρίζεται μάλιστα ως κατηγορούμενος, κατά του οποίου αναμένεται η έκδοση εντάλματος συλλήψεως, δηλαδή γεγονότα που κατά την κοινή αντίληψη μπορούσαν να βλάψουν την τιμή και την υπόληψή του. Στη συνέχεια το Εφετείο έκρινε ότι «δεν αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της πράξεως αυτής, επειδή έλαβε χώρα κατά την άσκηση του δημοσιογραφικού καθήκοντος για πληροφόρηση του κοινού ως προς την εξιχνίαση σοβαρών εγκλημάτων, γεγονός που αφορούσε το κοινωνικό σύνολο, εφόσον η πληροφόρηση αυτή μπορούσε να γίνει και χωρίς την αναγραφή του ονόματος του αναιρεσιβλήτου και μάλιστα ως συμμετόχου και κατηγορουμένου σε βαριά εγκλήματα, ιδιότητες που δεν υλοποιήθηκαν, καθόσον η βασιμότητά τους βρισκόταν υπό δικαστικό έλεγχο, καλυπτόμενο ακόμη από μυστικότητα, προς προστασία και των καταγγελλομένων προσώπων (241 Κ.Ποιν.Δ., 39 ν. 1092/38), ώστε υπήρχε εύλογη αμφιβολία για την ακρίβειά τους». Η ανωτέρω, όμως, αιτιολογία της

προσβαλλόμενης αποφάσεως είναι ανεπαρκής ως προς; το ζήτημα του άδικου χαρακτήρα της δυσφημήσεως σε βάρος του αναιρεσιβλήτου. Πράγματι, ενώ το Εφετείο δέχεται, όπως προκύπτει από το σύνολο του περιεχομένου της αναιρεσιβαλλομένης, ότι οι τέσσερις πρώτοι αναιρεσιδόντες δημοσιογράφοι συνέταξαν και δημοσίευσαν τα επίμαχα δημοσιεύματα από δημοσιογραφικό καθήκον για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την υπόθεση της διαρρήξεως των θυρίδων ασφάλειας της προαναφερόμενης τράπεζας, που απασχόλησε έντονα την κοινή γνώμη, θεωρώντας έγκυρες τις πληροφορίες τους και αναφέροντας τόσο τις πηγές των πληροφοριών τους όσο και την άποψη του αναιρεσιβλήτου ως προς το θέμα της εμπλοκής του, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της εν λόγω πράξεως, διότι οι συντάκτες των δημοσιευμάτων υπερέβησαν το αναγκαίο μέτρο για την εκπλήρωση του σχετικού καθήκοντός τους, αρκούμενο προς τούτο στη διαπίστωση ότι η πληροφόρηση του κοινού μπορούσε να γίνει δίχως την αναγραφή του ονόματος του αναιρεσιβλήτου, χωρίς να αναφέρει ότι οι ως άνω δημοσιογράφοι γνώριζαν ότι η δημοσίευση του ονόματος του αντιδίκου τους δεν ήταν αντικειμενικά αναγκαία και ότι η ενέργεια τους αυτή κατέτεινε ειδικά και αποκλειστικά στην προσβολή της τιμής και της υπολήψεώς του. Περαιτέρω το Εφετείο, με την ως άνω κρίση του, ότι ήταν ανεπίτρεπτη σύμφωνα με το άρθρο 39 του α.ν. 1092/1938, η απόδοση στον αναιρεσίβλητο των ιδιοτήτων του συμμετόχου και κατηγορουμένου σε βαριά εγκλήματα, οι οποίες δεν υλοποιήθηκαν, καθόσον η βασιμότητα τους βρισκόταν υπό δικαστικό έλεγχο, καλυπτόμενο ακόμη από μυστικότητα, προς προστασία και των καταγγελλομένων προσώπων, παραβίασε κανόνα του ουσιαστικού δικαίου και δη την ως άνω διάταξη του άρθρου 39 παρ. 1 εδ. α' του

α.ν. 1092/1938 «περί τύπου» κατά την οποία «εκκρεμούσης ποινικής υποθέσεως και μέχρις εκδόσεως τελεσιδίκου αποφάσεως επ' αυτής, απαγορεύεται η δημοσίευσις οιασδήποτε κρίσεων ή χαρακτηρισμών αφορώντων είτε εις τους διαδίκους είτε εις την κατηγορουμένην πράξιν και ιδίως πάσα κριτική ως προς την ενοχήν του κατηγορουμένου» και την οποία εφάρμοσε ενώ δεν ήταν εφαρμοστέα, αφού είχε καταργηθεί με το άρθρο μόνο του ν. 2243/1994, η ισχύς του οποίου άρχισε από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, στις 3.10.1994, δηλαδή πριν από τη δημοσίευση της πρωτόδικης αποφάσεως (άρθρο 533 παρ. 2 Κ.Πολ.Δ.), που έγινε στις 31.5.1995. Επομένως το Εφετείο υπέπεσε στις πλημμέλειες του άρθρου 559 αριθ. 19 και 1 Κ.Πολ.Δ., όπως βασίμως υποστηρίζεται με τους δεύτερο και τρίτο λόγους της αναιρέσεως, αντιστοίχως, οι οποίοι πρέπει να γίνουν δεκτοί.

Μετά την παραδοχή των ως άνω λόγων της αναιρέσεως, που καθιστά περιττή την έρευνα του πρώτου λόγου της, πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και να παραπεμφθεί η υπόθεση για περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο, συντιθέμενο από άλλους δικαστές (άρθρο 580 παρ. 3 Κ.Πολ.Δ.).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αναιρεί την απόφαση 7097/1996 του Εφετείου Αθηνών.

Παραπέμπει την υπόθεση για περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο Εφετείο, συντιθέμενο από άλλους δικαστές.

Καταδικάζει τον αναιρεσίβλητο στη δικαστική δαπάνη των αναιρεσιόντων, την οποία ορίζει στο ποσό των χιλίων τριακοσίων πενήντα (1.350) Ευρώ. Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις

22 Απριλίου 2002. Και Δημοσιεύθηκε στο ακροατήριό του στις 30 Απριλίου 2002.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

2^η

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Δικαστήριο: ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ

Τόπος ΑΘΗΝΑ

Αριθ. Απόφασης 1260

Ετος: 1993

Κείμενο

Απόφασης

Από τις διατάξεις των άρθρων 362 και 363 ΠΚ προκύπτει ότι για τη θεμελίωση του εγκλήματος της συκοφαντικής δυσφήμισης απαιτείται, εκτός των άλλων, άμεσος δόλος, συνιστάμενος στην ηθελημένη ενέργεια του ισχυρισμού ή της διάδοσης ενώπιον τρίτου γεγονότος εν γνώσει του δράστη ότι τούτο είναι δυνατό να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη άλλου και είναι ψευδές. Εξάλλου, κατά το άρθρο 46 παρ. 1 εδ. β' του αν. νόμου 1092/1938 "περί τύπου", που επαναφέρθηκε σε ισχύ με το άρθρο 2 του νόμου 10/1975, προκειμένου για εφημερίδα, ως αυτουργοί των αδικημάτων που διαπράττονται με αυτή, τιμωρούνται, εκτός άλλων, ο διευθυντής και ο εκδότης της εφημερίδας, εκτός αν αυτοί αποδείξουν ότι με άγνοιά

τους έγινε η καταχώρηση σε αυτή του επιλήψιμου δημοσιεύματος, οπότε τιμωρούνται για αμέλεια με χρηματική ποινή, αν η πράξη δεν τιμωρείται με άλλη διάταξη. Από την προαναφερόμενη διάταξη προκύπτει ότι, επί συκοφαντικής δυσφήμισης τελούμενης δια της εφημερίδας, ο διευθυντής και ο εκδότης αυτής, εφόσον δεν αποδείξουν ότι η καταχώρηση σε αυτή του συκοφαντικού δημοσιεύματος έγινε με άγνοιά τους, ευθύνονται ποινικώς για την πράξη αυτή ως αυτουργοί, μόνον υπό τους όρους υπό τους οποίους ευθύνεται και ο συντάκτης του δημοσιεύματος αυτού, ήτοι εφόσον τα αναφερόμενα στο δημοσίευμα γεγονότα είναι όχι μόνον δυσφημιστικά για άλλον, αλλά και αναληθή, η αναλήθεια δε αυτών ήταν γνωστή σε αυτούς κατά το χρόνο της καταχώρησης του δημοσιεύματος στην εφημερίδα τους. Τέλος, έλλειψη της επιβαλλόμενης από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας, που ιδρύει λόγο αναίρεσης της απόφασης, κατά το άρθρο 510 παρ. 1 εδ. Δ' του αυτού Κώδικα, υπάρχει όταν δεν εκτίθενται σε αυτήν με πληρότητα και σαφήνεια τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, οι αποδείξεις που θεμελίωσαν τα περιστατικά αυτά και οι σκέψεις με τις οποίες υπήχθησαν τα περιστατικά που αποδείχθηκαν στις ουσιαστικές ποινικές διατάξεις που έχουν εφαρμοσθεί, ενώ εξάλλου περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης, που ιδρύει λόγο αναίρεσης, κατά το άρθρ. 510 παρ. 1 εδ. Ε' ΚΠΔ, υπάρχει και όταν η διάταξη αυτή παραβιάσθηκε εκ πλαγίου για το λόγο ότι στο πόρισμα της απόφασης, που περιλαμβάνεται στο συνδυασμό του σκεπτικού με το διατακτικό έχουν εμφιλοχωρήσει ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά, με αποτέλεσμα να καθίσταται

ανέφικτος από τον Αρειο Πάγο ο έλεγχος της ορθής ή μη εφαρμογής του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βάσης. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το Τριμελές Εφετείο Πατρών κήρυξε τους αναιρεσιδόντες ενόχους κατά πλειοψηφία για συκοφαντική δυσφήμιση δια του τύπου με την εξής αιτιολογία: Οι ήδη αναιρεσιδόντες Χ.Π. και Α.Σ. τυγχάνοντες ο πρώτος διευθυντής και ο δεύτερος εκδότης της εκδιδόμενης στην Αθήνα ημερήσιας εφημερίδας "Μ.", δημοσίευσαν στην τεσσαρακοστή τρίτη (43) σελίδα του φύλλου της 26ης Απριλίου 1990 της προαναφερόμενης εφημερίδας και ειδικότερα στις στήλες του αθλητικού ρεπορτάζ ανώνυμη επιστολή με τον τίτλο "ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΕΤΑΙ Η ΑΧΑΙΑ", στην οποία αναφέρονταν ότι "στην ΕΠΣ Πατρών υπάρχουν δύο... προστατευόμενες ομάδες ο "ΑΤ" και η "ΑΣ" που ευνοούνται σκανδαλωδώς από ένα ορισμένο κύκλωμα διαιτητών, με αποτέλεσμα η πορεία τους να είναι εντυπωσιακή σε όλο το β' γύρο. Το κύκλωμα αυτό αποτελούν οι διαιτητές Φ., Τ., Π., Φρ., Γ., Π. κι ένας ή δύο ακόμη", καίτοι γνώριζαν ότι τα όσα αναφέρονταν σε αυτή (επιστολή) ήταν ψευδή και μπορούσαν να βλάψουν την τιμή και την υπόληψη των αναφερομένων σε αυτή προσώπων, μεταξύ των οποίων και του εγκαλούντος Ε.Φ., αφού γνώση του εν λόγω δημοσιεύματος θα λάβαινε και έλαβε το αναγνωστικό κοινό της ως άνω εφημερίδας, η οποία κυκλοφόρησε και στην πόλη των Πατρών, όπου κατοικεί και αναπτύσσει δραστηριότητα στον αθλητικό τομέα ο εγκαλών. Στη συνέχεια δέχεται ότι στο δημοσίευμα αναφέρεται ότι την επιστολή - διαμαρτυρία έστειλε χθες στον Αθηναϊκό τύπο η Συντονιστική Επιτροπή Ομάδων Ν. Αχαΐας, επιχειρώντας να φέρει στο φως της δημοσιότητας ορισμένα γεγονότα που συμβαίνουν στα τοπικά πρωταθλήματα της ΕΠΣ Πατρών και ότι η επιστολή, που στάλθηκε

ακόμη στη ΓΓΑ, την ΕΠΟ, την ΟΔΠΕ, τη ΣΔΟΑ, καταλήγει στο ότι είναι κοινή απαίτηση να γίνουν οι κατάλληλες έρευνες για να παίζεται το πρωτάθλημα στα ίσια και όχι με κυκλώματα. Εξάλλου ως προς τη γνώση της αναλήθειας του περιεχομένου της ως άνω ανώνυμης επιστολής από τους αναιρεσειόντες το δικαστήριο δέχεται ότι η γνώση αυτή προκύπτει και εκ του ότι αυτοί πριν δημοσιεύσουν την προαναφερόμενη επιστολή, δεν προέβησαν σε επαλήθευση των αναφερομένων σε αυτή γεγονότων και εκ του ότι, καίτοι οι αναφερόμενοι στο δημοσίευμα και θιγόμενοι με αυτό εγκαλούντες διαμαρτυρήθηκαν με εξώδικη επιστολή προς τους αναιρεσειόντες και ζήτησαν από αυτούς να το ανασκευάσουν και να αποκαταστήσουν την τρωθείσα τιμή τους, αυτοί δεν το έκαναν, αλλά περιορίστηκαν απλώς να δημοσιεύσουν απόσπασμα της επιστολής, χωρίς οι ίδιοι να πάρουν θέση και να διαψεύσουν το ως άνω συκοφαντικό δημοσίευμα. Με το περιεχόμενο όμως αυτό η απόφαση στερείται της επιβαλλόμενης αιτιολογίας, εφόσον δεν αιτιολογεί ειδικώς τη συνδρομή της απαιτούμενης δολίας προαίρεσης των αναιρεσειόντων κατά τον χρόνο της καταχώρησης του δημοσιεύματος στην εφημερίδα, αν και αυτοί (αναιρεσειόντες) ισχυρίστηκαν ότι είχαν άγνοια του δημοσιεύματος αυτού, ενώ εξάλλου το δικαστήριο κατά την έκθεση των πραγματικών περιστατικών από τα οποία συνήγαγε το υποκειμενικό στοιχείο του εγκλήματος της συκοφαντικής δυσφήμισης περιέπεσε σε ασάφειες και αντιφάσεις, γιατί ενώ στηρίζει την καταδικαστική του κρίση σε άμεσο δόλο, παραθέτει μόνον τούτο και περιστατικά που συνιστούν αμέλεια των αναιρεσειόντων, στους οποίους αποδίδεται ότι παρέλειψαν να προβούν σε επαλήθευση του περιεχομένου της ανώνυμης επιστολής και να ανασκευάσουν το επιλήψιμο δημοσίευμα. Ενόψει των ανωτέρω ασαφειών και αντιφάσεων η απόφαση στερείται και

νόμιμης βάσης. Επομένως, κατά παραδοχή ως βασίμων των λόγων αναίρεσης μοναδικού των κύριων δικογράφων πρώτου, δευτέρου, τρίτου, τετάρτου και πέμπτου του δικογράφου των προσθέτων, κατά τα σχετικά μέρη τους, εκ του άρθρου 510 παρ. 1 εδ. Δ' και Ε' ΚΠΔ, πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και να παραπεμφθεί η υπόθεση για νέα συζήτηση στο αυτό δικαστήριο, το οποίο θα συγκροτηθεί από άλλους δικαστές, εκτός από εκείνους που δίκασαν προηγουμένως (άρθρο 519 ΚΠΔ).

3^η

Κείμενο

Απόφασης

Αριθμός 1256/2003

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Α' Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Πέτρο Κακκαλή, Αντιπρόεδρο Αρείου Πάγου, Σπυρίδωνα Γκιάφη, Ελευθέριο Τσακόπουλο, Νικόλαο Γεωργίλη και Σταμάτιο Γιακουμέλο, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του στις 5 Μαΐου 2003, με την παρουσία και της Γραμματέως Κωνσταντίνας Ξηροτύρη, για να δικάσει μεταξύ: Των αναιρεσιδόντων: 1) Χ. συζύγου Γ.Κ. και 2) Γ.Κ. του Κ., κατοίκων Κ**, οι οποίοι εκπροσωπήθηκαν από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους Απόστολο Γεωργιάδη. Του αναιρεσιβλήτου: Α. (Κ.) Σ., κατοίκου Ν.Ζ.Σ., ο

οποίος εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Θεόδωρο Λουράντο.

Η ένδικη διαφορά έχει εισαχθεί με την από 1-7-1993 αγωγή του ήδη αναιρεσιβλήτου και λοιπών που κατατέθηκε στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιώς. Εκδόθηκε η απόφαση 800/1996 του ίδιου δικαστηρίου, το οποίο κήρυξε εαυτό αναρμόδιο και παρέπεμψε την υπόθεση στο Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιώς για να δικασθεί κατά τη διαδικασία των εργατικών διαφορών. Κατ' αυτής ασκήθηκε έφεση και εκδόθηκε η απόφαση 926/1997 του Εφετείου Πειραιώς, η οποία εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση και ανέπεμψε την υπόθεση στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιώς, το οποίο με την απόφασή του 1646/1998 κατήργησε τη δίκη επί της αναφερόμενης στο σκεπτικό της αγωγής. Στη συνέχεια, μετά από άσκηση και κατ' αυτής εφέσεως, εκδόθηκαν οι αποφάσεις: 1187/2000, μη οριστική, και 208/2002, οριστική, του Εφετείου Πειραιώς. Την αναίρεση της τελευταίας αποφάσεως ζητούν οι αναιρεσείοντες με την από 23-4-2002 αίτησή τους.

Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω. Ο Εισηγητής Αρεοπαγίτης Νικόλαος Γεωργίλης ανέγνωσε την από 7-4-2003 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την απόρριψη της αιτήσεως αναίρεσεως. Ο πληρεξούσιος των αναιρεσειόντων ζήτησε την παραδοχή της αιτήσεως, ο πληρεξούσιος του αναιρεσιβλήτου την απόρριψή της και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Επειδή το Εφετείο, το οποίο με την προσβαλλόμενη απόφασή του δέχθηκε εν μέρει την κατά των αναιρεσειόντων αγωγή του αναιρεσιβλήτου για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης από την προσβολή της προσωπικότητάς του με συκοφαντικό και εξυβριστικό δημοσίευμα, δέχθηκε, κατά τα ενδιαφέροντα την υπόθεση σημεία, τα εξής: Ότι στο φύλλο 26 (των μηνών Ιουνίου - Ιουλίου 1992) της τοπικής εφημερίδας των Κ** "Φ*****", της οποίας η πρώτη αναιρεσείουσα - εναγομένη είναι ιδιοκτήτρια και εκδότρια, δημοσιεύθηκε άρθρο με τον τίτλο "Εμείς τι κάνουμε ...", συντάκτης του οποίου ήταν ο σύζυγος και συνεργάτης της ιδιοκτήτριας και ήδη δεύτερος αναιρεσειών - εναγόμενος. Ότι στο άρθρο αυτό περιλαμβάνονταν και τα ακόλουθα αποσπάσματα "... Στο βάθος ξαφνικά παίρνουν την προσοχή μου κάποια πρασινοκόκκινα φωτάκια, όμοια με εκείνα που τονίζουν αλλού την παρουσία κάποιας ψησταριάς, ή την ύπαρξη κάποιου καλόφημου ...ή κακόφημου κέντρου ... Δεν ήταν πολύς ο καιρός που είχα φύγει και προς στιγμήν μου φάνηκε να χάνω τον προσανατολισμό μου ... κάποιο καινούργιο μαγαζί στη μαγαζομανία του καιρού μας, σκέφθηκα, ξεφύτρωσε, και έψαχνα με το νου μου τον ιδιοκτήτη του ... Πριν προλάβω να ρωτήσω πετάχθηκε ο μισοκοιμισμένος ταξιτζής, που βέβαια με γνώριζε, και πήρε το λόγο. - Βλέπεις φίλε μου τα χάλια. Ποια τον ρώτησα μισοαπορώντας ... Καλά δεν ξέρεις τίποτα για αυτό το χώρο. Δεν ξέρεις πως τον μετατρέψανε σε ... Που βρίσκεσαι καϋμένε ; Ποιον το ξαναρώτησα ... Τον "Ιερό χώρο φίλε μου. Αυτόν που όλοι σεβόμαστε και συντηρούμε. Εκείνον που κρατά την τοπική μας παράδοση τον μετατρέψανε σε τόπο οργίων ... Κοίταξε φώτα ... Σαν χτυπημένος από ηλεκτρικό ρεύμα ο ταξιτζής, ξύπνιος πια δεν άφηνε την κουβέντα". Εγώ δεν ξέρω από "ιερούς κανόνες" ούτε και με□σκοτίζει η φάρα τούτων των

μεγαλοϋποκριτών, των δούλων του ιερού που καθημερινά μας εμπαίζουν ... Με ενοχλεί που όλοι αυτοί, οι φουστανάτοι, υποβαθμίζουν με κάθε τρόπο τη νοημοσύνη μας και δεν δέχονται καμιά αντίδρασή μας, Οι πρωτεργάτες της κοσμικής ζωής της κραιπάλης μιλούν για δοκιμασίες και κηρύσσουν αφοσιώσεις και στερήσεις... ψάχνουν και μαζεύουν τα παιδιά μας για να τα μάθουν και γω δεν ξέρω τι και πως δήθεν εκτελώντας "ιερό χρέος". Τις προάλλες εντάξανε κάποιο στη δύναμή τους εκβιαστικά, δίχως προσχήματα, αγνοώντας τις κοινωνικές αντιδράσεις, τις οικογενειακές ικεσίες και τις όποιες απειλές. Δεν τους ενδιαφέρει τι γράφουνοι φυλλάδες, λαϊκίζουν και μοστράρονται και σαν πολιτικοί αγωνιστές ακόμη ... Αυτή φίλε μου είναι "η συμμορία του ιερού" και δεν μπορεί κανείς να την ενοχλήσει, γιατί δεν έχει αποδείξεις για όσα γίνονται εκεί μέσα ...". Περαιτέρω το Εφετείο δέχθηκε ότι με τα ανωτέρω αποσπάσματα ο αρθρογράφος (δεύτερος αναιρεσείων) διατυπώνει έμμεσα και υπό μορφή χρονογραφήματος το συναίσθημα απογοήτευσης που του προκαλεί η υποβάθμιση της ιερότητας της Μονής του Οσίου Θεοδώρου Κυθήρων εξαιτίας άστοχων ενεργειών των εγκαταβιούντων σ' αυτήν μοναχών (άρα και του ηγουμένου τότε αναιρεσιβλήτου), οι οποίες (ενέργειες) είναι ασυμβίβαστες, κατ' αντικειμενική αντίληψη, με το χαρακτήρα της ως χώρου θρησκευτικής λατρείας και ως "προσκυνημάτων". Ότι το ίδιο συναίσθημα εξάλλου φαίνεται να δοκιμάζει ο γράφων λόγω της, υπαινικτικά προβαλλόμενης, ηθικά επίμεμπτης συμπεριφοράς των ιδίων προσώπων, κατά των οποίων απευθύνει δρυμείς απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς. Ότι η δημοσίευση του επίμαχου άρθρου εντάσσεται στην προσπάθεια ανάδειξης ενός εσωτερικού προβλήματος της τοπικής εκκλησίας, το οποίο, κατά το θέρος του 1992, παρουσιάζεται σε έξαρση εξαιτίας της ένταξη κατά το χρόνο εκείνο στη Μονή

Οσίου Θεοδώρου, του τρίτου των αρχικώς εναγόντων και ήδη μη διαδίκου Σ. - Σ. Μ. Ότι η ένταξη αυτή εμφανίστηκε όχι ως προϊόν ελεύθερης και ανεπηρέαστης βούλησης του εντασσομένου, αλλά ως αποτέλεσμα εκβιαστικών και απροσχημάτιστων ενεργειών των τότε εγκαταβιούντων στη Μονή μοναχών, οι οποίοι φέρονται ότι αγνόησαν τις σημειωθείσες κοινωνικές αντιδράσεις και τις αντιρρήσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος του εντασσομένου. Ότι την αλήθεια του τελευταίου τούτου γεγονότος, που έχει σαφώς δυσφημιστικό χαρακτήρα για τους τότε μοναχούς και προεχόντως για τον ηγούμενό τους, ενάγοντα - αναιρεσίβλητο δεν απέδειξε ο δεύτερος αναιρεσείων, αλλά αντίθετα ο αναιρεσίβλητος - ενάγων απέδειξε ότι η ένταξη του Σ. - Σ.Μ. στη Μονή ήταν ελεύθερη και αβίαστη επιλογή του τελευταίου. Ότι ως ενέργεια ασυμβίβαστη προς την ιερότητα της Μονής προβάλλεται η διαμόρφωση του εξωτερικού χώρου της κατά τρόπο ώστε αυτή να εκλαμβάνεται ως "ψησταριά" ή ως κάποιο .. "καλόφημο" "κακόφημο" Κέντρο (προφανώς διασκέδασης) Ότι από τις εκφράσεις αυτές και από την παρεμβολή των αποσιωπητικών προκύπτει σαφώς η διάθεση του γράφοντος να προσβάλει την τιμή και την υπόληψη των μοναχών της Ιερής Μονής (και επομένως και του ηγουμένου της - αναιρεσιβλήτου), οι οποίοι φέρονται να αδιαφορούν και να παραβιάζουν συνειδητά το βασικό καθήκον τους για την ανάδειξη του ιερού χαρακτήρα της Μονής. Στη συνέχεια προσθέτει το Εφετείο ότι με το υπόλοιπο περιεχόμενο του άρθρου (χρονογραφήματος) γίνονται σαφείς υπαινιγμοί για ηθικώς επίμεμπτη ζωή των εγκαταβιούντων στη μονή μοναχών (και επομένως και του αναιρεσιβλήτου - ενάγοντος), οι οποίοι φέρονται να έχουν μετατρέψει το χώρο της σε "τόπο οργίων" κατά προφανή παραβίαση των καθηκόντων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του καθενός ως μο αχού της Ανατολικής

Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας ... Ότι συμπερασματικά το επίδικο δημοσίευμα εξέρχεται από τα όρια της συνταγματικά προστατευόμενης ελευθεροτυπίας (άρθρα 25 παρ.3 του Συντάγματος και 281 ΑΚ), όπως επίσης παραβιάζει το άρθρο 10 της από 4.11.1950 Διεθνούς Σύμβασης της Ρώμης, που κυρώθηκε με το ν. 2329/1953 και το ν.δ.

53/1974. ότι με το δημοσίευμα αυτό ο συντάκτης του δεν τήρησε τις "συναλλακτικές υποχρεώσεις του τύπου" και ειδικότερα του σεβασμού της προσωπικότητας και το καθήκον της αλήθειας που επιβάλλει να προηγηθεί (του δημοσιεύματος) ο έλεγχος της αλήθειας των πληροφοριών και των ειδήσεων, ώστε το περιεχόμενό του να συμπίπτει με την πραγματικότητα. Ότι αντιθέτως περιορίσθηκε ο δεύτερος αναιρεσείων - εναγόμενος να θέσει σε κυκλοφορία ανεξέλεγκτες φήμες, εν γνώσει του ψευδείς κατά το περιεχόμενο, τις οποίες συνόδευσε με εντόνως εξυβριστικούς χαρακτηρισμούς, σκοπεύοντας να επιφέρει βαριά προσβολή στην τιμή και την υπόληψη του αναιρεσιβλήτου - ενάγοντος, ηγούμενου κατά τον κρίσιμο χρόνο της Ιερής Μονής του Οσίου Θεοδώρου Κυθήρων. Και ότι με τη κατά τα ανωτέρω αδικοπρακτική του ενέργεια προσέβαλε υπαίτια την τιμή, την υπόληψη και την εν γένει προσωπικότητα του αναιρεσιβλήτου - ενάγοντος, στον οποίο υποχρεούται να καταβάλει χρηματική ικανοποίηση εις ολόκληρον με την αντικειμενικά συνυπεύθυνη πρώτη αναιρεσείουσα - εναγομένη, ιδιοκτήτρια και εκδότρια της ως άνω τοπικής εφημερίδας των Κυθήρων.

Επειδή ενόψει των ανωτέρω με το πρώτο λόγο της αναίρεσης, κατά το πρώτο από τον αριθ.1 του άρθρου 559 ΚΠολΔ μέρος του, προβάλλεται η αιτίαση ότι το Εφετείο: (α) Παραβίασε τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις του άρθρου 363 ΠΚ, με το να δεχθεί ότι ο

δεύτερος αναιρεσείων - εναγόμενος διέδωσε ενώπιον τρίτων ψευδή γεγονότα για τον αναιρεσίβλητο, ενώ ουδέν ψευδές γεγονός ισχυρίστηκε ή διέδωσε ενώπιον τρίτων, αφενός διότι το δημοσίευμα περιείχε έκφραση συναισθημάτων, χαρακτηρισμούς, αξιολογικές κρίσεις που δεν συνιστούν γεγονότα κατά την έννοια του νόμου και αφετέρου διότι τίποτα το ψευδές δεν υπήρχε στο δημοσίευμα. (β) Παραβίασε τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 57, 59 και 914 ΑΚ, με το να δεχθεί ότι ο δεύτερος αναιρεσείων - συντάκτης του δημοσιεύματος σκόπευε να επιφέρει βαριά προσβολή στην τιμή και την υπόληψη του αναιρεσιβλήτου και ότι προσέβαλε υπαίτια την τιμή και την υπόληψη και την εν γένει προσωπικότητά του, ενώ ουδεμία υπαιτιότητα συνέτρεχε στο πρόσωπο εκείνου, στοιχείο απαραίτητα για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης και (γ) Παραβίασε τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις του άρθρου 367 παρ.1 ΠΚ, με το να δεχθεί ότι τα αναφερόμενα στο εν λόγω δημοσίευμα αποτελούν άδικη πράξη, ενώ τούτο θεμελιωνόταν στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία του τύπου και αναγόταν στην ανάγκη για πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, έγινε δε από δικαιολογημένο ενδιαφέρον που αίρει τον πιθανώς άδικο χαρακτήρα των πράξεων της εξύβρισης και της απλής δυσφήμισης. Ο λόγος αυτός, κατά τα υπό στοιχεία α' και β' σκέλη του πρώτου μέρους του, είναι απαράδεκτος, διότι υπό την επίκληση της παραβίασης των ως άνω διατάξεων πλήττεται πράγματι η αναιρετικά ανέλεγκτη εκτίμηση από το Δικαστήριο πραγματικών γεγονότων (άρθρο 561 παρ.1 ΚΠολΔ), ενώ κατά το τρίτο σκέλος του είναι αβάσιμος, ως στηριζόμενος σε εσφαλμένη προϋπόθεση, αφού, ενόψει των παραδοχών ότι το δημοσίευμα ήταν συκοφαντικό και προέκυπτε σκοπός εξύβρισης δεν συνέτρεχε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 367 ΠΚ και ως εκ τούτου το Δικαστήριο δεν είχε λόγο

να ασχοληθεί με την έρευνα αν το επίμαχο δημοσίευμα έγινε από δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Ο ίδιος λόγος, κατά το δεύτερο από τον αριθμό 19 του άρθρου 559 ΚΠολΔ μέρος του, με τον οποίο προβάλλεται η αιτίαση ότι το Εφετείο στέρησε την απόφασή του νόμιμης βάσης και ειδικότερα με το να μη περιλάβει καθόλου αιτιολογίες ή να περιλάβει αντιφατικές ή ανεπαρκείς αιτιολογίες αναφορικά με το ποια ήταν τα συγκεκριμένα ψευδή γεγονότα, που ισχυρίστηκε ή διέδωσε ο συντάκτης του δημοσιεύματος και αναφορικά με τη συνδρομή του ειδικού σκοπού προσβολής της τιμής, της υπόληψης και της προσωπικότητας του αναιρεσιβλήτου καθώς και με το να μην αιτιολογήσει καθόλου το λόγο για τον οποίο το επίμαχο δημοσίευμα εξερχόταν από τα όρια της συνταγματικά προστατευόμενης ελευθεροτυπίας, ενώ τούτο αναγόταν στην κοινωνική αποστολή του τύπου και έγινε από δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Ο λόγος αυτός είναι προεχόντως αβάσιμος, διότι το Εφετείο, κατά τρόπο σαφή και πλήρη, δέχεται τι αποδείχθηκε ή δεν αποδείχθηκε και δεν ήταν αναγκαίο να αιτιολογήσει και γιατί αποδείχθηκε ή όχι, με την παράθεση πραγματικών ή νομικών επιχειρημάτων, μολονότι και τούτο πράττει σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση. Ειδικότερα, όσον αφορά το τρίτο σκέλος του δεύτερου μέρους του ως άνω λόγου (μη αιτιολόγηση της υπέρβασης των ορίων της συνταγματικά προστατευόμενης ελευθεροτυπίας), τούτο αφορά τη μη παράθεση νομικού επιχειρήματος και όχι ουσιώδες για την έκβαση της δίκης ζήτημα, κατά την έννοια του αριθ. 19 του άρθρου 559 ΚΠολΔ. Επειδή με τον δεύτερο από τον αριθ. 8 του άρθρου 559 ΚΠολΔ λόγο της αναίρεσης, προβάλλεται η αιτίαση ότι το Εφετείο δεν έλαβε υπόψη τον καταλυτικό ισχυρισμό των αναιρεσιδόντων που προβλήθηκε ενώπιον αυτού με τις προτάσεις τους, κατά τον οποίο ο

δεύτερος από αυτούς ενήργησε για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος και από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, για την ικανοποίηση της αντίστοιχης αξίωσης των πολιτών για ενημέρωση στα φλέγοντα ζητήματα της τοπικής κοινότητας και εκκλησίας. Ο λόγος αυτός είναι αβάσιμος, διότι, ενόψει των παραδοχών ότι το δημοσίευμα ήταν συκοφαντικό και προέκυπτε σκοπός εξύβρισης δεν συνέτρεχε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 367 ΠΚ και ως εκ τούτου το Δικαστήριο δεν είχε λόγο να ασχοληθεί με τον μη έχοντα ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης ανωτέρω ισχυρισμό των αναιρεσιόντων, ότι δηλαδή το επίμαχο δημοσίευμα έγινε για την προστασία δικαιώματος ή από δικαιολογημένο ενδιαφέρον.

Επειδή με τον τρίτο από τον αριθ. 10 του άρθρου 559 ΚΠολΔ λόγο της αναίρεσης προβάλλεται η αιτίαση ότι το Εφετείο δέχθηκε πράγματα που έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της δίκης ως αληθινά χωρίς απόδειξη ή δεν διέταξε απόδειξη γι' αυτά και συγκεκριμένα δέχθηκε ότι ο δεύτερος αναιρεσιών προσέβαλε την τιμή, την υπόληψη και την εν γένει προσωπικότητα του αναιρεσιβλήτου χωρίς απόδειξη ή χωρίς να διατάξει απόδειξη. Ο λόγος αυτός, κατά μεν το πρώτο μέρος του είναι αβάσιμος, αφού, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το Εφετείο αναφέρει τα αποδεικτικά μέσα, με βάση τα οποία ήχθη στην υπόψη παραδοχή, κατά δε το δεύτερο μέρος του είναι απαράδεκτος, διότι, ενόψει της εκδίκασης της υπόθεσης κατά την εργατική διαδικασία (άρθρο 681Δ παρ.1 ΚΠολΔ), το Δικαστήριο δεν ήταν υποχρεωμένο να εκδώσει προδικαστική απόφαση. ΓΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Απορρίπτει την από 23.3.2002 αίτηση των Χ.Κ. και Γ.Κ. για αναίρεση της απόφασης 208/2002 του Εφετείου Πειραιώς. Και

Καταδικάζει την αναιρεσείοντες στη δικαστική δαπάνη του αναιρεσιβλήτου, την οποία ορίζει σε χίλια εκατόν εβδομήντα (1170) ευρώ.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε, στην Αθήνα, την 9 Ιουνίου 2003. Και Δημοσιεύθηκε, στο ακροατήριό του, σε δημόσια συνεδρίαση, την 16 Ιουλίου 2003.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

4^η

Κείμενο

Απόφασης

Αριθμός 1317/2007

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Α1 ' Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές : Δημήτριο Λοβέρδο, Αντιπρόεδρο, Βασίλειο Ρήγα, Γεώργιο Καλαμίδα, Δημήτριο Κανελλόπουλο και Ελένη Παναγιωτάκη, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του στις 4 Δεκεμβρίου 2006, με την παρουσία και της Γραμματέως Ελένης Γιαννέλη, για να δικάσει μεταξύ :

Του αναιρεσειόντος : Χ1 , ο οποίος εκπροσωπήθηκε από τους πληρεξούσιους δικηγόρους του Χριστόφορο Αργυρόπουλο και Βασίλειο Δημακόπουλο.

Του αναιρεσιβλήτου : Ψ1 , ο οποίος εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Βλάσιο Λεονάρδο.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 14-12-2000 αγωγή του ήδη αναιρεσειόντος, που κατατέθηκε στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών. Εκδόθηκαν οι αποφάσεις : 325/2003 οριστική του ίδιου δικαστηρίου και 7958/2004 του Εφετείου Αθηνών. Την αναίρεση της τελευταίας αποφάσεως ζητεί ο αναιρεσειών με την από 21 Μαρτίου 2005 αίτησή του και τους από 27 Σεπτεμβρίου 2006 πρόσθετους λόγους αυτής, ως και την επαναφορά των πραγμάτων στην κατάσταση που υπήρχε πριν από την εκτέλεση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν, όπως σημειώνεται πιο πάνω. Η Εισηγήτρια Αρεοπαγίτης Ελένη Παναγιωτάκη ανέγνωσε την από 20 Νοεμβρίου 2006 έκθεσή της, με την οποία εισηγήθηκε την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως. Οι πληρεξούσιοι του αναιρεσειόντος ζήτησαν την παραδοχή της αιτήσεως και των προσθέτων λόγων αναιρέσεως, ο πληρεξούσιος του αναιρεσιβλήτου την απόρριψή τους και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου μέρους στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Ο παράνομος χαρακτήρας της, κατά τις διατάξεις των άρθρων 57, 914 και 920 Α.Κ., αδικοπραξίας κατά της προσωπικότητας που

τελείται με την προσβολή της τιμής και υπολήψεως άλλου με εξύβριση ή δυσφήμιση δια του τύπου, αίρεται, κατά το εφαρμοστέο, όσον αφορά την παρανομία ως συστατικό στοιχείο και της κατά τις ανωτέρω διατάξεις αδικοπραξίας, άρθρο 367 Π.Κ., αν πρόκειται περί κρίσεων ή εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα σε εκτέλεση νομίμων καθηκόντων ή άσκηση νόμιμης εξουσίας ή άλλου δικαιολογημένου ενδιαφέροντος, όπως είναι και εκείνο της συνταγματικής ελευθερίας και κοινωνικής αποστολής του τύπου (άρθρ.14 παρ.1 Σ/τος και 10 της ΕΣΔΑ), εκτός αν πρόκειται περί συκοφαντικής δυσφημίας ή αν εκ του συνόλου των περιστάσεων προκύπτει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός κατευθυνόμενος ειδικώς στην προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής ή επαγγελματικής αξίας του προσώπου του ή με την περιφρόνηση αυτού. Τέτοιος ειδικός σκοπός, που ως νομική έννοια ελέγχεται αναίρετικώς, υπάρχει όταν η εκδηλωθείσα συμπεριφορά δεν ήταν αντικειμενικώς αναγκαία για την προστασία του επικαλούμενου ως προστατευτέου συμφέροντος. Εξάλλου, με το λόγο αναίρεσης από τον αριθ. 1 του άρθρου 559 ΚΠολΔ (παραβίαση κανόνα του ουσιαστικού δικαίου) ελέγχονται τα σφάλματα του δικαστηρίου κατά την εκτίμηση του νόμου βασίμου της αγωγής ή των ισχυρισμών των διαδίκων, καθώς και τα νομικά σφάλματα κατά την έρευνα της ουσίας της διαφοράς. Ελέγχεται, δηλαδή, αν η αγωγή, ένσταση, ή αντένσταση, κλπ. ορθώς απορρίφθηκε ως μη νόμιμη ή αν κατά παράβαση ουσιαστικού κανόνα δικαίου έγινε δεκτή ως νόμιμη ή απορρίφθηκε ή έγινε δεκτή κατ' ουσία. (Ολ.ΑΠ 27 και 28/1998). Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, το Εφετείο δέχθηκε ανελέγκτως ότι: "Στο φύλλο της 16.11.2000 της εφημερίδας "....." τουκαι στην εσωτερική σελίδα 5 αυτής στη στήλη με τίτλο "έξ από τα δόντια", ο

εναγόμενος που είναι δημοσιογράφος, δημοσίευσε άρθρο με τον εξής τίτλο, εκτυπωμένο με έντονα τυπογραφικά στοιχεία: "χυδαία μηνύματα του με τους κατηγορουμένους για δις", όπου ανέγραφε μεταξύ των άλλων και τα εξής: "Το νοσοκομείο "....." χτίστηκε με προϊόντα εγκλήματος, δηλαδή με χρήματα που έχουν αρπάξει από τον πολύπαθο "....." εκείνοι που μπορούσαν να τα αρπάξουν...", "... και μπροστά στις κάμερες τον υποδέχθηκε ο Χ1 , ο πρόεδρος του νοσοκομείου και του, ο δεινός κατηγορούμενος...", "...Είπαμε ότι ο πρωθυπουργός θα του δώσει μια ανάποδη του Χ1 που τολμά να είναι μπροστά του, ενώ είναι κατηγορούμενος και θα του πει: "άει χάσου από δω κατηγορούμενε και πήγαινε πρώτα να. πλύνεις τις κατηγορίες και μετά βλέπουμε..." όμως τον χαιρέτησε, αγκαλιάστηκαν και μπήκαν στο νοσοκομείο. Όλες αυτές οι φιοριτούρες ζωντανές στα κεντρικά δελτία ειδήσεων του πρωθυπουργού και του διωκόμενου έχουν νόημα και μήνυμα προς τη Δικαιοσύνη, που αργεί πολύ την έρευνα: "Μην τολμήσει κανένας Εισαγγελέας και κανένας ανακριτής και κουνηθεί εναντίον τους, γιατί μαύρο νυστέρι θα τον φάει...". "Εκείνος ο δυστυχής Ζ1 δεν μπορούσε να είναι στην πόρτα και να του απλώσει το χέρι και τον χαιρετήσει...Και να δούμε τη μυτούλα να σουφρώνει και να του λέει: "Εσύ Ζ1 είσαι κατηγορούμενος για κάτι ψιλά για να μπορούμε να σε χτυπάμε. Ο διπλανός σου είναι κατηγορούμενος για κάτι δισεκατομμύρια και ας του σφίξω το χέρι το βουτηγμένο στην κατηγορία για χρυσάφι...". Στο φύλλο της ίδιας εφημερίδος της επόμενης ημέρας 17/11/2000 και στην ίδια. εσωτερική σελίδα 5 αυτού, στην ίδια στήλη, ο εναγόμενος, επίσης ενυπογράφως, ανέγραφε μεταξύ άλλων και τα εξής, με τίτλο εκτυπωμένο με έντονα τυπογραφικά στοιχεία: "Γιατί χαίρεται και χαμογελά ο Πρόεδρος;": "...Οι αμαρτάνοντες δεν επιθυμούν δημόσιο έλεγχο. Αλλά και οι

απλώς κατηγορούμενοι ως αμαρτήσαντες δεν επιθυμούν δημόσιο έλεγχο της κατηγορίας και επιθυμούν όλα να γίνουν πίσω από "υπηρεσιακές κουρτίνες" μεταξύ "ημών και ημών". Δημόσιοι άνδρες μάλιστα προχωρούν ακόμα, περισσότερο. Επιβραβεύουν τους κατηγορουμένους ως αμαρτήσαντες με την δημόσια συναναστροφή τους ενόσω διαρκούν οι κατηγορίες και έτσι δίνουν το κακό μήνυμα: Ο ισχυρός είναι φίλος του κατηγορουμένου, οπότε όποιος έχει κότσια να τεθεί αντιμέτωπος με το πλέγμα εξουσίας, τότε ας προχωρήσει... Προσέχτε τώρα στην Ελλάδα μας, αυτή που χθες οι αρμόδιοι της Κυβέρνησης μας είπαν ότι έχει μια δημόσια διοίκηση που οργιάζει η μίζα, η ρεμούλα κλπ. Ο Εισαγγελέας Εφετών μάλιστα έχει ασκήσει κακουργηματικές διώξεις κατά των υπευθύνων του, όπου η ρεμούλα, είναι απίστευτη και τα ισόβια είναι πολύ μικρή ποινή για το μεγάλο κακό στην περιουσία, του ευαγούς ιδρύματος, που προορίζεται για τον ιερό σκοπό της βοήθειας των εχόντων ανάγκη. Οι κατηγορούμενοι έφτιαξαν ιδιωτική κλινική για μεγάλο πλουτισμό και πολλά οφέλη. Μάλιστα τιμητικά μετέχουν στα και μερικά στελέχη της υψηλόβαθμης δικαιοσύνης, αυτοί που φαίνονται άτεγκτοι, αν καταλογίσει κανείς δημοσιογράφος φιλία μεπρόεδρους δικηγορικών συλλόγων κ.λ.π.. την ιδιωτική κλινική πήγε χθες ο Πρωθυπουργός και μάλιστα, με πρόσχημα που ξεπερνά τα όρια της γελοιότητας...Έκανε λέει μια επίσκεψη στον ωτορινολαρυγγολόγο του για εντελώς ασήμαντο λόγο... Τον υποδέχθηκε ο κατηγορούμενος για πολύ σοβαρότερα οικονομικά, εγκλήματα, πρόεδρος του και σταυραγκαλιασμένοι μπήκαν στην κλινική!", "...Αν κανείς ετοιμάζεται να μας κατηγορήσει ότι καταστήσαμε ήδη ένοχο τον απλώς κατηγορούμενο πρόεδρο του θα το αρνηθούμε και θα απαντήσουμε ότι εκείνος καθιστά απόλυτος ένοχο τον εαυτό του. Αναντικατάστατος δεν είναι, όπ ς

δεν είναι κανένας στη ζωή αυτή. Γιατί δεν παραιτείται από τη θέση του να τον επιδοκιμάσουμε όλοι κατ' αρχήν για την ευαισθησία του και να ψάξουν οι Εισαγγελείς χωρίς να τον βλέπουν αγκαλιά με τον πρωθυπουργό; Η μόνη λογική απάντηση είναι ότι φοβάται πως αν παραιτηθεί θα τον φάει το μαύρο σκοτάδι, καθώς οι Εισαγγελείς και δικαστικοί δεν θα νοιώθουν ότι καλούν τον συνομιλητή του κορυφαίου της εξουσίας, αλλά, έναν απλό γιατρό...". Στα παραπάνω δημοσιεύματα ο εναγόμενος προέβη με αφορμή την επίσκεψη του πρωθυπουργού της χώρας στο Νοσοκομείο "....." πρόεδρος του οποίου ήταν ο ενάγων. Ο ίδιος ήταν συγχρόνως και πρόεδρος του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου του Ελληνικούκαι διευθυντής της Οφθαλμολογικής Κλινικής του Νοσοκομείου των Αθηνών. Κατά του ενάγοντα εκκρεμούσε ποινική δίωξη, που κατά τον χρόνο των επίμαχων δημοσιευμάτων βρισκόταν στο στάδιο της ανάκρισης, για τις πράξεις αφ' ενός της κατ' εξακολούθηση απάτης σε βαθμό κακουργήματος σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου, από την οποία προκλήθηκε στο τελευταίο ζημία υπερβαίνουσα το ποσό των 50.000.000 δραχμών και αφ' ετέρου της απιστίας κατ' εξακολούθηση σε βάρος του Ελληνικού που συνίστατο η μεν πρώτη πράξη στο ότι ο κατηγορούμενος (ενάγων) κατά το χρονικό διάστημα από 1.1.1992 έως 3.4.1998 κάθε μήνα εξαπατούσε τον υπεύθυνο για την καταβολή μισθών στους εργαζόμενους στο Νοσοκομείο, ότι παρείχε τις υπηρεσίες του ως Διευθυντής στην Οφθαλμολογική του κλινική, προβαίνοντας σε χειρουργικές επεμβάσεις και έτσι εισέπραξε συνολικώς το ποσό των 56.294.190 δραχμών ως αποδοχές, χωρίς πράγματι να προσφέρει ιατρικές υπηρεσίες, η δε δεύτερη πράξη στο ότι ο κατηγορούμενος (ενάγων) με την ιδιότητα του Προέδρου του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου του Ελληνικού..... από κοινού με 26 από τα μέλη αυτού

(Κ.Δ.Σ.) ζημίωσαν εν γνώσει τους τον, διότι κατά παράβαση του καταστατικού του το έτος 1992 προέβησαν ως εκπρόσωποι του στη σύσταση ιδρύματος με την επωνυμία ".....", το οποίο όμως λειτουργούσε με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας και του αφιέρωσαν και του μεταβίβασαν κατά κυριότητα ως περιουσιακά του στοιχεία αφαιρώντας αυτά από τον, ακίνητα αξίας τουλάχιστον 10 δισεκατομμυρίων δραχμών, τα οποία μνημονεύονται και αναφέρονται στην ιδρυτική πράξη, ήτοι στο συμβόλαιο της συμ/φου Αθηνών Μ. Μ. και διότι στη συνέχεια μεταβίβασαν επί πλέον στο εν λόγω ίδρυμα, χωρίς να υπάρχει νομική ή συμβατική υποχρέωση από την περιουσία τουσυνολικώς 9,5 δισεκατομμύρια δραχμές σε μετρητά και συγκεκριμένα, διότι ο ενάγων ομού μετά των λοιπών μελών τον Διοικητικού Συμβουλίου από το έτος 1992 και εφεξής: α) εν γνώσει τους αποφάσισαν και κατέβαλαν σε κατονομαζόμενους δικηγόρους τα αναφερόμενα ποσά, συνολικώς άνω των 13 εκατομμυρίων δραχμών από την περιουσία του για την αστική και ποινική υποστήριξη προσωπικών τους υποθέσεων και για υπηρεσίες που μπορούσαν και όφειλαν να προσφέρουν οι προς τούτο και επί παγία αντιμισθία έμμισθοι δικηγόροι του σωματείου (...), β) εν γνώσει τους αποφάσισαν και κατέβαλαν τα αναφερόμενα ποσά συνολικώς άνω των 50.000.000 δραχμών σε ειδικούς συμβούλους και ειδικούς συνεργάτες χωρίς να προσφέρουν καμία υπηρεσία, γ) εν γνώσει τους και χωρίς συμβατική ή άλλη νόμιμη υποχρέωση αποφάσισαν 1) την ενεχυρίαση αξιόγραφων του σωματείου αξίας 500.000.000 δραχμών ως εγγύηση τραπεζικών δανείων προς το ως άνω ίδρυμα, 2) τη δέσμευση ποσού 450.000.000 δραχμών κατατεθειμένων σε τραπεζικούς λογαριασμούς του σωματείου για την αποδέσμευση αντιστοίχου ποσού καταθέσεων του εν λόγω ιδρύματος, 3) την προσφορά,

δισεκατομμυρίων δραχμών στο τελευταίο από την εκποίηση κληροδοτημάτων και δωρεών προς το σωματείο και ειδικότερα α) τη χορήγηση εκ μέρους του προς το ίδρυμα "....." του ποσού των 1.873.659.346 δραχμών που άφησε στον με την από 15.2.1983 διαθήκη του ο αποθανών στις 4.7.1987 στη Μασσαλία της Γαλλίας προς ίδρυση μαιευτηρίου ή γηροκομείου, β) την πώληση του ευρισκομένου επί της οδού ξενοδοχείου "....." που άφησε στον....δυνάμει της από 26.9.1946 ιδιόγραφης διαθήκης του ο με τον όρο περίθαλψης απόρων ασθενών, αντί τιμήματος 2.450.000.000 δραχμών, το οποίο στη συνέχεια χορήγησαν στο αυτόνομο ΝΠΙΔ ίδρυμα "....." για την ανέγερση του νοσοκομείου επί της λεωφόρου και γ) τη μεταφορά του ποσού των 783.000.000 δρχ. που προήλθε από την πώληση του ακινήτου στην Κηφισιά, το οποίο άφησε στον με διαθήκη ημε τον όρο περίθαλψης απόρων ασθενών, στο ίδρυμα για την ανέγερση του νοσοκομείου. Η κατηγορία για τις ως άνω πράξεις ασκήθηκε μετά τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης από τον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών, με αφορμή την από 10.2.1997 αναφορά, τεσσάρων εκ των 31 μελών του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου του Στο από 27.4.1998 πόρισμα., που συνέταξε ο άνω Εισαγγελέας μετά τη διενέργεια της προκαταρκτικής εξέτασης, επισημαίνεται η κερδοσκοπική δραστηριότητα του ιδρύματος "....." και οι μεταβιβάσεις προς αυτό των παραπάνω περιουσιακών στοιχείων του, που είναι αντίθετη με τον καταστατικό σκοπό του τελευταίου, αφού από την ιδρυτική πράξη του (άρθρο 49 ν. 2082/1992) δεν έχει αναληφθεί καμία δέσμευση για την εξυπηρέτηση των σκοπών του ή για διάθεση ποσοστού κλινών ή εσόδων υπέρ αυτού. Ο προβληματισμός κατά το ίδιο πόρισμα γίνεται περισσότερο έντονος αν ληφθεί υπόψη ότι ο (με βάση το άρθρο 8 του

καταστατικού τον έχει δικαίωμα να ανεγείρει και λειτουργήσει δικό τον νοσοκομείο και όχι να εκποιεί τα αξίας δισεκατομμυρίων δραχμών κληροδοτήματά του, που έχουν προορισμό τη στήριξη του φιλανθρωπικού του έργου και να δωρίζει το προϊόν της εκποίησης, αλλά και τα χρήματα από την κρατική επιχορήγηση προς το άνω ίδρυμα, που δεν ανήκει ούτε στον ίδιο, ούτε στο Ελληνικό Δημόσιο, ενώ συναφές με τον άνω προβληματισμό είναι και το ερώτημα γιατί ο συνέστησε το ίδρυμα "....." ως κοινωφελές (έστω και κατ' ευφημισμό), αφού ο ίδιος σε θέματα υγείας, πρόνοιας κλπ. είναι πάνω από 120 χρόνια κοινωφελής. Ο εναγόμενος ήδη από το έτος 1998 ασχολήθηκε με τη δημοσίευση ειδήσεων σχετικών με τις άνω κατηγορίες και μάλιστα επέδειξε προσωπικό ενδιαφέρον στη συγκέντρωση στοιχείων γι' αυτές, λόγω και της ιδιότητας του ως δικηγόρου και της μεγάλης σημασίας τους για το κοινωνικό σύνολο. Έτσι τα ως άνω δημοσιεύματα κατά το μέρος που αποδίδουν στον ενάγοντα την ιδιότητα του "βαρύτατα κατηγορουμένου", "κατηγορουμένου για δις" και κατά το μέρος που αναφέρουν ότι ο Εισαγγελέας Εφετών έχει ασκήσει κακουργηματικές διώξεις κατά των υπευθύνων του, περιέχουν αληθή γεγονότα, συνιστάμενα στην άσκηση της ποινικής δίωξης για τις προαναφερόμενες πράξεις, οι οποίες κατά την κατηγορία της απιστίας, επέφεραν ζημία δισεκατομμυρίων δραχμών σε βάρος του Ε.Ε.Σ. Κατά το χρόνο της συζητήσεως της αγωγής στο Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, ο ενάγων είχε ήδη παραπεμφθεί στο ακροατήριο του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών (για τα πλημμελήματα) με το 2859/2002 βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών για την πράξη της απιστίας κατ' εξακολούθηση σε βάρος του από κοινού με άλλα μέλη του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου του, για την πράξη δε αυτή εν συνεχεία και δη μετά την έκδοση της εκκαλούμενης απόφασ ης, οι

κατηγορούμενοι κηρύχθηκαν ένοχοι κατά πλειοψηφία με την 5240/2003 απόφαση του άνω Δικαστηρίου και καταδικάστηκαν ο μεν ενάγων σε φυλάκιση τεσσάρων ετών, οι δε λοιποί σε φυλάκιση τριών ετών ο καθένας, Κατά της καταδικαστικής αποφάσεως οι κατηγορούμενοι άσκησαν έφεση και με την 31/9.1.2004 απόφαση τον Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών: 1) έπαυσε οριστικώς ως προς όλους τους κατηγορουμένους η ποινική δίωξη λόγω παραγραφής για τις επί μέρους πράξεις της κατηγορίας που συνίστανται: α) στο ότι οι κατ/νοι ως μέλη του Κ.Δ.Σ. του αποφάσισαν και ενέκριναν στην Αθήνα την 14.1.1992 και εν τέλει επανέλαβαν την 22.10.1992 (και όχι όπως αβασίμως το παραπεμπτικό βούλευμα διαλαμβάνει κατά μη εξακριβωθείσα ημερομηνία εντός του έτους 1998) τη χορήγηση εκ μέρους του προς το ίδρυμα "....." του ποσού των 1.873.659.346 δραχμών, που προήλθε από την εκποίηση του κληροδοτήματος τον, β) στο ότι ως μέλη του ΚΑΣ του στην Αθήνα αποφάσισαν και ενέκριναν κατά τον ορθό καθορισμό τον χρόνου λήψεως αυτής της αποφάσεως κατά, την 20.12.1994 (και όχι όπως αβασίμως το παραπεμπτικό βούλευμα διαλαμβάνει κατά μη εξακριβωθείσα ημερομηνία εντός του έτους 1998) τη μεταβίβαση λόγω δωρεάς της κυριότητας του ξενοδοχείου "....." (κληροδότημα.....) στο ίδρυμα, η οποία μεταβίβαση έλαβε χώρα την 31.10.1995 προς ανέγερση του νοσοκομείου "....." επί οικοπέδου του ιδρύματος επί της λεωφόρου 2) Κηρύχθηκαν ομόφωνα αθώοι οι κατ/νοι για την πράξη της απιστίας που φέρεται ότι τελέστηκε στην Αθήνα την 13.10.1998 και συνίσταται στο ότι ως μέλη του ΚΑΣ του αποφάσισαν και κατέβαλαν την αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων των προσώπων που παρενέβησαν υπέρ του Ε.Ε.Σ. (Εθελοντριών Κοινωνικής Πρόνοιας, Νοσηλευτριών κλπ. Τακτικών μελών του) προς

απόκρουση της αιτήσεως του κλπ. περί διορισμού προσωρινής διοικήσεως στον, που συζητήθηκε την 23.9.1998 ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. 3) κηρύχθηκαν κατά πλειοψηφία αθώοι οι κατ/νοι της πράξεως της απιστίας που αφορά το κληροδότημα, η οποία φέρεται ότι τελέστηκε στην Αθήνα σε μη εξακριβωθείσα ημερομηνία εντός του έτους 1998 σε βάρος του Έτσι με την εν λόγω απόφαση κρίθηκε τελεσιδικώς η κατηγορία, την οποία φορούν τα επίδικα δημοσιεύματα, πλην όμως, όπως προκύπτει από το 25710/2003 κλητήριο θέσπισμα του Εισαγγελέα Πλημ/κών Αθηνών, που εκδόθηκε μετά τη συζήτηση στο Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και λαμβάνεται υπόψη (άρθρο 527 ΚΠολΔ), κατά τον ενάγοντα και άλλων μελών του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου του εκκρεμεί και άλλη κατηγορία για την πράξη της απιστίας κατ' εξακολούθηση σε βάρος του που φέρεται ότι τελέστηκε σε μεταγενέστερο χρόνο από την προαναφερθείσα, με την εκποίηση περιουσιακών στοιχείων του και την εν συνεχεία παραχώρηση του τιμήματος στο ίδρυμα ".....". Ενόψει των παραπάνω, οι δυσμενείς εκφράσεις που περιέχονται στα ως άνω δημοσιεύματα, όπως "το Νοσοκομείο χτίστηκε με προϊόντα εγκλήματος, δηλαδή με χρήματα που έχουν αρπάξει από τον πολύπαθο εκείνοι που μπορούσαν να τα αρπάξουν", ... "η ρεμούλα είναι απίστευτη και τα ισόβια είναι πολύ μικρή ποινή για το μεγάλο κακό στην περιουσία του ευαγούς ιδρύματος ..." "οι κατηγορούμενοι έφτιαξαν ιδιωτική κλινική για μεγάλο πλουτισμό και πολλά οφέλη..." είναι μεν προσβλητικές για την προσωπικότητα του ενάγοντα, πλην όμως στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπου πράγματι σύμφωνα με την ασκηθείσα κατηγορία, αλλά και με την άποψη της πλειοψηφίας των δικαστών του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών (για τα πλημ/τα) και την άποψη της

μειοψηφίας των δικαστών του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών (ήτοι των ποινικών αποφάσεων που προαναφέρθηκαν) η ζημία σε βάρος του από τη διαχείριση της περιουσίας του εκ μέρους του ενάγοντα και των λοιπών μελών του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου ανέρχεται σε μεγάλα ποσά, δεν υπερβαίνουν το επιβαλλόμενο και αντικειμενικώς αναγκαίο μέτρο της πληροφόρησης του κοινού για τις αποδιδόμενες στον ενάγοντα εγκληματικές πράξεις. Οι πράξεις αυτές ενδιαφέρουν το κοινωνικό σύνολο και ο τύπος έχει καθήκον να τις δημοσιεύει και να προβαίνει στην κριτική τους, ακόμη και με δριμύ ύφος και να τις ελέγχει στα, πλαίσια της αποστολής του για τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, αλλά και της συμπεριφοράς. Στα πλαίσια, αυτά ασκήθηκε από τον εναγόμενο μέσω της κριτικής του Πρωθυπουργού της χώρας και η κριτική των πράξεων του ενάγοντα, με απαξιωτικές εκφράσεις, όπως "και μπροστά στις κάμερες τον υποδέχθηκε (τον πρωθυπουργό) ο Χ1 , ο Πρόεδρος του Νοσοκομείου και του, ο δεινώς κατηγορούμενος ...είπαμε ότι ο πρωθυπουργός θα του δώσει μια ανάποδη του Χ1 που τολμά να είναι μπροστά του, ενώ είναι άει χάσου από δω κατηγορούμενε και πήγαινε πρώτα να πλύνεις τις κατηγορίες και μετά βλέπουμε..." και επίσης "οι αμαρτάνοντες δεν επιθυμούν δημόσιο έλεγχο και επιθυμούν να γίνονται όλα πίσω από υπηρεσιακές κουρτίνες μεταξύ ημών και ημών". Κατόπιν αυτών ο άδικος χαρακτήρας της προσβολής της προσωπικότητας κατηγορούμενος και θα του πει του ενάγοντα στον τομέα της τιμής και της υπόληψης του πρέπει να αρθεί υπέρ της διαφύλαξης του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος του εναγομένου για πληροφόρηση της κοινής γνώμης στα πλαίσια του δημοσιογραφικού του καθήκοντος. Εξ άλλου από τα προαναφερόμενα αποδεικτικά στοιχεία δεν προέκυψε ότι ο εναγόμενος, μέσω των επίμαχων

δημοσιευμάτων, κατέτεινε ειδικώς στην προσβολή της τιμής και της υπόληψης του ενάγοντα, αλλά αποκλειστικό σκοπό είχε την ενημέρωση του αναγνωστικού του κοινού σχετικά με τη διαχείριση της περιουσίας του, στην οποία ενημέρωση τούτο (αναγνωστικό κοινό) είχε δικαίωμα, αφού η περιουσία του προέρχεται και από δικά του χρήματα, μέσω του ετήσιου πανελλήνιου εράνου και των επιχορηγήσεων του κράτους, αλλά και από δωρεές και κληροδοτήματα των μελών του που εμφορούνται από τα ιδανικά του ανθρωπισμού και της φιλαλληλίας. Τα παραπάνω ενισχύονται και από τα αναγραφόμενα στο δεύτερο δημοσίευμα, στο σημείο όπου ο εναγόμενος αναφέρει ότι είναι διατεθειμένος να επιδοκιμάσει τον ενάγοντα, εάν παραιτηθεί από τη θέση του μέχρι να κριθεί η κατηγορία σε βάρος του". Με τις παραδοχές αυτές το Εφετείο απέρριψε ως αβάσιμη την έφεση του ήδη αναιρεσιέοντος κατά της πρωτόδικης απόφασης, που είχε απορρίψει ως αβάσιμη την αγωγή του, με την οποία, επικαλούμενος ότι από τα άνω δημοσιεύματα υπέστη προσβολή της προσωπικότητάς του και εντεύθεν ηθική βλάβη, ζητούσε να αναγνωρισθεί ότι ο εναγόμενος του οφείλει το ποσό των 500.000.000 δραχμών, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης και να διαταχθεί η δημοσίευση της απόφασης στην άνω εφημερίδα. Όπως, όμως, έκρινε το Εφετείο διέλαβε στην απόφασή του ολιγότερα των όσων απαιτούνται στοιχεία για τη μη εφαρμογή των ουσιαστικού δικαίου διατάξεων των άρθρων 57, 59, 914, 920, 932 Α.Κ. σε συνδυασμό με 367 Π.Κ. και άρθρο μόνο παρ. 2 του ν. 1178/81 περί της αστικής ευθύνης του τύπου, εντεύθεν δε υπέπεσε στην πλημμέλεια του άρθρου 559 αριθ. 1 ΚΠολΔ. Ειδικότερα δεν προσδιορίζει το Εφετείο αν οι εκφράσεις "το Νοσοκομείο χτίστηκε με προϊόντα εγκλήματος, δηλαδή με χρήματα που έχουν αρπάξει από τον πολύπαθο εκείνοι που

μπορούσαν να τα αρπάξουν", "η ρεμούλα είναι απίστευτη και τα ισόβια είναι πολύ μικρή ποινή για το μεγάλο κακό στην παρουσία του ευαγούς ιδρύματος ...", "οι κατηγορούμενοι έφτιαξαν ιδιωτική κλινική για μεγάλο πλουτισμό και πολλά οφέλη...", "...ο δεινώς κατηγορούμενος ...είπαμε ότι ο πρωθυπουργός θα του δώσει μια ανάποδη του Χ1 που τολμά να είναι μπροστά του, ενώ είναι κατηγορούμενος και θα του πει άει χάσου από δω κατηγορούμενε και πήγαινε πρώτα να πλύνεις τις κατηγορίες και μετά βλέπουμε..." και "οι αμαρτάνοντες δεν επιθυμούν δημόσιο έλεγχο και επιθυμούν να γίνονται όλα πίσω από υπηρεσιακές κουρτίνες μεταξύ ημών και ημών", οι οποίες είναι, όπως δέχεται, προσβλητικές και απαξιώτικές για την προσωπικότητα του αναιρεσείοντος, και δεν συνιστούν απλώς αξιολογικές κρίσεις, ήταν οι απαραίτητες και αποτελούσαν το επιβαλλόμενο και αναγκαίο μέσο για την υπεράσπιση των τυχόν νόμιμων συμφερόντων του αναιρεσιβλήτου στη συγκεκριμένη περίπτωση άνευ των οποίων η υπεράσπιση αυτή να μην ήταν δυνατή και εντεύθεν ελλείπει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως. Επομένως, ο πρώτος λόγος της αναιρέσεως κατά το μέρος του από τον αριθ. 1 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, ο δεύτερος, που εκτιμάται από τον ίδιο αριθμό, και ο μοναδικός πρόσθετος λόγος επίσης από τον ίδιο αριθμό του άρθρου 559, που αποδίδουν την πλημμέλεια αυτή στην προσβαλλόμενη απόφαση, είναι βάσιμοι.

II.- Από το συνδυασμό των διατάξεων των §§ 1 και 2 του άρθρου 579 ΚΠολΔ προκύπτει, ότι αν αναιρεθεί η απόφαση, οι διάδικοι επανέρχονται στην κατάσταση που υπήρχε πριν από την απόφαση που αναιρέθηκε, αν δε αποδεικνύεται προαποδεικτικώς εκούσια ή αναγκαστική εκτέλεση της απόφασης εκείνης, ο Άρειος Πάγος, εφόσον υποβληθεί αίτηση με το αναιρετήριο ή με τις προτάσεις ή με αυτοτελές δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του ως την

παραμονή της συζήτησης, διατάζει με την αναιρετική απόφαση την επαναφορά των πραγμάτων στην κατάσταση που υπήρχε πριν από την εκτέλεση. Αν η επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση συνίσταται στην απόδοση χρημάτων, είναι αποδοτέοι, κατόπιν αιτήσεως του δικαιούχου, και οι τόκοι τους από το χρόνο επίδοσης στον αναιρεσίβλητο της αναιρετικής απόφασης που διατάσσει την απόδοσή τους. Τα ανωτέρω έχουν εφαρμογή και σε περίπτωση εκούσιας ή αναγκαστικής εκτέλεσης της πρωτόδικης απόφασης, που επικυρώθηκε από την αναιρεθείσα, αφού θεωρείται ότι η πρώτη ενσωματώθηκε στην τελευταία. Ο αναιρεσείων με το δικόγραφο πρόσθετων λόγων και με τις προτάσεις που κατέθεσε την 1.12.2006 στη Γραμματεία του Δικαστηρίου τούτου, ζητεί, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 579 παρ. 2 ΚΠολΔ επαναφοράς των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση, να καταδικασθεί ο αναιρεσίβλητος να του αποδώσει τα δικαστικά έξοδα των 29.350 ευρώ, που επιδικάσθηκαν σε βάρος του με την πρωτόδικη απόφαση, η οποία επικυρώθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση και τα οποία πλήρωσε στον αναιρεσίβλητο στις 29.3.2005 σε εκούσια συμμόρφωσή του προς την εν λόγω απόφαση. Η αίτηση αυτή έχει ασκηθεί παραδεκτώς και είναι νομικά βάσιμη, σύμφωνα με την ως άνω διάταξη. Η πληρωμή του εν λόγω ποσού των δικαστικών εξόδων αποδεικνύεται από την με χρονολογία 28.3.2005 "Απόδειξη Παραλαβής Επιταγής Ποσού 29.350 ευρώ προς Εξόφληση Δικαστικών Εξόδων με Επιφύλαξη Δικαιωμάτων" της πληρεξούσιας δικηγόρου του αναιρεσίβλητου, και το επικαλούμενο και προσκομιζόμενο αντίγραφο της από 29.3.2005 και με αρ. επιταγής της Τράπεζας ALPHA BANK του αυτού ως άνω ποσού.. Η αίτηση συνεπώς αυτή είναι βάσιμη στην ουσία της.

III.- Κατ' ακολουθία, πρέπει να γίνουν δεκτές η αίτηση αναιρέσεως και η αίτηση επαναφοράς των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση και να παραπεμφθεί η υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο που θα συντεθεί από δικαστές άλλους από εκείνους που δίκασαν προηγουμένως (άρθρο 580 παρ. 3 ΚΠολΔ). Τα δικαστικά έξοδα της παρούσας δίκης πρέπει να επιβληθούν σε βάρος του αναιρεσιβλήτου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 176 και 183 ΚΠολΔ.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αναιρεί την 7958/2004 απόφαση του Εφετείου Αθηνών.

Παραπέμπει την υπόθεση για περαιτέρω επιδίκαση στο ίδιο δικαστήριο που θα συγκροτηθεί από άλλους δικαστές. Δέχεται την αίτηση του αναιρεσειόντος για επαναφορά των πραγμάτων στη κατάσταση που υπήρχε πριν από την εκτέλεση της προσβαλλόμενης απόφασης. Υποχρεώνει τον αναιρεσιβλήτο να αποδώσει στον αναιρεσειόντα το ποσό των είκοσι εννέα χιλιάδων τριακοσίων πενήντα [29.350] ευρώ, εντόκως από την επίδοση της παρούσας απόφασης. Και

Καταδικάζει τον αναιρεσιβλήτο στην πληρωμή των δικαστικών εξόδων του αναιρεσειόντος, τα οποία ορίζει σε χίλια εξακόσια σαράντα [1.640] ευρώ.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα, στις 21 Φεβρουαρίου 2007.
Και

• •

Δημοσιεύθηκε στην Αθήνα, σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις 11 Ιουνίου 2007.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ ΝΟΜΙΚΟ
ΒΗΜΑ

ΕΤΟΣ: 2008 ΤΟΜΟΣ: 56

5^Η

Κείμενο Απόφασης

Αριθμός 1393/2004

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Α' Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Δημήτριο Σουλτανιά, Αντιπρόεδρο Αρείου Πάγου, Ελευθέριο Τσακόπουλο, Κωνσταντίνο Βαρδαβάκη, Ιωάννη Βερέτσο και Μιχαήλ Μαργαρίτη, Αρεοπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του την 1η Νοεμβρίου 2004, με την παρουσία και της Γραμματέως Ευθυμίας Μαντζάνα, για να δικάσει μεταξύ : Του αναιρεσείοντος : ΧΠ του Σ, κατοίκου ΠΘς, ο οποίος εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο του Μιχαήλ Παπακωνσταντίνου, με δήλωση του άρθρου 242 παρ.

2 Κ.Πολ.Δ.

Των αναιρεσιβλήτων : 1.- ΓΧ του Ι, κατοίκου Θ, 2.- ΣΠ του Α, κατοίκου Κ Θ, 3.- Κ Δ του Ε, κατοίκου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι εκπροσωπήθηκαν από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους Βασίλειο Κωστόπουλο.

Η ένδικη διαφορά έχει εισαχθεί με την από 25 Ιουλίου 2001 αγωγή του ήδη αναιρεσείοντος, που κατατέθηκε στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης. Εκδόθηκαν οι αποφάσεις : 18462/2002 οριστική του ίδιου δικαστηρίου και 581/2003 του Εφετείου Θεσσαλονίκης. Την αναίρεση της τελευταίας αποφάσεως ζητεί ο αναιρεσείων, με την από 15 Απριλίου 2003 αίτησή του. Κατά τη συζήτηση της αιτήσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν όπως σημειώνεται πιο πάνω. Ο Εισηγητής Αρεοπαγίτης Κωνσταντίνος Βαρδαβάκης ανέγνωσε την από 24 Οκτωβρίου 2004 έκθεσή του, με την οποία εισηγήθηκε την παραδοχή της αναιρέσεως. Ο πληρεξούσιος των αναιρεσιβλήτων ζήτησε την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως, και την καταδίκη του αντιδίκου στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Επειδή, ο παράνομος χαρακτήρας της, κατά τις διατάξεις των άρθρων 57, 914 και 920 Α.Κ., αδικοπραξίας κατά της προσωπικότητας που τελείται με την προσβολή της τιμής και υπολήψεως άλλου δι' εξυβρίσεως ή δυσφημήσεως δια του τύπου, αίρεται, κατά το εφαρμοστέο, όσον αφορά την παρανομία ως συστατικό στοιχείο και της κατά τις ανωτέρω διατάξεις αδικοπραξίας, άρθρο 367 Π.Κ., αν πρόκειται περί κρίσεων ή εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα σε εκτέλεση νομίμων καθηκόντων ή άσκηση νομιμης εξουσίας ή άλλου δικαιολογημένου ενδιαφέροντος, όπως είναι και εκείνο της συνταγματικής ελευθερίας και κοινωνικής αποστολής του τύπου (άρθρ.14 παρ.1 Σ/τος και 10 της ΕΣΔΑ),εκτός αν πρόκειται περί συκοφαντικής δυσφημήσεως ή αν εκ του συνόλου των περιστάσεων προκύπτει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός κατευθυνόμενος ειδικώς στην προσβολή της τιμής άλλου με

αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής ή επαγγελματικής αξίας του προσώπου του ή με την περιφρόνηση αυτού. Τέτοιος ειδικός σκοπός, που ως νομική έννοια ελέγχεται αναιρετικώς, υπάρχει όταν η εκδηλωθείσα συμπεριφορά δεν ήταν αντικειμενικώς αναγκαία για την προστασία του επικαλούμενου ως προστατευτέου συμφέροντος. Όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφασή του, το Εφετείο δέχεται ανελέγκτως, ότι στο τεύχος Οκτωβρίου 2000 του μηνιαίου ενημερωτικού φυλλαδίου με τίτλο « ΟΑΣΘ 2000 » και υπό τον τίτλο « ΝΑΥΑΓΙΟ », οι αναιρεσίβλητοι δημοσίευσαν άρθρο με το περιεχόμενο « Ο μοιραίος άνθρωπος για τη δουλειά μας δεν είναι άλλος από τον αλαζόνα και υπεροπτικό πρόεδρο του ΟΑΣΘ ΧΠ..... και το καθεστώς του Χ.Π καταρρέει υπό το βάρος των ανομιμάτων του. Στις κρίσιμες αυτές ώρες που διέρχεται ο ΟΑΣΘ επιβάλλεται να μείνουμε ενωμένοι για να αντιμετωπίσουμε τη νέα κατάσταση όπως διαμορφώθηκε ». Έκρινε δε το Εφετείο ότι το δημοσίευμα αυτό αποτελεί αξιολογικές μόνο κρίσεις διατυπωμένες με οξύ τρόπο για τις διαπραγματεύσεις του διοικητικού συμβουλίου του ΟΑΣΘ για νέα σύμβαση, που απέτυχαν, οι οποίες κρίσεις κατά το Εφετείο « δεν αποτελούν ανεπίτρεπτη και πέραν των επιτρεπομένων ορίων δημοσιογραφικής δεοντολογίας προσπάθεια μείωσης της προσωπικότητας του ενάγοντος, ούτε διακρίνεται η ύπαρξη του στοιχείου της επίγνωσης και κακόβουλης προαίρεσης των εναγομένων να προσβάλλουν τον ενάγοντα », ώστε, κατά το Εφετείο, «αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της πράξεως στα πλαίσια του άρθρου 367 Π.Κ.». Όπως έκρινε το Εφετείο διέλαβε στην απόφασή του ολιγότερα των όσων απαιτούνται στοιχεία για τη μη εφαρμογή των ουσιαστικού δικαίου διατάξεων των άρθρων 57, 59, 914, 932 Α.Κ. σε συνδυασμό με 367 Π.Κ. και άρθρο μόνο παρ.1 και 4 του ν. 1178/81 περί της αστικής ευθύνης του τύπου, εντεύθεν δ υπέπεσε

στην πλημμέλεια του άρθρου 559 αριθ.1 Κ.Πολ.Δ. Ειδικότερα δεν προσδιορίζει το Εφετείο αν οι αποδιδόμενοι στο πρόσωπο του αναιρεσεύοντος χαρακτηρισμοί « μοιραίος άνθρωπος, αλαζόνας, υπεροπτικός πρόεδρος, καθεστώς του Χ. Π που καταρρέει υπό το βάρος των ανομημάτων του », οι οποίοι αφ' εαυτών είναι ύβρεις όταν κατευθύνονται προς συγκεκριμένο πρόσωπο και όχι απλώς αξιολογικές κρίσεις, ήταν οι απαραίτητοι για την υπεράσπιση των τυχόν νόμιμων συμφερόντων των αναιρεσιβλήτων στη συγκεκριμένη περίπτωση και εντεύθεν ελλείπει ειδικός σκοπός εξυβρίσεως. Ο τρίτος λόγος της αναιρέσεως από το άρθρο 559 αριθ.1 Κ.Πολ.Δ., που αποδίδει την πλημμέλεια αυτή στην προσβαλλόμενη απόφαση, είναι βάσιμος.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αναιρεί την απόφαση 581/2003 του Εφετείου Θεσσαλονίκης.

Παραπέμπει την υπόθεση στο ίδιο Εφετείο, συγκροτούμενο από άλλους δικαστές. Και.

Επιβάλλει στους αναιρεσιβλήτους τη δικαστική δαπάνη του αναιρεσεύοντος, την οποία ορίζει σε χίλια πεντακόσια (1500) ευρώ.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα στις 19 Νοεμβρίου 2004. Και Δημοσιεύθηκε στο ακροατήριό του στις 6 Δεκεμβρίου 2004.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

6^Η

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ:ΕΦΕΤΕΙΟ

ΤΟΠΟΣ:ΠΑΤΡΩΝ

ΑΡΙΘ.ΑΠΟΦΑΣΗΣ:α249

ΕΤΟΣ:2005

(Απόσπασμα) Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 57, 59, 914, 932 ΑΚ, 361, 362 και 363 ΠΚ συνάγεται, ότι εκείνος του οποίου προσβάλλεται η προσωπικότητα με δυσφημιστική διάδοση γεγονότος ή με λόγια που προσβάλλουν την τιμή του, δικαιούται να ζητήσει την καταδίκη του υπαιτίου στην καταβολή χρηματικού ποσού προς ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που υπέστη από την προσβολή.

Περαιτέρω, η απόδοση σε κάποιον πράξεων που η κοινωνία αποδοκιμάζει, γιατί ενέχουν απαξία, εμπίπτει στο πλαίσιο της προστασίας της κοινωνικής ατομικότητας και της προσωπικότητας των άρθρων 57-59 του ΑΚ, τέτοιες δε πράξεις διαταρακτικές της κοινωνικής προσωπικότητας του ανθρώπου είναι και όσες περιέχουν ονειδισμό ή αμφισβήτηση της προσωπικής ή επαγγελματικής εντιμότητας του προσώπου, ακόμα και όταν αυτές απλώς τον καθιστούν ύποπτο ότι μετέρχεται ανέντιμες μεθόδους, κατά την ενάσκηση των επαγγελματικών καθηκόντων, ή άλλων εκφάνσεων της προσωπικότητάς του. Ειδικότερα επί δυσφημήσεως τιμή είναι το αγαθό όνομα, η εκτίμηση που απολαμβάνει το άτομο στην κοινωνία με βάση την ηθική αξία που έχει συνέπεια την εκπλήρωση των ηθικών και νομικών κανόνων, ενώ υπόληψη είναι το αγαθό όνομα, η εκτίμηση που απολαμβάνει το άτομο στην κοινωνία με βάση την

κοινωνική του αξία, συνεπεία των ιδιοτήτων και ικανοτήτων που έχει για την εκπλήρωση των ιδιαίτερων κοινωνικών του έργων ή του επαγγέλματος του (Σούρλας Ερμ. ΑΚ αρθρ. 57 - 60 αριθμ. 51, 52, ΑΠ 2109/1986 ΝοΒ 35.303, ΑΠ 1582/1998 ΠΧ Μ Θ' 913). Εξάλλου, από τις διατάξεις του άρθρου 367 παρ. 1 και 2 ΠΚ προκύπτει, ότι ο άδικος χαρακτήρας των πράξεων της εξυβρίσεως και της απλής δυσφημήσεως αίρεται, εκτός από άλλες περιπτώσεις, όταν η προσβλητική της τιμής ή της υπολήψεως του άλλου εκδήλωση γίνεται από δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Και στην περίπτωση όμως αυτή ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδηλώσεως δεν αίρεται και συνεπώς παραμένει η παρανομία, ως συστατικό στοιχείο της αδικοπραξίας, όταν η ανωτέρω εκδήλωση συνιστά συκοφαντική δυσφήμιση, ή από τον τρόπο και από τις περιστάσεις υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε η εκδήλωση αυτή προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως, δηλαδή σκοπός που κατευθύνεται ειδικά σε προσβολή της τιμής άλλου με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου του (ΑΠ 166/2000 ΕλλΔνη 42.1639, Εφ. Αθ. 1117/1997 ΕλλΔνη 38.1599).

Αποδεικνύονται τα ακόλουθα: Ο ενάγων είναι κληρικός, μέλος της θρησκευτικής κοινότητας των Γνησίων Ορθοδόξων Χριστιανών (Παλαιοημερολογιτών) και εγκαταβιοί στο Ιερό Ησυχαστήριο των Αγίων Κυπριανού και Ιουστί-νης στη συνοικία Λαμπετίου Πύργου Ηλείας, του οποίου είναι Καθηγούμενος. Αυτός έχει χειροτονηθεί την 9.4.1994 από τον επίσκοπο Φυλής και Ωρωπού Κ.Κ., ο οποίος με την 6/1971 απόφαση του Εκκλησιαστικού Συνοδικού Δικαστηρίου είχε καθαιρεθεί και απέβαλε την ιδιότητα του κληρικού. Η απόφαση αυτή είχε κοινοποιηθεί και προς τον εναγόμενο Μητροπολίτη Ηλείας Γ. με το από 28.2.1990 έγγραφο της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, στο οποίο εκείνος χαρακτηρίζεται ως ψευ επίσκοπος,

μερίδος της παρασυναγωγής των Παλαιοημερολογιτών. Έτσι ο ενάγων δεν απέκτησε την ιδιότητα του θρησκευτικού λειτουργού της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος, αφού η χειροτονία του έγινε από λαϊκό μέλος αυτής.

...Με αφορμή την άσκηση της ποινικής αυτής δίωξης την 26.11.1996 δημοσιογράφος του τηλεοπτικού σταθμού του Πύργου «ΗΛΕΙΑΤV» ζήτησε τον σχολιασμό της από τον εναγόμενο Μητροπολίτη και αυτός έκανε την ακόλουθη δήλωση, η οποία μεταδόθηκε από τα δελτία ειδήσεων «Με αυτές τις παράνομες και ανήθικες μεθόδους μπορεί να είναι δάσκαλοι ή να έχουν σχέση με το Θεό αυτοί οι άνθρωποι; Μπορούν να

στηρίξουν την κοινωνία όταν αρχίζουν με τέτοιες απάτες; Οι άνθρωποι έχουνε θέματα ψυχολογικά και πάνε στον Ξγιο Κυπριανό να τους σταυρώσει και να τους ευλογεί ο ψευτόπαπας. Και έχουμε νεαρά παιδιά και νεαρά κορίτσια που πάνε εκεί απλώς για να ικανοποιούν τα σεξουαλικά τους γεγονότα και πράγματα».

Ο εφεσίβλητος - εναγόμενος στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο προέβαλε την από το άρθρο 367 ΠΚ ένσταση και ειδικότερα,ότι οι δηλώσεις του έγιναν από δικαιολογημένο ενδιαφέρον προς ενημέρωση

και προστασία του πνευματικού τουποιμνίου, ώστε να αποφύγει τυχόν παραπλανήσεις και να το συγκρατήσει στους κόλπους της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά και προς ενημέρωση των γονέων και δασκάλων για την προστασία της νεολαίας από τον κίνδυνο της ακολασίας. Ειδικότερα: 1) Την

επέκταση του Ησυχαστηρίου καθ' υπέρβαση της οικοδομικής άδειας θεώρησεως παράνομη και ανήθικη πράξη με βάση τα γενικώς

αποδεκτά στην κοινωνικήζωή κριτήρια και όχι με τη νομική της έννοια της απάτης, συνδέοντας αυτή με την προηγούμενη συμπεριφορά του Ι.Π., ο οποίος παρεχώρησε τον Ιερό Ναό

στην κοινότητα των Παλαιοημερολογιτών. 2) Ο χαρακτηρισμός του ενάγοντος ως ψευτόπαπα έγινε, επειδή πίστευε ότι η χειροτονία του από τον επίσκοπο Κ. Κ. ήταν ανυπόστατη, αφού εκείνος είχε καθαιρεθεί. 3) Οι φράσεις « για να ικανοποιούν τα σεξουαλικά τους γεγονότα και πράγματα» δεν αναφέρονται στον ενάγοντα, αλλά σε ψυχικώς πάσχοντα πρόσωπα που επισκέπτονταν προσχηματικά το Ησυχαστήριο για να προσκυνήσουν, ενώ στην πραγματικότητα επεδίωκαν τη σεξουαλική τους συνεύρεση όχι στο χώρο αυτό, ούτε εν γνώσει του ενάγοντος, όπως είχε πληροφορηθεί από τις αναφορές των ιερέων της Μητροπόλεως του. Από τα αποδεικτικά αυτά μέσα και τους ισχυρισμούς του εναγομένου, κατά την κρίση του δικαστηρίου, οι επίμαχες φράσεις των δηλώσεών του έγιναν από δικαιολογημένο ενδιαφέρον και στη συγκεκριμένη περίπτωση αίρεται ο άδικος χαρακτήρας των εξυβριστικών και δυσφημιστικών του δηλώσεων. Ειδικότερα, ως Μητροπολίτης είχε το δικαίωμα.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ
ΑΧΑΪΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΕΤΟΣ:2006

ΤΟΜΟΣ:22

ΣΕΛ.:13

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ:ΕΦΕΤΕΙΟ

ΤΟΠΟΣ:ΛΑΡΙΣΗΣ

ΑΡΙΘ.ΑΠΟΦΑΣΗΣ:123

ΕΤΟΣ:2008

Η κρινόμενη με αριθμό κατάθ. 343/28-11-2005 έφεση του ενάγοντος Α. Κ. κατά της 300/2004 οριστικής απόφασης του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Βόλου, που δίκασε αντιμωλία της πρώτης των εφεσίβλητων και ερήμην των λοιπών δύο κατά την ειδική διαδικασία των διαφορών που αφορούν σε προσβολές από δημοσιεύματα ή ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές (άρθρα 681 Δ, 666 παρ. 1, 667, 671 παρ. 1-3, 672 και 673 - 676 ΚΠολΔ), ασκήθηκε νομότυπα και εμπρόθεσμα πριν από κάθε επίδοση της εκκαλούμενης απόφασης (άρθρα 495 επόμ., 516, 518 παρ. 2 και 591 παρ. 1 ΚΠολΔ). Είναι, επομένως, τυπικά δεκτή και πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω κατά την ίδια διαδικασία ως προς το παραδεκτό και βάσιμο των λόγων της, ερήμην του δεύτερου και τρίτου των εφεσίβλητων οι οποίοι, καίτοι έχουν κλητευθεί νομότυπα και εμπρόθεσμα, όπως προκύπτει αντίστοιχα από τις υπ□ αριθμ. □/16-4-2007 και □/12-4-2007 εκθέσεις επιδόσεως του δικαστικού επιμελητή Ε. Ψ., που προσκομίζει ο εκκαλών, δεν εμφανίσθηκαν κατά την εκφώνηση της υπόθεσης από τη σειρά του πινακίου. Η υπόθεση όμως θα εξετασθεί σαν να ήσαν παρόντες (άρθρο 591 παρ. 1 σε συνδυασμό με άρθρο 524 παρ. 4 εδάφ. α' ΚΠολΔ).

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 495 (παρ. 1), 518 (παρ.1) και 681Δ (παρ. 5) του ΚΠολΔ προκύπτει ότι το ένδικο μέσο

της έφεσης που στρέφεται κατ' αποφάσεως που εκδόθηκε κατά την ειδική διαδικασία των διαφορών που αφορούν σε αποζημίωση οποιασδήποτε μορφής, περιουσιακής ζημίας ή ηθικής βλάβης, που προκλήθηκε δια του τύπου ή με ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές εκπομπές, ως και οι συναφείς προς αυτές αξιώσεις προστασίας της προσωπικότητας των προσβληθέντων, ασκείται δια δικογράφου που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου που έχει εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών, εάν ο δικαιούμενος στην άσκηση της διαμένει στην Ελλάδα. Εξάλλου, όπως έχει νομολογηθεί, από τις διατάξεις των άρθρων 674 (παρ. 1) και 523 ΚΠολΔ συνάγεται ότι επί της ως άνω ειδικής διαδικασίας η αντέφεση, ως προς τα κεφάλαια της απόφασης που προσβάλλονται με την έφεση και ως προς εκείνα που συνεχονται αναγκαστικά με αυτά, μπορεί να ασκηθεί τόσο με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου και, αφού συνταχθεί έκθεση κάτω από αυτό, κοινοποιείται στον εκκαλούντα οκτώ ημέρες πριν από τη συζήτηση της έφεσης, όσο και με τις προτάσεις. Αν ασκήθηκαν αντίθετες εφέσεις και η μια από αυτές είναι εμπρόθεσμη και παραδεκτή, ενώ η άλλη, του εφεσίβλητου στην πρώτη έφεση, είναι εκπρόθεσμη, η τελευταία ισχύει ως αντέφεση, χωρίς να απαιτείται ειδικό προς τούτο αίτημα, διότι η αντέφεση έχει όμοιο αποτέλεσμα με την έφεση (Α.Π. 653/2001 ΕΛΔ 2001,1639 κ.ά.). Στην προκειμένη περίπτωση, η εκκαλούσα-εφεσίβλητη-εναγομένη Δ. Ρ. άσκησε με ιδιαίτερο δικόγραφο την με αριθμό κατάθ. 11/5-1-2006 αντίθετη έφεση κατά της ίδιας ως άνω οριστικής απόφασης. Η έφεση όμως αυτή ασκήθηκε μετά την πάροδο της προαναφερόμενης δεκαπενθήμερης ανατρεπτικής προθεσμίας, δοθέντος ότι η προσβαλλόμενη απόφαση επιδόθηκε σ' αυτήν στις 9-12-2005 (β .

την □/2005 έκθεση επίδοσης του δικαστικού επιμελητή Δ. Ν.). Όμως, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στην αμέσως προηγούμενη σκέψη, η έφεση αυτή, αν και ασκήθηκε εκπρόθεσμα, ισχύει ως αντέφεση και ως τέτοια είναι παραδεκτή και πρέπει να εξετασθεί κατά την ίδια διαδικασία, να συνεκδικασθεί δε με την παραπάνω έφεση του Α. Κ. (άρθρο 246 ΚΠολΔ) ως προς το παραδεκτό και βάσιμο των λόγων της.

Από το συνδυασμό των ειδικών διατάξεων του άρθρου μόνον παρ. 1 του ν. 1178/1981 προς εκείνες των άρθρων 57-59, 914, 919, 920 και 932 Α.Κ. προκύπτει, ότι καθιερώνεται αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη κάθε έντυπου σε πλήρη αποζημίωση για την παράνομη περιουσιακή ζημία και σε χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπαιτίως προξενήθηκαν με δημοσίευμα, που θίγει την τιμή και υπόληψη κάθε ατόμου, έστω και αν η κατά το άρθρο 914 Α.Κ. υπαιτιότητα, η κατά το άρθρο 919 Α.Κ. πρόθεση και η κατά το άρθρο 920 Α.Κ. γνώση ή υπαίτια άγνοια συντρέχει στον συντάκτη του δημοσιεύματος ή αν αυτός είναι άγνωστος στο πρόσωπο του εκδότη ή διευθυντή σύνταξης, ενώ τα πρόσωπα αυτά (συντάκτης ή, κατά περίπτωση, εκδότης ή διευθυντής σύνταξης του εντύπου) εξακολουθούν να ευθύνονται βάσει των γενικών παραπάνω διατάξεων του Α.Κ. (Α.Π. 788/2000 ΕλλΔ/νη 2001, 164). Περαιτέρω από τις διατάξεις του άρθρου 367 Π.Κ. προκύπτει ότι αίρεται ο άδικος χαρακτήρας των πράξεων της εξύβρισης και της απλής δυσφήμισης (άρθρα 361 και 362 Π.Κ.) και συνακολούθως δεν υφίσταται η παρανομία, ως συστατικό στοιχείο της αδικοπραξίας και της προσβολής της προσωπικότητας (άρθρα 914 και 57 Α.Κ.), στη περίπτωση που οι σχετικές εκδηλώσεις γίνονται προς διαφύλαξη (προστασία) νόμιμου δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Τέτοιο ενδιαφέρον, που πηγάζει και από την ελευθερία

και την κοινωνική αποστολή του τύπου και ειδικότερα των εφημερίδων, έχουν και τα πρόσωπα που αμέσως συνδέονται με τη λειτουργία των ως άνω μέσων ενημέρωσης για τη δημοσίευση ειδήσεων και την καταχώρηση γεγονότων σχετικών με τη συμπεριφορά προσώπων, για τα οποία ενδιαφέρεται το κοινωνικό σύνολο. Έτσι, είναι επιτρεπτά δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνοδευόμενα και από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Και στην περίπτωση όμως αυτή ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδήλωσης δεν αίρεται και συνεπώς παραμένει η ως άνω παρανομία, όταν η σχετική εκδήλωση αποτελεί συκοφαντική δυσφήμιση (εν γνώσει διάδοση ψευδών γεγονότων ως αληθών) ή όταν από τον τρόπο και τις περιστάσεις που έγινε αυτή προκύπτει σκοπός εξύβρισης, δηλαδή σκοπός που κατευθύνεται ειδικά στην προσβολή της τιμής του άλλου, με αμφισβήτηση της ηθικής ή κοινωνικής αξίας του προσώπου του με περιφρόνηση αυτού (ad hoc Α.Π. 1177/2002 ΝΟΜΟΣ).

Με την αγωγή που άσκησε ο Α. Κ. ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Βόλου εξέθεσε, κατά συνοπτική περιγραφή του περιεχομένου της, τα ακόλουθα: Στο υπ' αριθμ. □ φύλλο Ιουλίου-Αυγούστου του έτους 2002 της μηνιαίας εφημερίδας με τον τίτλο «ΤΑ Σ. ΝΕΑ», ιδιοκτήτης και εκδότης της οποίας είναι το τρίτο εφεσίβλητο σωματείο και υπεύθυνος της συντακτικής επιτροπής ο δεύτερος των εφεσίβλητων, καταχωρήθηκε δημοσίευμα που συνέταξε η πρώτη εφεσίβλητη-αντεκκαλούσα-εναγομένη Δ. Ρ., με το οποίο ο εκκαλών, ο οποίος είναι Διευθυντής της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης και Αποχέτευσης Σ. (Δ.Ε.Υ.Α.Σ.), εξυβρίστηκε (με τις φράσεις «αναιδής και θρασύς δημοτικός υπάλληλος» και

«αυτό το παιδί»), αλλά και προσβλήθηκε και θίχθηκε στην τιμή και στην υπόληψη του καθώς και στην επαγγελματική του φήμη (με το υπόλοιπο, λεπτομερώς αναφερόμενο στο δικόγραφο της αγωγής, περιεχόμενο του άρθρου). Και τούτο διότι, όσα περιλαμβάνονται στο εν λόγω δημοσίευμα και αφορούν το πρόσωπο του, ήταν εντελώς ψευδή, γεγονός που γνώριζαν οι εφεσίβλητοι-εναγόμενοι, γράφηκαν δε με σκοπό τη διάδοση τους στο αναγνωστικό κοινό της εφημερίδας, η οποία εκδίδεται στην Α. και κυκλοφορεί στους απανταχού Σ.. Με βάση το ιστορικό αυτό, ο εκκαλών-ενάγων ζήτησε, μετά από παραδεκτό περιορισμό του καταψηφιστικού αιτήματος της αγωγής και τη μετατροπή αυτού κατά ένα μέρος σε αναγνωριστικό, α) να υποχρεωθούν οι εφεσίβλητοι-εναγόμενοι να του καταβάλουν εις ολόκληρον ο καθένας 30.000 ευρώ και να αναγνωρισθεί ότι οφείλουν να του καταβάλουν το ποσό των 70.000 ευρώ, ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που υπέστη από το προμνησθέν δημοσίευμα, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής μέχρι την εξόφληση, β) να υποχρεωθούν να καταχωρήσουν στην ανωτέρω εφημερίδα και, ειδικότερα, στο ακριβώς επόμενο φύλλο που θα εκδοθεί μετά την τελεσιδικία της σχετικής δικαστικής απόφασης, περίληψη αυτής και να απειληθεί χρηματική ποινή ποσού 2.000 ευρώ για παράβαση της υποχρέωσης τους αυτής, γ) να υποχρεωθούν να παραλείψουν την ίδια προσβολή στο μέλλον και δ) να διαταχθεί η προσωπική κράτηση της πρώτης των εφεσιβλήτων-αντεκκαλούσας-εναγομένης για ένα έτος μετά την τελεσιδικία της απόφασης ως μέσο εκτέλεσης αυτής. Επί της αγωγής αυτής εκδόθηκε η εκκαλούμενη απόφαση, με την οποία, έγινε εν μέρει δεκτή η αγωγή και κρίθηκε ότι η συκοφαντική δυσφήμιση που, κατά τους ισχυρισμούς του εκκαλούντος, συντελέσθηκε εις βάρος του με το ως άνω δημοσίευμα, αναφερότα σε άλλο πρόσωπο και όχι στον

ίδιο, υποχρεώθηκαν οι εφεσίβλητοι να καταβάλουν εις ολόκληρον έκαστος 6.000 ευρώ, νομιμοτόκως από την επίδοση της αγωγής μέχρι την εξόφληση, ποσό που αποτελεί χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης του εκκαλούντος από την προσβολή της προσωπικότητας του που επήλθε από το εξυβριστικό εις βάρος του δημοσίευμα, διατάχθηκε η δημοσίευση της εκκαλούμενης απόφασης στο πρώτο φύλλο της παραπάνω εφημερίδας μετά την τελεσιδικία της απόφασης αυτής και απειλήθηκε χρηματική ποινή 600 ευρώ και προσωπική της κράτηση ενός μηνός για κάθε μελλοντική παραβίαση των όρων της εκκαλούμενης απόφασης. Κατά της εκκαλουμένης αποφάσεως παραπονούνται ο εκκαλών-ενάγων και η αντεκκαλούσα-εναγομένη για εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου και κακή εκτίμηση των αποδείξεων, ζητώντας ο πρώτος να εξαφανισθεί η εκκαλουμένη απόφαση ώστε να γίνει εν όλω δεκτή η αγωγή του (εκκαλούντος) και να απορριφθεί στο σύνολό της αυτή ως προς την αντεκκαλούσα-πρώτη εναγομένη.

Στην προκειμένη περίπτωση, από τις ένορκες καταθέσεις των εξετασθέντων πρωτοδίκως μαρτύρων που περιέχονται στα ταυτάριθμα με την εκκαλούμενη απόφαση πρακτικά, τα οποία νόμιμα προσκομίζουν και επικαλούνται ο εκκαλών και η αντεκκαλούσα, τα μετ' επικλήσεως προσκομισθέντα έγγραφα (μεταξύ των οποίων και η σχηματισθείσα ποινική δικογραφία), καθώς και την □ - - ένορκη βεβαίωση του Σ. Π. που λήφθηκε νομότυπα ενώπιον της συμβολαιογράφου Α. Ψ.-Π., που λαμβάνονται υπόψη είτε για άμεση απόδειξη, είτε ως δικαστικά τεκμήρια, αποδεικνύονται τα εξής: Το σωματείο με την επωνυμία «ΣΥΛΛΟΓΟΣ Σ. ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΙΑ» που εδρεύει στην Αθήνα, εκδίδει μηνιαίως εφημερίδα με τίτλο «ΤΑ Σ. ΝΕΑ» και παράτιτλο «ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ Σ.», η οποία συντάσσεται από επιτροπή με υπεύθυνο σύμφωνα με το νόμο τον Ι.

Π. (δεύτερο των εναγομένων-εφεσιβλήτων), ο οποίος κατά τον κρίσιμο εν προκειμένω χρόνο ήταν και Πρόεδρος του ως άνω σωματείου, όπως τούτο προκύπτει από ανακοίνωση του συλλόγου που υπάρχει στην πρώτη σελίδα του προσκομιζόμενου υπ' αριθμ. □ φύλλου των μηνών Ιουλίου - Αυγούστου του 2002 της εν λόγω εφημερίδας. Η εφημερίδα αυτή εκδίδεται στην Α. και αποστέλλεται ταχυδρομικώς σε όλους τους συνδρομητές της που είναι Σ., εντός ή εκτός Ε. και, κυρίως βέβαια, στη Σ.. Στην □ σελίδα του προαναφερόμενου φύλλου δημοσιεύθηκε άρθρο, που συνέταξε η πρώτη εναγομένη-εφεσίβλητη-αντεκκαλούσα, με τίτλο «□», στο οποίο μεταξύ άλλων αναγράφεται κατά λέξη ότι «Η λατρεία αυτού του ανθρώπου (ενν. του Δημάρχου Σ.) για οποιαδήποτε τσιμεντένια κατασκευή είναι παροιμιώδης. Δώστε του τσιμέντο και πάρτε του την ψυχή....Οι άθλιες τσιμεντένιες δεξαμενές που ξαφνικά ξεπροβάλλουν μέσα στην καταπράσινη εξοχή, δίπλα σε γραφικά εκκλησάκια και σε μέρη με μαγευτική θέα είναι επίσης δημιουργήματα δικά του σε συνεργασία με τον κουμπάρο του - αναιδής και θρασύς δημοτικός υπάλληλος. Αυτό το παιδί νομίζει, τι νομίζει δηλαδή, είναι σίγουρος πια πως η ΔΕΥΑΣ του ανήκει. (Και επί τη ευκαιρία, μήπως γνωρίζει κανείς πόσες φορές αγοράστηκαν έπιπλα και ντουλάπια γι' αυτή τη δημοτική επιχείρηση και πόσο στοίχισαν;). Μια βόλτα στον □. Λ. στην Κ., στο Δ. και αλλού όπου έχει δεξαμενές θα σας πείσουν..... Το ολοσέλιδο αυτό άρθρο (που συνεχίζεται κατά ένα μικρό μέρος και στην □ σελίδα του ίδιου φύλλου της εφημερίδας) αναφέρεται κυρίως σε διάφορες πράξεις, παραλείψεις ή άλλες ενέργειες του τότε Δημάρχου Σ. σε διάφορους τομείς (αποχέτευση, βιολογικό καθαρισμό, διακόσμηση κοινόχρηστων χώρων κλπ) με παράλληλες αναφορές και σε τρίτα πρόσωπα, δημοτικούς συμβούλους και υπαλλήλους ή συγγενείς του

Δημάρχου, για τα οποία γίνεται περιγραφική και όχι ονομαστική μνεία. Από το προαναφερόμενο απόσπασμα του άρθρου, που φέρει τον υπότιτλο «ΤΟ ΤΣΙΜΕΝΤΟ», οι χαρακτηρισμοί «αναιδής και θρασύς δημοτικός υπάλληλος» αναφέρονται στον ενάγοντα-εκκαλούντα, γεγονός που αποδέχεται και η ίδια η συντάκτρια του κειμένου Μ. Ρ., ο οποίος κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα ήταν κουμπάρος του Δημάρχου και Διευθυντής της Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης και Αποχέτευσης Σ. (Δ.Ε.Υ.Α.Σ.). Το υπόλοιπο όμως μέρος του επίμαχου τμήματος, δηλαδή «Αυτό το παιδί νομίζει, τι νομίζει δηλαδή, είναι σίγουρος πια πως η ΔΕΥΑΣ του ανήκει. (Και επί τη ευκαιρία, μήπως γνωρίζει κανείς πόσες φορές αγοράστηκαν έπιπλα και ντουλάπια γι' αυτή τη δημοτική επιχείρηση και πόσο στοίχισαν;).», αναφέρεται στον τότε Δήμαρχο, η δραστηριότητα του οποίου στην κατασκευή τσιμεντένιων δεξαμενών που σχετίζονται με την υδροδότηση και, κατά συνέπεια, με την Δ.Ε.Υ.Α.Σ. της οποίας Πρόεδρος ήταν ο ίδιος ο Δήμαρχος, αποτέλεσε το αντικείμενο του σχολιασμού της αρθρογράφου. Τούτο καταδεικνύεται επίσης τόσο από το γεγονός ότι, μετά τη διακοπή της ροής του κειμένου με την παρενθετική φράση «αναιδής και θρασύς δημοτικός υπάλληλος.» η οποία αφορά τον εκκαλούντα και εισάγεται με παύλα (-), ακολουθεί άλλο σημείο στίξεως (τελεία), το οποίο ολοκληρώνει την παρεμβολή που στοχεύει στο πρόσωπο αυτού και επαναφέρει τον λόγο στην αρχική «επίθεση» εναντίον του Δημάρχου, όσο και από την ενασχόληση της αρθρογράφου με την οικονομική διαχείριση της Δ.Ε.Υ.Α.Σ., για τις δαπάνες και την εν γένει οικονομική δραστηριότητα της οποίας αποφασιστική αρμοδιότητα είχε το Διοικητικό Συμβούλιο με Πρόεδρο τον Δήμαρχο και όχι ο εκκαλών, ο οποίος με την ιδιότητα του Διευθυντή ενεργούσε απλώς και μόνο για

την υλοποίηση των αποφάσεων του Δ.Σ., όπως δέχεται και με την αγωγή του.

Επομένως, το περιεχόμενο της προαναφερόμενης περικοπής, ανεξάρτητα αν αποτελεί ή όχι οξεία έστω κριτική που αίρει τον άδικο χαρακτήρα των δυσφημιστικών αυτών εκφράσεων, δεν αναφέρεται στο πρόσωπο του ενάγοντος-εκκαλούντος, αλλά στον τότε Δήμαρχο και η αγωγή κατά το κεφάλαιο της αυτό είναι ουσία αβάσιμη και απορριπτέα. Συνακόλουθα, το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, που με την εκκαλούμενη απόφαση του κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα ως προς το ζήτημα αυτό, ορθά εκτίμησε τις αποδείξεις, όσα δε αντίθετα προβάλλει ο ενάγων-εκκαλών με τον πρώτο λόγο της κρινόμενης έφεσης του, είναι αβάσιμα και απορριπτέα.

Περαιτέρω, αποδείχθηκε ότι ο ενάγων-εκκαλών είναι ηλικίας περίπου πενήντα ετών και πτυχιούχος του Τμήματος Χημείας του Πανεπιστημίου Α. με πτυχίο master του Πανεπιστημίου του Λ., προσλήφθηκε δε από τις 27-12-1995 ως διευθυντής της νεοσύστατης τότε Δ.Ε.Υ.Α.Σ., η οποία απασχολεί ήδη 24 άτομα και έχει 4.500 συνδρομητές σε όλο το νησί της Σ., το οποίο ανήκει στη χωρική της αρμοδιότητα. Από την πρόσληψη του και εφεξής εργάσθηκε εντατικά για την οργάνωση της ως άνω δημοτικής επιχείρησης. Λαμβανομένων, λοιπόν, υπόψη των ανωτέρω πραγματικών περιστατικών (ιδιότητα, ηλικία, εντατική απασχόληση του εκκαλούντος στην Δ.Ε.Υ.Α.Σ.), προκύπτει σαφώς ότι οι καταχωρηθέντες στο επίμαχο δημοσίευμα χαρακτηρισμοί («αναιδής και θρασύς δημοτικός υπάλληλος») προσέβαλαν την τιμή και την επαγγελματική υπόληψη του. Το προβαλλόμενο, δε, εκ μέρους της αντεκκαλούσας □ εφεσίβλητης - εναγομένης δικαιολογημένο ενδιαφέρον προς ενημέρωση και πληροφόρηση του κοινού δεν

αποδείχθηκε στην προκειμένη περίπτωση, ώστε να δικαιολογείται κατ' άρθρο 367 παρ. 1 του Π.Κ. η άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης της τελεσθείσας εις βάρος του ενάγοντος-εκκαλούντος εξύβρισης. Και τούτο διότι, ναι μεν ο τελευταίος κατείχε δημόσια θέση ως Διευθυντής μιας δημοτικής επιχείρησης, όμως η Δ. Ρ. αναφέρθηκε στο πρόσωπο του με φράσεις σαφώς μειωτικές της τιμής του, χωρίς η ενέργεια της αυτή, δηλαδή οι χαρακτηρισμοί που προσέδωσε στον ενάγοντα - εκκαλούντα, να ανάγεται στην πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του αναγνωστικού κοινού και να θεμελιώνεται στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία και στην κοινωνική αποστολή του τύπου, αν μάλιστα ληφθεί επιπλέον υπόψη ότι η ανωτέρω δεν ήταν επαγγελματίας δημοσιογράφος, αλλά διατηρούσε στη Σ. μεσιτικό γραφείο και αρθρογραφούσε περιστασιακά στην εφημερίδα «ΤΑ Σ. ΝΕΑ». Εξάλλου, από τον όλως παρενθετικό τρόπο που διατυπώθηκαν οι σχετικοί καταφρονητικοί χαρακτηρισμοί, δηλαδή με παρεμβολή τους σε κείμενο που στόχευε σε άλλο πρόσωπο (Δήμαρχο) και χωρίς να συνδέονται με κάποια αναφορά σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που είχαν να κάνουν με τη συμπεριφορά του εκκαλούντος ως δημοτικού υπαλλήλου, προκύπτει σκοπός εξύβρισης, αφού αυτοί δεν κατευθύνονται στην ενημέρωση της κοινής γνώμης, ούτε ήταν αντικειμενικά αναγκαίοι για τη δέουσα απόδοση του διαπραγματευόμενου θέματος, το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, κατέτεινε στην κριτική της δραστηριότητας του τότε Δημάρχου ενόψει και των επικείμενων δημοτικών εκλογών.

Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εκκαλών-ενάγων, εις βάρος του οποίου στοιχειοθετείται το αδίκημα της εξυβρίσεως, ζημιώθηκε παρ' ανόμους και υπαιτίως από την προπεριγραφείσα συμπεριφορά των εφεσίβλητων (εκ των οποίων η ευθύνη των δευτέρου και τρίτου

είναι αντικειμενική) και υπέστη ηθική βλάβη, για την αποκατάσταση της οποίας δικαιούται να λάβει χρηματική ικανοποίηση, το ύψος της οποίας, ενόψει α) του είδους της προσβολής, β) της έκτασης της βλάβης, γ) των συνθηκών τελέσεως της αδικοπραξίας και του μικρού κοινωνικού περιγύρου της Σ., δ) της βαρύτητας του πταίσματος της εναγόμενης-αντεκκαλούσας Δ. Ρ., η οποία στη συνέχεια ζήτησε εγγράφως συγγνώμη στα πλαίσια της ποινικής δίκης, ε) της περιουσιακής και κοινωνικής καταστάσεως των μερών και στ) της συμπεριφοράς των υπευθύνων μετά την αδικοπραξία, ανέρχεται στο ποσό των 6.000 ευρώ, που θεωρείται εύλογο. Κατόπιν αυτών, το Πρωτόδικο Δικαστήριο, που με την προσβαλλόμενη απόφαση του κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα ως προς το κεφάλαιο αυτό, ορθά το νόμο ερμήνευσε και εφάρμοσε και ορθά εκτίμησε το αποδεικτικό υλικό, όσα δε αντίθετα προβάλλουν οι διάδικοι με το σχετικό λόγο της έφεσης και της αντέφεσης, είναι νόμω και ουσία αβάσιμα και απορριπτέα.

Σύμφωνα με τις παραπάνω σκέψεις και αφού δεν υπάρχει άλλος λόγος έφεσης και αντέφεσης, πρέπει να απορριφθούν και οι δύο στο σύνολο τους. Τα δικαστικά έξοδα για τον παρόντα βαθμό δικαιοδοσίας πρέπει να συμψηφισθούν εν όλω μεταξύ των δύο παρασπώντων διαδίκων, λόγω της εκατέρωθεν νίκης και ήττας αυτών (άρθρο 178 παρ. 1 και 183 ΚΠολΔ). Τέλος, παράβολο ερημοδικίας δεν ορίζεται στους απόντες εφεσιβλήτους, διότι δεν έχουν έννομο συμφέρον προς άσκηση ανακοπής.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ:ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ, , ΑΘΗΝΑ- ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1997, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
2. ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΜΜΕ, , ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 1998
3. ΑΝΤΩΝΗΣ Β. ΒΑΘΡΑΚΟΚΟΙΛΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ Από προσβολές με δημοσιεύματα ή ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές, , ΑΘΗΝΑ – ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
4. Μ.ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΝΙΚΟ ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ, , ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
5. ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Π. ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΣΒΟΛΕΣ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΑΠΟ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ, , ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2005
6. Δ. ΣΠΙΝΝΕΛΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ, , ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
7. Ι. ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ, , ΕΚΔ.1989
8. ΗΛ. ΓΑΦΟΣ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ – ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ, , τ. Ε' ΕΚΔ.1965
9. ΗΛ.ΓΑΦΟΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ, , ΕΚΔ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ 1965
10. ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΠΙΝΕΛΗΣ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ, ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ, , ΕΚΔ. ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ – ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1982
11. ΓΙΑΝΝΑ ΚΙΚΚΗ ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2003
12. ΑΛΚΜΗΝΗ ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ΣΤΑΘΜΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ, ΕΚΔ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2006
13. ΓΙΑΝΝΑ ΚΙΚΚΗ, ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΕΚΔ. ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΔΕΡΑΤΟΣ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ
14. ΝΤΕΝΙΣ ΜακΚΟΥΕΙΛ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ
15. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ' 'ΝΟΜΙΚΟ ΒΗΜΑ' '
16. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ' 'ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ' '
17. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ' ' ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ' '
18. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ' ' ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ' '

19. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ' ' ΔΙΜΕΕ ' '
20. ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ
www.dsanet.gr
21. ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΝΟΜΟΣ
www.intrasoft.gr

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

03 ΙΑΝ. 2011

27 ΙΑΝ. 2011

10 ΦΕΒ. 2011

9 ΔΕΚ. 2011

28 ΔΕΚ. 2011

02 ΔΕΚ. 2011

04 ΔΕΚ. 2011

10 ΔΕΚ. 2011

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

00200007124